

VUOSINA 2003 JA 2004 PÄÄTTYNEIDEN YTR-HANKKEIDEN ARVIOINTI

**Maarit Mukkala, Arttu Vainio, Miia Mäntylä,
Susanna Nevalainen, Verna Mustonen**

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 8/2007

**MAASEUTUPOLITIIKAN
YHTEISTYÖRYHMÄ**

ISSN 1238-6464
ISBN 978-952-491-290-7 (nid.)
978-952-491-291-4 (PDF)

Taitto Vammalan Kirjapaino Oy
Paino Vammalan Kirjapaino Oy
Vammala 2007

JULKAISIJA		JULKAISUN NIMI	
Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (YTR)		Vuosina 2003–2004 päättyneiden YTR-hankkeiden arviointi	
SARJA / N:O		ILMESTYMISAJANKOHTA	
8/2007		Joulukuu 2007	
ISSN	ISBN (nid.) ISBN (pdf)	KOKONAISIVUMÄÄRÄ	
1238-6464	978-952-491-290-7 978-952-491-291-4	130	
TEKIJÄT		AVAINSANAT	
Maarit Mukkala, Arttu Vainio, Miia Mäntylä, Susanna Nevalainen & Verna Mustonen		maaseudun kehittäminen, hankkeet, arviointi, YTR	
JULKAISUN KUVAUS			
<p>Arviointi kohdistettiin vuosina 2003–2004 päättyneisiin MMM:n rahoittamiin valtakunnallisiin maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeisiin (ns. YTR-hankkeet). Tarkastelun kohteena oli yhteensä 43 hanketta. Arviointi toteutettiin maaliskuun 2007 ja syyskuun 2007 välisenä aikana. Materiaalina käytettiin asiakirja-aineistoa sekä haastatteluita, joita tehtiin yhteensä 45 kappaletta. Arvioinnissa keskityttiin erityisesti MMM/YTR-rahoituksen toimivuuteen eikä niinkään yksittäisten hankkeiden arviointiin.</p> <p>Arvioinnissa keskityttiin seuraaviin kysymyksiin:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Miten hankkeiden tulokset ovat vastanneet niille asetettuja tavoitteita? – Millaisia tuloksia hankkeilla on saavutettu ja miten kestäviä ne ovat olleet? – Miten hanketoimijat ovat kokeneet MMM/YTR-rahoitteisten hankkeiden toteuttamisen ja hankehallinnon? – Millaisia vahvuuksia YTR:n hanketoimintaan liittyy ja miten sitä voidaan kehittää? – Millaisia maaseutupoliittisia vaikutuksia YTR-hankkeilla on ollut? – Millaisia konkreettisia edistysaskeleita vuosina 2003 ja 2004 päättyneillä hankkeilla on saatu aikaan maaseutupolitiikan kentässä? <p>Raportin alussa keskityttiin YTR:n hanketoiminnan kokonaisvaltaiseen arviointiin. Lisäksi jokaisesta arvioinnissa mukana olleesta hankkeesta laadittiin erilliset hankekuvaukset. Hankekuvauksissa käytiin lyhyesti läpi hankkeiden tavoitteidenasettelua, toteutusta, taloutta, tuloksia ja vaikutuksia.</p> <p>Arvioinnin tulokset vahvistivat vuonna 2006 julkaistun ”Vuosina 2001–2002 päättyneiden YTR-hankkeiden arvioinnin” havaintoja. YTR-hankkeiden hallinnollisia vahvuuksia ovat: 1) hallinnollinen helppous, joustavuus ja ihmisläheinen toimintatapa, 2) YTR:n hanketoiminnasta vastaavan virkamiehistön hyvä hallintotapa ja 3) rohkeus rahoittaa tavallisesta hankemassasta poikkeavia riskialttiitakin hankkeita. YTR:n hanketoiminnan kehittämisessä merkittävimmät haasteet ovat tiedottamisen tehostaminen ja uusien hanketoimijoiden löytäminen.</p> <p>Vuosina 2003–2004 päättyneet YTR-hankkeet ovat edistäneet maaseutupoliittisia tavoitteita valtakunnallisella tasolla. Tutkimushankkeissa on luotu uutta teoreettista tietoa ja saatu vahvaa pohjaa koko maata koskevaan maaseudun tutkimus- ja kehittämistoimintaan myös jatkossa. Kehittämishankkeissa on toteutettu etenkin alueellisesti merkittäviä toimenpiteitä, joiden myötä maaseudun elinoloja ja maaseudun vetovoimaisuutta on pyritty parantamaan ja lisäämään. Hankkeiden kautta on välillisesti vaikuttanut satojen uusien työpaikkojen ja yritysten syntyyn.</p>			

UTGIVARE		PUBLIKATION	
Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp (YTR)		Utvärdering av YTR-projekt avslutade under 2003–2004	
SERIENS NUMMER		UTGIVNINGSDATUM	
Publikationer 8/2007		December 2007	
ISSN	ISBN (häftad) ISBN (pdf)	SIDOANTAL	
1238-6464	978-952-491-290-7 978-952-491-291-4	130	
FÖRFATTARE		NYCKELORD	
Maarit Mukkala, Arttu Vainio, Miia Mäntylä, Susanna Nevalainen & Verna Mustonen		landsbygdsutveckling, projekt, utvärdering, YTR	
REFERAT			
<p>Utvärderingen gällde under 2003–2004 avslutade nationella landsbygdsforsknings- och landsbygdsutvecklingsprojekt finansierade av jord- och skogsburksministeriet (JSM). Sammanlagt granskades 43 projekt. Utvärderingen genomfördes mellan mars 2007 och september 2007. Som material användes dokument samt intervjuer. Sammanlagt utfördes 45 intervjuer. I utvärderingen fokuserades speciellt på JSM/YTR-finansieringens fungerande och inte så mycket på enskilda projekts granskning.</p> <p>Utvärderingen fokuserade på följande frågor:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hur har resultaten motsvarat de utsatta syftena? – Hurudana resultat har man uppnått och hur hållbara har de varit? – Hur har projektarbetarna upplevt genomförandet och projektadministrationen i JSM/YTR-finansierade projekt? – Hurudana styrkor förknippas med YTR-projektverksamhet och hur kan man utveckla dem? – Hurudana landsbygdspolitiska effekter har YTR-projekten medfört? – Hurudana konkreta framsteg har man uppnått på landsbygdspolitiska fältet med de avslutade projekten under åren 2003 och 2004? <p>I början av rapporten koncentrerade man på en helhetsbetonad utvärdering av YTR-projektverksamhet. Dessutom upprättades separata projektbeskrivningar på alla medverkande projekt. I projektbeskrivningarna gick man kort igenom projektens målsättningar, genomförande, ekonomi, resultat och effekter.</p> <p>Resultaten av utvärderingen förstärkte de iakttagelser man fått i den 2006 publicerade utvärdering av YTR-projekt avslutade 2001-2002. Administrativa styrkor i YTR-projekt är: 1) administrativ enkelhet, flexibilitet och människonära handlingssätt, 2) de goda administrativa vanorna hos tjänstemannakåren ansvariga för YTR-projektverksamhet och 3) modet att finansiera mera riskfyllda projekt som stiger upp ur mängden. De största utmaningarna i utvecklingen av YTR-projektverksamheten är effektiveringen av informering och att hitta nya projektaktörer.</p> <p>Under åren 2003–2004 avslutade YTR-projekt har gynnat landsbygdspolitiska målsättningar på nationell nivå. I forskningsprojekten har man skapat ny teoretisk kunskap och fått en stark grund för framtida forsknings- och utvecklingsverksamhet i landsbygdsfrågor berörande hela landet. I utvecklingsprojekt har man genomfört framför allt regionalt betydande åtgärder, vilka har bidragit till att man försökt förbättra och höja landsbygdens livsmiljö samt dragningskraft. Projekten har bidragit till frambringande av hundratals nya arbetsplatser och företag.</p>			

PUBLISHER		PUBLICATION
Rural Policy Committee (RPC)		Evaluation of the RPC projects finalized in 2003–2004
SERIAL NUMBER		DATE OF PUBLICATION
Publications 8/2007		December 2007
ISSN	ISBN (wire stitched) ISBN (pdf)	NUMBER OF PAGES
1238-6464	978-952-491-290-7 978-952-491-291-4	130
AUTHOR		KEYWORDS
Maarit Mukkala, Arttu Vainio, Miia Mäntylä, Susanna Nevalainen & Verna Mustonen		Rural development, projects, evaluation, Rural Policy Committee
SUMMARY		
<p>Evaluation was targeted to the national rural research and development projects that were finalized in 2003–2004 and were funded by the Ministry of Agriculture and Forestry (MAF). The total number of projects evaluated was 43. The evaluation was executed between March and September 2007. Research materials used were project documents and interviews with the project personnel. Altogether 45 interviews were completed. Instead of single project evaluations, the overall effectiveness of the funding of the Rural Policy Committee (RPC) project work was focused on.</p> <p>The most critical evaluation topics were:</p> <ul style="list-style-type: none"> – How do the project results meet their objectives? – What kind of results have projects achieved and how sustainable are they? – How did the actors and organizations in the projects experience the MAF/RPC-funded projects and project administration? – What are the strengths of RPC project work? How can the RPC project model be developed? – What kind of influences have RPC projects had on the national rural policy? – How have RPC projects improved the aims of the national rural policy? <p>At the beginning of the report main focus is put on the comprehensive evaluation of RPC project work. There is also a separate description of each individual project in the report. Project summaries contain information about the goals, implementation, finance, results and effects of the projects.</p> <p>The results of the evaluation confirm the conclusions of the previous evaluation on the RPC projects that were finalized in 2001-2002, published in 2006. The strengths of the RPC project administration are: 1) ease of administration, its flexibility and humane approach, 2) RPC officials' good governance in project administration and 3) the courage to finance risky projects. The most important challenges of RPC project work are how to improve spreading information and finding new project actors.</p> <p>The RPC projects finalized in 2003–2004 have promoted the aims of the national rural policy in Finland. Research projects have provided new theoretical knowledge that forms a solid foundation for rural development and research at the national level. Development projects have proved to be regionally significant since they have aimed at improving the living conditions and attractiveness of the countryside. Hundreds of new jobs and enterprises have been created by means of MAF/RPC-funded projects.</p>		

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. ARVIOINNIN TOTEUTUS	3
Tarkastellut hankkeet	3
Arviointimenetelmät	3
Arvioinnin aikataulu ja toteuttajat	4
3. HAKUPROSESSI JA RAHOITUS	5
Teemakohtainen hakumenetelmä	5
Hakuprosessi	5
Rahoitus	6
4. HALLINTO	8
Yleisiä huomioita	8
Maksatukset	8
Hallinnon vahvuudet ja heikkoudet	8
5. HANKKEIDEN TOTEUTTAMINEN	10
Ohjaus	10
Vastoinkäymiset	10
Innovatiivisuus	11
6. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN	12
YTR:n hanketoiminnan imago ja tunnettavuus	12
YTR:n hankehallinnon läpinäkyvyys ja avoimuus	12
YTR:n hanketoiminnasta tiedottaminen ja sen haasteet	12
YTR-hankkeiden julkisuus	13
7. HANKKEIDEN VAIKUTUKSET	14
Maaseutupoliittinen vaikuttavuus	14
Edistyminen eri teemoissa	15
8. JOHTOPÄÄTÖKSET	17
LIITTEET	18
LIITE 1: HANKEKUVAUKSET	18
LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO	118
LIITE 3: HANKKEET AAKKOSJÄRJESTYKSESSÄ HANKETOTEUTTAJAN MUKAAN	120
LIITE 4: HANKKEET AAKKOSJÄRJESTYKSESSÄ HANKKEEN NIMEN MUKAAN	124

1. JOHDANTO

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (YTR) on valtioneuvoston asettama yhteistyöelin, jonka toiminnan juuret ulottuvat 20 vuoden taakse. Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) ja sisäasiainministeriö (SM) perustivat 21.1.1988 yhteisen maaseudun kehittämissuunnitelman, joka toimi YTR:n edeltäjänä. Vuoden 1992 alusta toimintaa jatkettiin maaseutupolitiikan neuvottelukunnassa. Suomen liittyttyä Euroopan unionin (EU) jäseneksi haluttiin maaseutupolitiikan asemaa entisestään vahvistaa, minkä seurauksena valtioneuvosto asetti vuonna 1995 Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän. YTR:n nykyiseen toimintaan osallistuu yli 500 ihmistä. YTR sovittaa yhteen maaseudun kehittämistoimia ja edistää maaseutuun kohdistuvien resurssien tehokasta käyttöä. Toiminnan tavoitteena on edistää maaseudun hyvinvointia ja luoda edellytyksiä maaseudulla asumiselle ja elämiselle.

MMM rahoittaa valtakunnallisia maaseudun kehittämiseen liittyviä tutkimus- ja kehittämishankkeita (ns. YTR-hankkeet), jotka tukevat kansallisten maaseutupoliittisten ohjelmien toteuttamista. Hankkeiden rahoituskriteereissä korostetaan uusien toimintatapojen etsimistä, kokeilua tai edelleen kehittämistä. Tärkeää on, että toimintatapaa voidaan soveltaa tuen päättymisen jälkeen laajemmin maaseudun kehitystyössä. Hankkeet eivät voi olla yksinomaan jonkin yrityksen, organisaation, elinkeinon tai alueen tavanomaisen toiminnan taloudellista tukemista, vaikka kyseessä olisikin maaseudun kehittäminen. Valtakunnalliset maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeet ovat kokonaan MMM:n kansallisista varoista rahoitettavia eikä niissä ole mukana EU-osarahoitusta. MMM:ssä valtakunnalliset maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeet ovat maatalousosaston vastuulla.

YTR:llä on merkittävä rooli maaseudun kehittämiseen liittyvässä hanketoiminnassa. Se kehittää hankekäytäntöjä, rakentaa hankkeita sekä toteuttaa omia ohjelmiaan hankkeiden kautta. YTR:n asettama hankeryhmä käsittelee MMM:öön saapuneet rahoitushakemukset sekä antaa päätösesityksen rahoitettavista hankkeista MMM:lle. MMM vastaa puolestaan hanketoiminnan hallinnollisesta menettelystä (rahoitus, päätökset, maksatukset, seuranta, valvonta, lainsäädäntö ja muut oikeudelliset asiat).

Vuosina 2003 ja 2004 päättyneiden YTR-hankkeiden arviointi toteutettiin maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta ja YTR:n hankeryhmän esityksestä. Sen kohteena olivat tuona tarkasteluajana päättyneet valtakunnalliset maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeet, jotka olivat saaneet rahoitusta MMM/YTR:ltä. Lopullinen hankemassa koostui 43 hankkeesta, joista 24 oli tutkimus-, 16 kehittämis- ja kolme väitöskirjahanketta. Arvioinnista vastasi Vaasan yliopiston Levón-instituutti, joka toteutti myös aiemman vuosina 2001–2002 päättyneiden YTR-hankkeiden arvioinnin.

Tilaaajan toiveiden mukaisesti arvioinnin toteuttamisessa ja raportin rakenteessa pyrittiin noudattamaan mahdollisimman pitkälle samoja linjoja kuin vuonna 2006 ilmestyneessä, vuosina 2001–2002 päättyneiden YTR-hankkeiden arvioinnissa. Työn pääpainopiste oli YTR:n hanketoiminnan kokonaisvaltaisessa arvioinnissa, eikä niinkään yksittäisissä hankkeissa. Erityistä huomiota kiinnitettiin YTR:n toimivuuteen hankerahoittajana sekä rahoitettujen tutkimus- ja kehittämishankkeiden maaseutupoliittisiin vaikutuksiin.

Arviointiraportin ensimmäisissä luvuissa 1 ja 2 käsitellään arvioinnin toteuttamiseen liittyviä yleisiä asioita. Luvut 3 ja 4 koskevat hankkeiden rahoitusta ja hallinnointia. Luvussa 5

keskitytään hankkeiden toteuttamiseen. Luku 6 liittyy hankkeista tiedottamiseen ja hankkeiden julkisuuteen. Luvussa 7 käsitellään hankkeiden valtakunnallisia ja maaseutupoliittisia vaikutuksia ja eri tema-alueilla tapahtunutta edistymistä ja luvussa 8 on esitetty johtopäätökset. Liitteenä (1) on kaikista arvioituista hankkeista laaditut hankekuvaukset.

2. ARVIOINNIN TOTEUTUS

Tarkastellut hankkeet

Arviointi toteutettiin tarkastelemalla 43:a vuosina 2003 ja 2004 päättynyttä hanketta. Hankemassa koostui 24 tutkimushankkeesta, 16 kehittämishankkeesta ja kolmesta väitöskirjahankkeesta. Rahoitus arvioiduille hankkeille myönnettiin pääsääntöisesti vuosien 2001, 2002 ja 2003 hakukierroksilla, mutta mukana oli myös neljä hanketta, jolle rahoitus oli myönnetty aiemmin (taulukko 1).

Taulukko 1. Tarkastellut hankkeet aloittamisajankohdan ja hanketyypin mukaan.

Rahoituspäätös	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	yht. (%)
Tutkimushanke					3	8	13	24 (56 %)
Kehittämishanke	1			1	4	6	4	16 (37 %)
Väitöskirjahanke			2				1	3 (7 %)

Arviointimenetelmät

Arviointi toteutettiin pääosin laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Arvioinnissa hyödynnettiin muun muassa prosessiarvioinnista tuttuja metodeja, minkä perusteella huomiota kiinnitettiin hankkeiden vaikutusten lisäksi niiden aikana syntyneisiin prosesseihin ja oppimiseen.

Arvioinnissa keskityttiin seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten hankkeen tulokset ovat vastanneet hankesuunnitelmassa asetettuja tavoitteita?
2. Ovatko hankkeet olleet tuloksiltaan kestäviä ja tehokkaita?
3. Miten hanketoteuttajat ovat kokeneet MMM/YTR-rahoitteisten hankkeiden toteuttamisen ja yhteistyön rahoittajan kanssa?
4. Millaisia vahvuuksia ja heikkouksia YTR:n hanketoimintaan liittyy?
5. Miten YTR:n hanketoimintaa olisi mahdollista kehittää?
6. Millainen rooli MMM/YTR-rahoituksella on suomalaisessa maaseutututkimukseen ja maaseudun kehittämiseen liittyvässä hanketoiminnassa?

Lisäksi erityistä huomiota kiinnitettiin kysymyksiin:

7. Millaisia maaseutupoliittisia vaikutuksia YTR-hankkeilla on ollut?
8. Millaisia konkreettisia edistysaskeleita vuosina 2003 ja 2004 päättyneillä hankkeilla on saatu aikaan maaseutupolitiikan kentässä?

Arviointi toteutettiin laajan asiakirja-aineiston sekä haastattelujen perusteella.

Asiakirja-aineisto koostui

- hankehakemuksista,
- hankkeiden väli- ja loppuraporteista,
- maksatushakemuksista,
- maa- ja metsätalousministeriön diaariotteista sekä
- muista hankkeissa tuotetusta materiaalista, kuten julkaisuista ja tiedotteista.

Käytössä olleen asiakirja-aineiston sisältö ja laatu vaihtelivat merkittävästi eri hankkeiden välillä, mikä vaikeutti yhtenäisten tulkintojen ja samantasoisten analyysien tekemistä kustakin hankkeesta. Osa hankkeiden loppuraporteista oli hyvin yksityiskohtaisia ja kattavia ja osa oli hyvin pelkistettyjä ja suurpiirteisiä. Yllättävän monesta hankkeesta ei pystytty antamaan tarkkaa tietoa hankkeen kokonaiskustannuksista. Ongelma korostui sellaisissa hankkeissa, jotka saivat rahoitusta monista eri lähteistä. Hanketoimijoiden tulisikin jatkossa kiinnittää huomiota tähän asiaan.

Tutkimuksen yhteydessä tehtiin 12 henkilökohtaista ja 33 puhelinhaastattelua. Lisäksi tehtiin muutamia yksittäisiin hankkeisiin liittyneitä lisäselvityksiä sähköpostin välityksellä. Jokaisesta hankkeesta haastateltiin vähintään yhtä henkilöä, mutta joidenkin hankkeiden osalta haastateltavia oli useampia. Henkilökohtaiset haastattelut kestivät keskimäärin noin 1,5 tuntia ja puhelinhaastattelut noin tunnin. Haastatteluissa käytettiin teemahaastattelurunkoa (liite 2). Se toimitettiin haastateltaville etukäteen. Yleisesti hanketoteuttajat antoivat haastattelun mielellään ja suhtautuivat arvioinnin tekemiseen positiivisesti.

Arvioinnin aikataulu ja toteuttajat

Arviointi toteutettiin maaliskuun ja syyskuun 2007 välisenä aikana. Työ aloitettiin kirjallisen aineiston keruulla ja läpikäymisellä, minkä perusteella laadittiin karkeat hankekuvaukset. Haastattelut toteutettiin pääasiassa huhti- ja toukokuun aikana. Haastatteluaineiston purku ja analysointi tapahtui kesäkuukausien aikana. Varsinainen raportointi toteutettiin elo- ja syyskuussa. Raportin teknistä tarkistusta tehtiin vielä lokakuussa 2007.

Arvioinnin toteutuksesta vastasivat tutkuspäällikkö Arttu Vainio sekä tutkijat Maarit Mukkala ja Miia Mäntylä. Maarit Mukkala ja Arttu Vainio tekivät tutkimukseen liittyvät haastattelut. Raportoinnista vastasi pääasiallisesti Maarit Mukkala, mutta myös Miia Mäntylä ja Arttu Vainio olivat mukana kirjoitusprosessissa. Eturistiriitojen välttämiseksi Susanna Nevalainen ja Verna Mustonen Oulun yliopiston Lönnrot-instituutista arvioivat Levón-instituutin toteuttamat hankkeet. Arviointiprosessin toteuttamisen tukena toimi ohjausryhmä, joka kokoontui kolme kertaa. Ohjausryhmän jäsenet valittiin yhteistyössä tilaajan kanssa. He olivat:

- Simo Palviainen, Joensuun yliopisto, ohjausryhmän puheenjohtaja
- Johanna Heikkilä, Kiipulasäätiö
- Laura Jänis, MMM
- Kai Karsma, KTM
- Hanna-Mari Kuhmonen, MMM

3. HAKUPROSESSI JA RAHOITUS

Teemakohtainen hakumenetelmä

Rahoitus suurimmalle osalle vuosina 2003–2004 päättyneistä YTR-hankkeista on myönnetty vuosien 2001, 2002 ja 2003 hakukierroksilla (taulukko 1). Hakukierrosten teemat keskittyivät erityisesti maaseudun ja kaupungin väliseen vuorovaikutukseen sekä maaseudun rakenteiden ja alue- ja yhteiskuntataloudellisten merkitysten tutkimukseen. Näinä vuosina tutkimus- ja kehittämishankkeita toivottiin seuraaviin teemoihin:

1. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen vahvistaminen
2. Paikallisen omaehtoisuuden edistäminen
3. Maaseututyöllisyys ja maaseutuyrittäjyys
4. Maaseudun toimintojen, palveluiden ja asiantuntijajärjestelmien uudelleenjärjestäminen
5. Maaseutuasumisen edistäminen
6. Maaseudun kehittämistyön keinojen ja tulosten tutkimus
7. Maaseudun rakenteiden sekä alue- ja yhteiskuntataloudellisen merkityksen tutkiminen

Kuten jo vuosina 2001 ja 2002 päättyneiden YTR-hankkeiden arviointi osoitti, suurin osa hanketoteuttajista piti teemakohtaista hakumenetelmää hyvänä ja toimivana ratkaisuna. Useimmat haastatellut kannattivat teemakohtaisia painotuksia etenkin sen vuoksi, että ne luovat selkeät raamit maaseudun kehittämis- ja tutkimustoiminnalle. Muutamat haastatellut kuitenkin epäilivät, että teemakohtainen haku ohjaa rahoitettavien hankkeiden sisältöä liikaa ja innovatiivisia hankeideoita jää siksi kokonaan rahoittamatta. Toisaalta teemakohtaisen haun nähtiin tarkoituksenmukaisesti ohjaavan hanketoimintaa vastaamaan maaseutupoliittisia tavoitteita.

Hakuprosessi

Hankkeiden hakuprosessia pidettiin teknisesti helppona. Selkeät ohjeet mahdollistivat hankehakemusten teon itsenäisesti ja tarvittaessa myös ohjausta oli saatavilla. Kokeneet hanketoteuttajat selvisivät hankehakemusten tekemisestä rutiinilla, eivätkä juuri turvautuneet ulkopuoliseen apuun niiden teossa. Vähemmän kokeneet ja uudet hankehakijat tukeutuvat YTR:n ohjeisiin ja tarvittaessa myös henkilökohtaiseen neuvontaan.

Osa haastatelluista koki hankkeiden hakuprosessin ajalliselta kestoaltaan liian pitkäksi. Vuosia voimassa olleen käytännön mukaan hankehakemukset tehdään syksyllä ja niihin liittyvät rahoituspäätökset saadaan seuraavan kalenterivuoden alussa. Monet vastaajat kokivat rahoituspäätösten odottamisen aiheuttavan epävarmuutta projektirahoituksen varassa olevissa organisaatioissa. Ratkaisuksi ongelmaan esitettiin, että YTR antaisi enemmän tietoa hakuprosessin etenemisestä. Vastaajien mukaan olisi myös toivottavaa, että rahoituspäätökset olisivat valmiina jo joulukuussa. Yhdeksi ratkaisuksi hakuprosessin nopeuttamiseen esitettiin myös kaksi kertaa vuodessa tapahtuvaa hakua, joka voisi vähentää hakemusten määrää ja siten nopeuttaa rahoituspäätöksiä tekemistä. Toisena vaihtoehtona esitettiin järjestelmää, jossa kehittämis- ja tutkimushankkeille olisi erilliset hakuajat.

Osalle hanketoteuttajista on muodostunut tapa esitellä ideaansa hankeryhmän edustajille ennen varsinaista hakua ja samalla ikään kuin testata ennakkoon hankkeen mahdollisuuksia saada rahoitusta. Hankkeen esittelemisellä etukäteen ei kuitenkaan näytä olevan suurta merkitystä rahoituspäätökseen. Hyvät, ajankohtaiset hankeideat tulevat hyväksytyksi riippumatta siitä, onko niitä esitelty hankeryhmän edustajille etukäteen. Etukäteismarkkinoinnin hyöty perustuu lähinnä siihen, että sen kautta hankeidea pystytään vielä muokkaamaan vastaamaan tarkemmin rahoittajan asettamia tavoitteita.

Rahoitus

Vuosina 2003 ja 2004 päättyneille hankkeille myönnettiin rahoitusta liki kolme miljoonaa euroa (taulukko 2). Noin 57 % kokonaisrahoituksesta myönnettiin kehittämishankkeille. Niiden rahoitus oli keskimäärin hieman yli 100 000 euroa. Tutkimushankkeiden keskimääräinen rahoitusosuus oli selvästi pienempi, noin 46 000 euroa. Väitöskirjahankkeille myönnettiin rahoitusta yhteensä noin 100 000 euroa. Keskimääräinen väitöskirjakohtainen rahoitus oli noin 34 000 euroa, mikä vastaa YTR:n normaalia käytäntöä. YTR-hankkeiden keskimääräinen hankekohtainen rahoitus oli noin 65 500 euroa.

Taulukko 2: Hankkeille myönnetty rahoitus hanketyypeittäin.

Hanketyyppi	Keskimääräinen rahoitus /hanke	Kokonaisrahoitus kaikki hankkeet
Tutkimushankkeet	45 794 euroa	1 099 067 euroa
Kehittämishankkeet	101 018 euroa	1 616 280 euroa
Väitöskirjahankkeet	34 166 euroa	102 500 euroa
Yhteensä	65 531 euroa	2 817 847 euroa

YTR-hankkeiden koko vaihteli paljon. Mukana oli siis sekä hyvin pieniä että melko suurikin hankkeita (taulukko 3). Lähes kaksi kolmasosaa hankkeista sai rahoitusta 20 000–69 999 euroa. Suuria, yli 70 000 euroa rahoitusta saaneita hankkeita oli yhteensä yhdeksän. Jakauma vuosina 2001–2002 ja 2003–2004 päättyneiden hankkeiden hankekohtaisissa rahoituksissa oli suurin piirtein sama (taulukko 4).

Tarkastelluista hankkeista eniten rahoitusta oli myönnetty Suomalaiset luonnontuotteet markkinoille -kehittämishankkeelle, jonka MMM/YTR-rahoitus oli yli 500 000 euroa. Tutkimushankkeista eniten rahoitusta, 153 000 euroa, sai Maaseudun kulttuuritapahtumien alueellinen vaikuttavuus -hanke.

Taulukko 3: Hankkeet luokiteltuna rahoituksen suuruuden perusteella.

YTR-rahoitus euroina	0–19 999 euroa	20 000–39 999 euroa	40 000–69 999 euroa	yli 70 000 euroa
Tutkimushankkeet	4	8	7	4
Kehittämishankkeet	3	3	6	5
Väitöskirjahankkeet	0	3	0	0
Hankemäärä yhteensä	7 (16 %)	14 (33 %)	13 (30 %)	9 (21 %)

Taulukko 4. Rahoituksen jakautuminen eri suuruusluokkiin vuosina 2001–2002 ja 2003–2004 päättyneissä YTR-hankkeissa.

YTR-rahoitus euroina	0–19 999 euroa	20 000–39 999 euroa	40 000–69 999 euroa	yli 70 000 euroa
Vuosina 2001–2002 päättäneet hankkeet	18 %	28 %	30 %	24 %
Vuosina 2003–2004 päättäneet hankkeet	16 %	33 %	30 %	21 %

4. HALLINTO

Yleisiä huomioita

Hanketoteuttajat kokivat YTR-hankkeiden hallinnoinnin yksinkertaisena ja melko helppona. Samoin kuin edellisessä YTR-hankkeiden arvioinnissa, vertailukohteeksi otettiin usein EU-osarahoitteiset hankkeet, joiden hallintoa pidetään raskaana. YTR sai kiitosta etenkin siitä, ettei hallinnollisten tehtävien hoitaminen vie liikaa aikaa, minkä ansiosta hanketoteuttaja saa keskittyä todellisen tutkimus- ja kehittämistyön tekemiseen.

Pitkään maaseutupolitiikan kentässä mukana olleet hanketoteuttajat kertoivat haastatte- luissa, että hankkeiden hallinnointi on viime vuosien aikana muuttunut. EU-jäsenyyden myötä Suomeen koettiin muotoutuneen uudenlainen, aiempaa byrokraattisempi hallinto- kulttuuri. Hanketoteuttajat kokivat, että myös YTR-hankkeiden hallinnossa on omaksut- tu joitakin EU-projekteille tyypillisiä hallintokäytäntöjä, minkä vuoksi YTR-hankkeiden toteuttamisen koetaan muuttuneen hallinnollisesti raskaammaksi ja jähmeämmäksi. Mo- net hanketoteuttajat toivoivat, että YTR-hankkeet säilyttäisivät jatkossakin hallinnollises- ti kevyen ja joustavan toimintamallinsa. Rahoittajataholta saadun tiedon mukaan syy ta- pahtuneeseen hallinnollisten käytäntöjen muutokseen on se, että YTR-hankkeita säätelevät samat tutkimus- ja kehittämistyötä koskevat yhteisön puitteet kuin EU-osarahoitteisesta tutkimusta ja kehittämistäkin. Näin ollen muuttuneet vaatimukset ovat asioita, joihin YTR ei voi vaikuttaa.

Maksatukset

YTR-hankkeiden maksatusjärjestelmä on hankevetäjien mukaan toimiva. Arvioinnissa mu- kana olleiden hankkeiden maksatukset olivat sujuneet pääsääntöisesti ongelmitta. Poik- keuksena olivat tapaukset, joissa hanketoimija ei noudattanut rahoittajan asettamia mää- rääikoja. Näissä osa hankerahoituksesta oli jäänyt saamatta. Hanketoimijoiden mukaan rahoittaja suhtautui hankesuunnitelmiin tehtäviin pieniin muutoksiin joustavasti. Tarvit- taessa esimerkiksi jatkoajan hakemisen tai budjetin sisäisten muutosten tekemisen koettiin onnistuneen mutkattomasti. Hankkeet, jotka saivat rahoitusta useasta eri lähteestä, kokivat eri rahoituslähteiden samanaikaisen käytön onnistuneen hyvin, vaikka siitä aiheutuikin hankkeiden hallinnolle ylimääräistä työtä. Suurin osa vuosina 2003 ja 2004 päättyneiden hankkeiden maksatuksista tapahtui jälkikäteen toteutuneiden kulujen mukaan.

Tarkasteltujen hankkeiden toteuttaminen on mennyt pääpiirteittäin alkuperäisten hanke- suunnitelmien mukaan. Tarvittaessa hankkeen sisällölliset muutokset on hyväksytetty ra- hoittajalla. Vuosina 2003 ja 2004 päättyneistä hankkeista ei yhdeltäkään peruttu rahoitusta sen vuoksi, ettei hankkeen toteutus olisi vastannut niitä kriteereitä, jotka sille rahoittajan puolesta asetettiin.

Hallinnon vahvuudet ja heikkoudet

Hankkeiden rahoituksen hakemiseen ja hallinnointiin liittyvät havainnot tukevat vuosina 2001–2002 päättyneiden YTR-hankkeiden arvioinnissa tehtyjä havaintoja. Levón-institu-

tissa toteutettujen arviointien perusteella voidaan todeta, että YTR-hankkeiden hallinnon vahvuuksia ovat

1. hallinnollinen helppous, joustavuus ja ihmisläheinen toimintatapa,
2. YTR:n hanketoiminnasta vastaavan virkamiehistön hyvä hallintotapa etenkin palvelutilanteissa, sekä
3. rohkeus rahoittaa myös tavallisesta hankemassasta poikkeavia, tavallista riskialttiimpia tutkimus- ja kehittämishankkeita.

Varsinaisia hallinnollisia heikkouksia ei haastatteluiden perusteella noussut esille. YTR-hankkeiden hallinnollisen toimivuuden uhkana pidettiin aiemmin kuvattua muutosta, jonka on koettu lisänneen myös YTR-hankkeiden rahoituksen hallinnollista byrokraattisuutta.

5. HANKKEIDEN TOTEUTTAMINEN

Ohjaus

Suurimmalla osalla arvioiduista hankkeista oli ohjausryhmä. Niiden kokoamisessa oli pääsääntöisesti päädytty siihen, että mukaan kutsuttiin aidosti asiasta kiinnostuneita henkilöitä ja niin sanotusta edustuksellisuudesta oli pyritty pääsemään eroon. Ohjausryhmät olivat keskustelevia ja antoivat tarpeellista tukea hanketoteuttajille. Hanketoteuttajat arvostivat YTR:n suomaan vapautta ohjausryhmien asettamisessa ja kokoamisessa. Ohjausryhmän kokoaminen ei ollut rahoituksen edellytys eikä sitä näin ollen tarvinnut nimetä, ellei sille koettu olevan tarvetta.

Myös teemaryhmillä oli mahdollisuus ohjata hankkeiden toteuttamista, vaikka niiden rooli korostuikin enemmän maaseutupoliittisten tavoitteiden edistämisessä. Teemaryhmiltä toivottiinkin hanketoimijoiden haastatteluissa aktiivisempaa otetta oman sektorinsa hankkeita kohtaan. Teemaryhmiä moitittiin usein keskustelukerhoiksi, joissa syntyy paljon hyviä ideoita, mutta niiden saattaminen käytäntöön jää liian usein suunnitteluasteelle. Teemaryhmien toimintaan sekä teemaryhmien ja hankkeiden väliseen yhteistyöhön toivottiinkin tulevaisuudessa kiinnitettävän huomiota.

Vastoinkäymiset

Vaikka suurin osa tarkastelluista hankkeista saavutti niille asetetut tavoitteet, ei niiden toteuttaminen aina sujunut ongelmitta. Yksi perustavanlaatuisen ongelma liittyi hankkeiden omaan tavoitteenasetteluun. Hankkeilla oli usein liian laajoja, abstrakteja tai epärealistisia tavoitteita, minkä vuoksi niiden saavuttaminen oli käytännössä jopa mahdotonta. Toisaalta hankkeiden tulokset saattoivat olla hyvin vaikeasti mitattavissa tai niitä oli vaikea osoittaa konkreettisesti.

Vastoinkäymisiä arvioiduille hankkeille aiheutui myös sidosryhmien vetäytymisestä ja niiden sisäisistä ristiriidoista sekä henkilöstön vaihtuvuudesta. Sidosryhmien vetäytyminen saattoi aiheuttaa hankkeelle perustavanlaatuisia rahoitukseen ja hankkeen toteuttamiseen liittyviä ongelmia. Tapahtuneiden muutosten taustalla oli usein projektihenkilöstön työllistyminen uusiin tehtäviin tai yhteistyöorganisaatioiden omien tavoitteiden muuttuminen ajan kuluessa. Ongelmien välttämiseksi olisikin ehkä hyvä tehdä jo etukäteen sopimukset ainakin keskeisten sidosryhmien osallistumisesta hankkeen toteuttamiseen. Yllättävistä muutoksista aiheutuvia ongelmia ei silti sopimuksinkaan voida kokonaan estää.

Etenkin kuntien yhteistyön kehittämiseen tähtäävien hankkeiden ongelmana oli kuntien sisäisten ristiriitojen ja poliittisten näkemyserojen vaikutus hankkeiden toteuttamiseen. Hankkeen ulkopuolisista asioista johtuvat ristiriidat vaikeuttivat joidenkin hankkeiden toteuttamista. Kuntayhteistyön kehittämiseen tähtääville hankkeille oli tyypillistä myös se, että niiden valtakunnalliset vaikutukset jäivät pieniksi, mutta sen sijaan paikallisesti ja alueellisesti ne olivat usein hyvinkin merkittäviä.

Projektiluonteiseen työskentelyyn liittyvä yleinen ongelma, henkilöstön vaihtuvuus, vaikeutti muutamien tarkasteltujen hankkeiden toteuttamista. Projektiluontoisessa työskentelyssä työsuhteet ovat yleensä määräaikaista, mikä vaikeuttaa kokeneiden työntekijöiden

palkkaamista ja sitouttamista. Hankkeen toteuttamisen kannalta merkittävän avainhenkilön siirtyminen toisiin tehtäviin johti usein myös hankkeiden sisällöllisiin muutoksiin.

Innovatiivisuus

Vuosina 2003 ja 2004 päättyneiden YTR-hankkeiden voidaan todeta olleen usein hankeideiden suhteen hyvinkin innovatiivisia. Monet hankkeista oli kohdistettu uusille, nouseville aloille ja niiden näkökulma oli tuore ja kehittävä. Innovatiivisuus kohdistui hankkeiden sisällöllisiin asioihin. Niiden toteuttamisprosesseissa ei sen sijaan ollut havaittavissa erityisen innovatiivisia elementtejä.

Hanketoteuttajien mielestä YTR:n hankeryhmä pyrkii jatkuvasti kannustamaan heitä innovatiivisiin hankeideoihin. Osoitukseksi tästä nähtiin jo lähtökohtaisesti riskialttiiden hankkeiden rahoitus. Hanketoimijat pitivät tätä suhtautumistapaa hyvänä.

6. JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN

YTR:n hanketoiminnan imago ja tunnettavuus

YTR:ää pidetään maineeltaan ja imagoltaan luotettavana ja ainutlaatuisena toimijana maaseutupolitiikan kentässä ja sen tekemää työtä arvostetaan. Vankasta maaseutupoliittisesta asemastaan huolimatta YTR ei kuitenkaan ole kovin tunnettu toimija yhteistyöorganisaatioidensa ulkopuolella. Haastattelujen mukaan YTR:n hanketoiminnan avoimuuteen ja julkiseen kuvaan liittyvät puutteet heikentävät YTR:n muuten hyvää imagoa. YTR:n nähdään myös henkilöityvän vahvasti pääsihteerin persoonaan. Pääsihteerin on merkittävä maaseutupoliittinen toimija, mutta YTR:n tulevaisuutta ajatellen joissakin haastatteluissa koettiin tärkeäksi, että toimintaa pystyttäisiin tuomaan esille myös muista näkökulmista ja laajemmalla rintamalla.

YTR:n hankehallinnon läpinäkyvyys ja avoimuus

Tarve avoimuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiselle nousi vahvasti esille haastatteluissa. Moni haastateltava koki YTR:n rahoittavan ”pienen piirin” toimintaa, johon uusia toimijoita otetaan mukaan harvakseltaan. Onkin totta, että rahoitusta on myönnetty usein samoille toimijoille, mutta asiaa ei kuitenkaan voida tulkita liian mustavalkoisesti. Maaseudun kehittämisen ja tutkimuksen sektori on Suomessa melko kapea ja toimijoiden määrä on rajallinen. Uusia toimijoita saadaan mukaan hitaasti, minkä vuoksi myös potentiaalisia hankkeiden toteuttajia on vähän. Esimerkiksi tässä arvioinnissa mukana oli 13 samaa hanketoteuttajaa kuin edellisessä YTR-hankkeiden arvioinnissa, joka koski vuosina 2001–2002 päättyneitä YTR-hankkeita. Hankeorganisaatioita ja muita hanketoimijoita on tässä arvioinnissa mukana yhteensä 34. Edellisessä arvioinnissa niitä oli 36.

Osa hanketoteuttajista oli harmissaan siitä, että niukkoja resursseja on sidottu liiaksi YTR:n omaan teemaryhmätyöhön. Kritiikkiä annettiin myös YTR:n sisäisten prosessien läpinäkyvyyden puutteesta. Erityisesti hankkeiden rahoituspäätöksistä toivottiin parempia perusteluita sekä hyväksytyjen että hylättyjen hakemusten osalta. Rahoituspäätösprosessia toivottiin voitavan avata ja muuttaa siten, että hankehakijat saisivat selkeät perustelut hylätyistä päätöksistä. Viime vuosina tähän asiaan on jo kiinnitettykin huomiota.

YTR:n hanketoiminnasta tiedottaminen ja sen haasteet

YTR:n hanketoiminnan näkyvyyttä ja tunnettavuutta voitaisiin hanketoimijoiden mukaan parantaa tiedotusta tehostamalla. Tehokkaiden tiedotustoimenpiteiden avulla YTR voisi löytää uusia toimijoita ja tuoreita ideoita maaseudun tutkimukseen ja kehittämiseen. Esimerkiksi Leader-toimijoille kohdennetut tiedotustoimenpiteet voisivat tuoda YTR:n hanketoimintaan mukaan uusia maaseutupolitiikan kehittämisestä kiinnostuneita henkilöitä ja organisaatiota. Tärkeää olisi, että YTR pystyisi parantamaan omaa tunnettavuuttaan potentiaalisten hanketoteuttajien ja maaseutupoliitikkaa edistävien tahojen keskuudessa. Haastattelujen mukaan hanketoteuttajien tietämys YTR:n hanketoiminnasta siirtyy kentällä lähinnä ”puskaradion” kautta.

Haastatellut kokivat tärkeäksi, että he saisivat enemmän tietoa siitä, miten hankkeet etenevät ja millaisia tuloksia niillä on saavutettu. Hankekohtainen tiedottaminen ei kuitenkaan ole asia, jossa YTR:llä voisi olla kovin merkittävä rooli, sillä hankkeiden etenemisestä tiedottaminen vaatii aktiivisuutta hanketoteuttajilta itseltään. YTR:n rooli hankekohtaisessa tiedottamisessa voisi silti olla esimerkiksi hankkeita koskevan tiedon välittäminen kentälle internetin ja uutiskirjeiden välityksellä. Tähän suuntaan YTR on viime aikoina pyrkinytkin.

YTR-hankkeiden julkisuus

Hanketoteuttajat olivat melko tyytyväisiä hankkeittensa saamaan julkisuuteen. He olivat sitä mieltä, että hankkeiden julkisuuteen liittyvissä asioissa päävastuun tuleekin olla hanketoteuttajilla itsellään, eikä niinkään rahoittajalla. Vuosina 2003–2004 päättyneet hankkeet ovat saaneet runsaasti julkisuutta lehdistössä, radiossa ja televisiossa. Lisäksi hankkeissa on tuotettu yhteensä 64 julkaisua.

Hankkeiden yhteistoimintaa toivottiin kehitettävän rahoittajan taholta. Haastatteluissa nostettiin esiin muun muassa toive, että YTR pyrkisi aktiivisesti kehittämään hankkeiden keskinäistä yhteistoimintaa siten, että saman teema-alueen hankkeiden olisi helpompaa verkostoitua keskenään. Esimerkiksi tiivistettyjen hankekuvausten ja hankkeen toteuttajien yhteystietojen jakaminen kaikille saman teeman sisällä toteutettaville hankkeille antaisi mahdollisuuden verkostoitumiseen sitä haluaville. Ainakin joissain teemaryhmissä näin on jo tehty, mutta asia nousi silti esiin monissa haastatteluissa. Tämä puute voi siis liittyä myös hanketoimijoiden omaan passiivisuuteen.

7. HANKKEIDEN VAIKUTUKSET

Maaseutupoliittinen vaikuttavuus

Vuosina 2003 ja 2004 päättyneillä YTR-hankkeilla on saatu aikaan runsaasti maaseutupoliittisesti merkittäviä toimenpiteitä. Hankkeiden kautta on pystytty vaikuttamaan maaseutupolitiikan sisältöön ja muihin valtakunnan tasolla tehtäviin yleisiin linjanvetoihin. Hankkeiden pohjalta on lisäksi tehty ainakin yksi lakia koskeva muutosesitys (H24). Näkyvimmit edistysaskeleet on otettu luontoon ja luonnontuotteiden hyödyntämiseen sekä maaseudun elinolojen kehittämiseen tähtäävässä työssä sekä maaseudun kehittämistyötä tukevassa perustutkimuksessa.

Vuosina 2003 ja 2004 päättyneet hankkeet ovat tukeneet maaseudun vetovoimaisuuden kehittämistä. Panostukset luontomatkailuun sekä luonnontuotteiden ja paikallisten voimavarojen hyödyntämiseen ovat osoittautuneet onnistuneeksi suuntaukseksi. Eri alojen toimijoita on herätelty yhteistyöhön siten, että toimintoja on alettu organisoida valtakunnan tasolla. Esimerkiksi hevosalalla ja kalastusmatkailun saralla näkyvä suuntaus on elämysmatkailu, jossa harrastelijamaisesta toiminnasta on edetty kohti ammattimaisuutta. Myös luonnontuotteiden ja -materiaalien sekä paikallisten voimavarojen ja kulttuurillisten erityispiirteiden hyödyntämiseen on panostettu sekä tutkimus- että kehittämishankkeissa. Esimerkiksi Suomalaiset luonnontuotteet markkinoille -hankkeessa on toteutettu lukuisia kampanjoita, jotka ovat edistäneet luonnontuotteiden käyttöä.

Maaseutututkimuksen saralla on saavutettu näkyvää edistystä. Tutkimukset ovat olleet merkittäviä ja niitä on hyödynnetty muun muassa erilaisten poliittisten ohjelmien ja selvitysten laadinnassa. Esimerkiksi Väestön ikääntyminen ja maaseudun työmarkkinat -hankkeessa saatuja tuloksia on hyödynnetty Eduskunnalle tehdyssä väestökysymyksiä koskevassa selonteossa. Myös MMM/YTR:n rahoittamat väitöskirjatutkimukset ovat luoneet teoreettista pohjaa maaseudun laadukkaalle kehittämis- ja tutkimustyölle sekä synnyttäneet uusia näkökulmia maaseutututkimukseen ja maaseudun kehittämiseen.

Vuosina 2003 ja 2004 päättyneillä YTR-hankkeilla on toteutettu runsaasti erilaista maaseudun kehittämistä ja maaseutututkimusta myös kansainvälisellä tasolla. Esimerkiksi tutkimuksen saralla kansainvälistyminen on näkynyt uusien tutkimusnäkökulmien omaksumisessa sekä uusien kansainvälisten kontaktien syntymisessä. Suomalaiset maaseutututkijat ovat osallistuneet kansainvälisiin seminaareihin ja heidän tutkimuksensa ovat saaneet näkyvyyttä kansainvälisissä julkaisuissa. Kehittämishankkeissa kansainvälistä ulottuvuutta on haettu muun muassa lisäämällä maaseudun yrittäjien valmiuksia kansainvälistymiseen.

Hankkeiden kautta on edistetty välillisesti uusien yritysten ja työpaikkojen syntymistä. Esimerkiksi yksityisteiden hoidosta on löytynyt työtä noin 180 henkilölle ja lämpöyrittäjyyden alalle on syntynyt kymmeniä uusia yrityksiä YTR-hankkeiden myötävaikutuksesta. Merkittävää on ollut myös se, että YTR-hankkeiden jatkumona on syntynyt paljon uusia projekteja, jotka ovat jatkaneet työtä maaseutupoliittisesti tärkeiden teemojen parissa. Jatkohankkeille on saatu rahoitusta myös MMM/YTR:n ulkopuolelta, mikä on osoittanut panostusten tarpeellisuuden.

YTR-hankkeilla on ollut merkitystä myös hankkeiden taustaorganisaatioiden sisäiselle kehitykselle. Ne ovat vahvistaneet hankkeiden toteuttajien tutkimus- ja kehittämistoiminnan linjauksia. Kehittämistyössä on ollut havaittavissa suuntaus, jossa alueen ulkopuolisten konsulttien käytön sijaan on pyritty omaehtoiseen ja sisäsyntyisiin, paikallisista tarpeista lähteviin kehittämistoimenpiteisiin.

Vuosina 2003 ja 2004 päättyneiden YTR-hankkeiden vaikutus maaseutupolitiikkaan on merkittävä ja voidaan sanoa, että ne ovat vaikuttaneet maaseutupolitiikan suuntaamiseen ja pohjustamiseen. Maaseutupoliittisessa erityisohjelmassa vuosille 2007–2010 on nostettu esiin useita teemoja, joita on tutkittu ja kehitetty jo vuosina 2003 ja 2004 päättyneissä hankkeissa. Hallituksen painottamiksi elinkeino- ja maaseutupoliittisiksi teemoiksi on nostettu muun muassa hevostalous, uusiutuvien energialähteiden käyttö, luonnontuoteala ja matkailupalvelut.

Edistyminen eri teemoissa

Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta on vahvistettu sekä tutkimus- että kehittämishankkeiden myötä. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta on tutkittu sekä kansallisessa että kansainvälisessä kontekstissa. Teoreettinen tutkimus on luonut hyvää pohjaa maaseudun kehittämistoimenpiteille. Kehittämishankkeissa merkittävimpiä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta edistäviä saavutuksia ovat maaseudun imagoa parantaneet toimenpiteet, joiden myötä kaupungeissa asuvia ihmisiä on kannustettu tutustumaan maaseutuun.

Paikallista omaehtoisuutta on pyritty edistämään panostamalla paikallisten palveluiden kehittämiseen paikallisten voimavarojen ja erityispiirteiden kautta. Luonnontuotteiden ja paikallisen kulttuurin hyödyntämiseen on etsitty uusia keinoja etenkin matkailupalveluissa. Keskeiseksi trendiksi on noussut yksinkertaisista ja arkisistakin aineksista koottujen elämystuotteiden kehittäminen.

Maaseutuyrittäjyyden ja maaseudun työllisyyden edistämiseksi on toteutettu erilaisia toimenpiteitä sekä tutkimus- että kehittämishankkeissa. Aiheeseen liittyen on syntynyt muutamia teoreettista perustietoa sisältäviä julkaisuja sekä käytännönläheisiä oppaita ja raportteja. Julkaisuja on hyödynnetty etenkin maaseutuelinkeinojen kehittämisessä ja maaseutupolitiikan suunnittelussa. Maaseutuyrittäjyyttä ja maaseudun elinvoimaisuutta edistävässä tutkimushankkeissa on luotu uutta teoreettista tietoa, jota voidaan hyödyntää niin tutkimustoiminnassa kuin maaseudun kehittämistyössäkin. Hankkeissa on keskitytty erityisesti maaseudun ja kaupungin välisen vuorovaikutuksen, työssäkäynnin sekä maaseudun palveluiden ja maaseutuyrittäjyyden tutkimiseen.

Maaseutuyrittäjyyteen on panostettu etenkin matkailu- ja luonnontuotealalla. Paikallisia toimijoita on koottu valtakunnallisesti yhteen ja heitä on rohkaistu verkostoitumaan, mikä on synnyttänyt uudenlaista yhteistoimintaa. Panostus luonnontuotteiden hyödyntämiseen on ollut taloudellisesti merkittävää ja se on näkynyt luonnontuotteiden markkina-arvon selkeänä kasvuna. Myös maaseutuyritysten kansainvälistymismahdollisuuksia on pyritty parantamaan. Esimerkiksi KV-kartta – Maaseudun toimijoiden kansainvälisyyskartoitukset -hankkeessa on paikallisten toimijoiden käyttöön kehitetty työkalu, jonka avulla he voivat parantaa omia edellytyksiään toteuttaa kansainvälisiä hankkeita ja verkostoitua kansainvälisesti. Hyvä esimerkki matkailuyrittäjyyden kehittämisestä on kalastusmatkailua

edistänyt Kala-Suomi 2002–2004 hanke. Hankkeessa toteutettujen toimenpiteiden ansiosta kalastusmatkailu on lisääntynyt ja sitä on pyritty tuotteistamaan niin, että sen markkinointi niin koti- kuin ulkomaillakin olisi helpompaa. Hankkeen toteutusaikana kalastusmatkailuyrittäjien toimintaedellytykset ovat parantuneet ja kalamökkien vuokrausaste on lisääntynyt, mikä on yksittäisten yrittäjien kannalta merkittävä saavutus.

Myös *maaseudun toimintojen, palveluiden ja asiantuntijajärjestelmien uudelleen organisoimisen* painopistealueella on toteutettu onnistuneita hankkeita. Mielenkiintoinen ja mainitsemisen arvoinen saavutus on uuden ammattikunnan, tieisännöitsijöiden, syntyminen ja kouluttaminen. Tieisännöitsijöiden koulutus on esimerkki aidoista paikallisista tarpeista syntyneestä uudesta ammattikunnasta, jonka palveluille maaseudulla ja myös kaupungeissa on olemassa selkeää tarvetta.

Maaseutuasumisen edistämisen teemassa on toteutettu sekä tutkimus- että kehittämishankkeita. Hankkeissa on panostettu etenkin kakkosasumisen ja kesämökkeilyn teemaan sekä maaseudun asumismukavuuden lisäämiseen asukaslähtöisen maankäytön suunnittelua kehittämällä.

Maaseudun kehittämistyön keinojen ja tulosten tutkimusteemassa on toteutettu yhteensä neljä onnistunutta tutkimushanketta. Varsin merkittäväksi nousi kahtena hankkeena toteutettu maaseutututkimusta edistävä kokonaisuus. Siinä suomalaisen maaseutututkimuksen arvioinnin pohjalta laadittiin tutkimusohjelmaesitys Suomen Akatemialle, jossa myöhemmin toteutettiin maaseutututkimuksen rahoittamiseen suunnattu haku. Lisäksi teeman alla tutkittiin maaseutupolitiikkaa ja etsittiin konkreettisia keinoja sen käytännön toteuttamiseen sekä selvitettiin työvoiman riittävyyttä maaseudulla.

Maaseudun rakenteiden sekä alue- ja yhteisötaloudellisen merkityksen tutkimisen teemassa on toteutettu seitsemän tutkimushanketta. Tutkimusta on kohdennettu maatilayrittäjyyteen, kylien ja kuntien väliseen yhteistyöhön, kuntaliitosten vaikutuksiin, kakkosasumiseen sekä aluetutkimukseen. Tutkimuksien tuloksena syntyneitä julkaisuja on hyödynnetty maaseudun tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. Hankkeissa toteutettujen toimenpiteiden vaikutukset näkyvät kuitenkin lähinnä paikallistasolla hankkeiden kohteena olleilla alueilla. Lisäksi MMM/YTR on rahoittanut yhteensä kolmea tarkasteluajanjaksolla päätynyttä *väitöskirjahanketta*, joista kaksi on julkaistu ja yksi oli syyskuussa 2007 esitarkastusvaiheessa.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

Arvioinnin yhteydessä tehdyt haastattelut tukivat raportin ”Vuosina 2001–2002 päättyneiden YTR-hankkeiden arviointi” esiin nousseita näkemyksiä liittyen hankkeiden haku-prosessiin ja hallinnointiin. YTR-hankkeiden hakumenettelyä pidettiin toimivana ja help-pona. Rahoituksen hakemiseen oli saatavilla ohjausta tarvittaessa. Teemakohtaista hakua pidettiin selkeänä, vaikka jotkut hanketoteuttajista olivat sitä mieltä, että tiettyjen teemojen mukaiset hankkeet voivat joissain määrin heikentää hankkeiden innovatiivisuutta. Teema-kohtainen haku on kuitenkin olennainen osa YTR:n hanketoimintaa. Teemojen avulla var-mistetaan, että hankkeet palvelevat ajankohtaisia maaseutupoliittisia tarpeita.

YTR-hankkeet syntyvät usein maaseutupoliittisten tavoitteiden pohjalta ja muokkautuvat hanketoteuttajien asiantuntemuksen perusteella. Hanketoteuttajat toimivat yleensä itsenäi-sesti muodostamatta verkostoja muiden hankeorganisaatioiden kanssa. Hankkeet täyttävät pääosin hankesuunnitelmaan kirjaamansa tavoitteet, mutta joissakin tapauksissa tavoittei-ta muokataan ja tarkennetaan hankkeen kuluessa. Ongelmia syntyy lähinnä hankehenki-lökunnan vaihtumisen ja joskus myös sidosryhmien vetäytymisen vuoksi. Melko usein hanketoteuttajat työstävät samaa teemaa useiden hankkeiden jatkumona omilla erikois-osaamisalueillaan. Tämä myös kehittää heidän asiantuntemustaan ja osaamistaan.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmää arvostetaan hankehakijoiden keskuudessa etenkin sen joustavien, luotettavien ja ihmisläheisten toimintatapojen ansiosta. YTR tarjoaa ainut-laatuiset resurssit maaseudun kehittämiseen ja tutkimiseen ja se uskaltaa rahoittaa myös normaaleista käytännöistä poikkeavia hankeideoita.

Maaseutupolitiikan kenttä on toistaiseksi pieni. YTR:n haasteena on uusien toimijoiden löytäminen maaseudun tutkimus- ja kehittämistyön pariin. Mukaan toimintaan tarvitaan uusia ja innokkaita kehittäjiä sekä tutkijoita myös maaseutusektorin ulkopuolelta.

Sekä kehittämis- että tutkimushankkeissa on otettu huomioon kansainväliset ulottuvuu-det. Hanketoteuttajat ovat aktiivisesti pyrkineet luomaan avauksia, joiden seurauksena on voitu kehittää kansainvälisiä kontakteja.

YTR-hankkeet ovat maaseutupoliittisesti merkittäviä. Ne vastaavat hyvin ajankohtaisia tar-peita ja niiden kautta on pystytty vahvistamaan ja nostamaan esiin maaseudun tulevaisuu-den kannalta strategisesti tärkeitä asioita.

LIITTEET

LIITE 1: HANKEKUVAUKSET

Vuosina 2003–2004 päättyneistä hankkeista laaditut lyhyet kuvaukset on esitelty seuraavilla sivuilla. Hankkeet on jaoteltu siten, että ne noudattavat haussa käytettyjä teemoja.

Teemat ja niihin liittyvien hankkeiden lukumäärät ovat seuraavat:

1. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen vahvistaminen (2 kpl)
2. Paikallisen omaehtoisuuden edistäminen (2 kpl)
3. Maaseututyöllisyys ja maaseutuyrittäjyys (13 kpl)
4. Maaseudun toimintojen, palveluiden ja asiantuntijajärjestelmien uudelleenjärjestäminen (6 kpl)
5. Maaseutuasumisen edistäminen (6 kpl)
6. Maaseudun kehittämistyön keinojen ja tulosten tutkimus (4 kpl)
7. Maaseudun rakenteiden sekä alue- ja yhteiskuntataloudellisen merkityksen tutkimus (6 kpl)
+ Väitöskirjahankkeet (3 kpl)

Hankkeiden teemat ja numerointi

T 1. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen vahvistaminen

1. Maaseutu ja kaupunki Suomen pikkukaupunkiseuduilla
2. Maaseutu ja kaupunki kestävän kehityksen aluerakenteessa

T 2. Paikallisen omaehtoisuuden edistäminen

3. Kulttuuri kylän matkailupalveluissa
4. Maaseutu turuille, toreille ja kauppahalleihin

T 3. Maaseututyöllisyys ja maaseutuyrittäjyys

5. Nuorten maatilayrittäjien nykytilaa ja tulevaisuudenuskoa kartoittava tutkimus
6. Kesäheinäprojekti
7. Suomalaiset luonnontuotteet markkinoille
8. Hevosten maaseutu
9. Kala-Suomi 2002–2004
10. Green Network -elokuva
11. Oppivat kohteet maaseutumatkailussa
12. Hakelämmöstä yritystoimintaa
13. Lämpöyrittäjä Suomi
14. Maaseudun pienyritysrekisterin päivittäminen
15. Maaseutuyrittäjyys – Millainen mahdollisuus?
16. Alueellisesti hajautettujen organisaatioiden toimintamalli
17. Etätyön seuranta ja arviointi julkishallinnossa
18. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän toiminta- ja teemaryhmien yhteistyö Yrityskummiverkoston kanssa

T 4. Maaseudun toimintojen, palveluiden ja asiantuntijajärjestelmien uudelleenjärjestäminen

19. KV-kartta – Maaseudun toimijoiden kansainvälisyyskartoitukset
20. Aktiivisesti kohti seutustrategioiden toteuttamista
21. Harveneva palveluverkosto ja korvaavat innovaatiot maaseudulla
22. Palvelukunta-hanke
23. Tieisännöitsijöiden koulutusohjelma TIKO 2002–2003
24. Poluista reiteiksi

T 5. Maaseutuasumisen edistäminen

25. Maaseutukylien maankäytön suunnittelu asukaskeskeiseksi
26. Maaseudun vastaanottohalukkuus suurten ikäluokkien eläkeläismuuttajille
27. Kesämökkibarometri
28. Valtakunnallisen mökkihankkeen esiselvityshanke – Kakkosasukkaaksi ja ykkös-asukkaaksi maalle
29. Virikekoulutus ponnahduslautana maallemuuttoon
30. Maaseudun syke nuoren mieleen

T 6. Maaseudun kehittämistyön keinojen ja tulosten tutkimus

31. Suomalainen maaseutututkimus
32. Suomalaisen maaseutututkimuksen evaluointi ja maaseutua koskevan tutkimusohjelman valmistelu
33. Väestön ikääntyminen ja maaseudun työmarkkinat
34. Maaseutupolitiikan toimeenpano

T 7. Maaseudun rakenteiden sekä alue- ja yhteiskuntataloudellisen merkityksen tutkimus

35. Läheisyyden ekonomia maaseutualueiden kilpailutekijänä
36. Maaseudun kulttuuritapahtumien alueellinen vaikuttavuus
37. Maaseudun aluerakenteen muutos 1990–2002
38. Kylän ja kunnan taloudellinen suhde
39. Uudet ainekset maaseudun elinvoimaisuuteen
40. Kuntaliitosten vaikutus kylätasolla

Väitöskirjahankkeet

41. Maaseudun asema suomalaisessa yhteiskunnassa
42. Maaseudun nuorten elämänperspektiivit 1990-luvulla
43. Laatukilpailukyky ja yhteistyö maaseudun kehittämisessä

H 1**MAASEUTU JA KAUPUNKI SUOMEN PIKKUKAUPUNKISEUDUILLA**

Vastuuorganisaatio: Jyväskylän yliopisto, Chydenius-instituutti, Kokkola
 Yhteyshenkilö: Olli Rosenqvist, puh. (06) 829 4256
 Päärahoittaja: MMM/YTR
 Kokonaiskustannus: 89 792 euroa (MMM/YTR:n osuus 82 401 euroa)
 Kesto: 6/2001–3/2003
 Avainsanat: maaseutu–kaupunki-vuorovaikutus, työssäkäynti

JULKAISUT

- Rosenqvist, Olli (2003a). Kilpailukykyisen maaseudun tuottaminen keskittyvän aluekehityksen ja hegemonisen kaupunkidiskurssin oloissa. *Terra* 115: 1, 3–18.
- Rosenqvist, Olli (2003b). Minä ja maaseutu – maallikkodiskurssit kriittisen maaseutututkijan tulkitsemina. *Maaseudun uusi aika* 2, 5–25.
- Rosenqvist, Olli (2002a). ”Maaseudun” ja ”kaupungin” rakentuminen Tilastokeskuksen taajamamäärittelyyn perustuvassa aluekehikossa. *Terra* 114: 1, 3–12.
- Rosenqvist, Olli (2002b). Aluekeskuspolitiikka ja muut yhdentävän maaseutupolitiikan esteet Suomessa. *Terra* 114: 2, 59–67.

TAVOITTEET

Tutkimus jakautui strukturalistiseen ja subjektivistiseen osaan, joilla molemmilla oli omat tavoitteensa. Tutkimuksen strukturalistisessa osassa tavoitteena oli: (1) Selvittää tilastollisen tarkastelun avulla yhdyskuntarakenteen ja työssäkäyntiliikkumisen kautta hahmotettavan maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen kehitystrendit tietyillä suomalaisilla pikkukaupunkiseuduilla noin kymmenen vuoden ajanjaksolta, joka sijoittui 1980–90-luvuille. (2) Analysoida tilastoanalyysin perusteella, minkälainen maaseutu ja kaupunki tutkittaville pikkukaupunkiseuduille on rakentunut. (3) Selvittää jatkoanalyysin perustaksi, minkälaisista sosioekonomisista ihmisryhmistä maaseudun ja kaupungin väliset työssäkäyntivirrat muodostuvat.

Tutkimuksen toisen osan tavoitteena oli: (1) Selvittää, miten tutkimuksen kohteeksi valittujen pikkukaupunkiseutujen erityyppisissä yhdyskunnissa asuvat ja työssäkäyvät ihmiset mieltävät maaseudun ja kaupungin sekä (2) verrata tilastotutkimuksen ja haastattelututkimuksen tuottamia kuvia maaseudusta ja kaupungista sekä vertailun pohjalta esittää sellaisia uusia maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen elementtejä, joita kannattaa maaseutupolitiikan keinoin kehittää maaseudun elinvoimaisuuden lisäämiseksi.

TOTEUTUS

Tutkimuksessa käytetyn aineiston perusteella tutkija rajasi maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta koskevan tarkastelun kohteiksi seutukuntien sisäiset ja niiden väliset työssäkäyntivirrat. Tutkimusongelmiin vastaamiseksi lähdettiin selvittämään, millaiset työssäkäyntiyhteydet aluekeskuseuduilla on ympäröiviin maaseutuseutukuntiin ja niistä etäämmällä sijaitseviin suuriin aluekeskuseutukuntiin. Työssäkäyntivirtojen analyysi kuvasi maaseutukuntien ja aluekeskuskuntien keskinäistä vuorovaikutusta.

Alun perin tutkimuksen toinen osa oli tarkoitus toteuttaa haastattelututkimuksena, mutta tutkimuksen ensimmäisen vaiheen venähtämisen vuoksi aineistona käytettiin kirjoituskilpailun tuloksena syntynyttä materiaalia, joka osoittautui erittäin antoisaksi tutkimusmateriaaliksi.

TULOKSET

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa julkaistiin kolme referee-menettelyn läpikäynyttä artikkelia.

Tutkimuksessa todettiin, että Suomen pikkukaupunkiseuduilla ei ole ollut 1990-luvulla havaittavissa vastakaupungistumista missään sen merkityksessä: (1) väestön uudelleen jakautumista kaupunkimaisilta toiminnallisilta alueilta maaseutumaisille alueille, (2) väestön uudelleenjakautumista suurilta paikkakunnilta pienille, (3) väestön uudelleenjakautumista kaupunkimaisista asuinympäristöistä maaseutumaisiin asuinympäristöihin. Edellisen perusteella on todettu, että maaseutu ei ole kovin kilpailukykyinen alue.

Tutkimuksen toisen osion perusteella syntyi kaksi artikkelia, jotka julkaistiin referee-menettelyn jälkeen. Tutkimustulokset osoittivat, että alueiden välisten verkostojen vahvistaminen ja keinotekoisien maaseututuotteiden varaan rakentuva maaseudun kehittäminen ei toteudu ilman julkisen vallan alkusysäystä. Kirjoituskilpailun aineistosta löytyi selkeitä merkkejä modernisaation vastustamisesta maaseudulla. Tutkimuksen tuloksien perusteella oli havaittavissa, että alueellisen kilpailukykyyn saavuttamiseksi tarvitaan laajoja, innovatiivisia maaseutupoliittisia kehittämisprosesseja, joissa kokeiltaisiin maaseudun näkökulmasta alueiden välisten toimintamallien kilpailukykyisyyttä.

Tutkimuksessa tehdyt havainnot osoittivat, että maaseudun kilpailukyky, houkuttelevuus ja elinkelpoisuus ovat heikentyneet, mikä on johtanut maaseudusta vieraantumiseen. Vieraantuneisuuden vähentämiseksi maaseudulle tulisi suunnata aktiivista elinkeinopolitiikkaa ja sosiaalisia tukitoimenpiteitä.

TALOUS

Hankkeen päärahoittajana toimi MMM/YTR. Noin kymmenen prosenttia hankkeen kustannuksista hoidettiin omarahoitteisesti. Hanke jaettiin kahteen vaiheeseen, jotka molemmat saivat erillisen rahoituksen. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 89 792 euroa, josta MMM/YTR:n osuus oli 82 401 euroa. Hankkeelle haettiin alun perin rahoitusta yhteensä 150 000 euroa, mutta rahoitus supistui 82 000 euroon.

VAIKUTUKSET

Tutkimustulokset johtivat kehittämistoimenpide-ehdotuksiin. Ensiksikin Tilastokeskuksen ja maaseutututkijoiden välistä yhteistyötä tulisi kehittää siten, että myös tietosuojan piirissä olevat tilastot olisi mahdollista saada entistä vapaammin tutkijoiden käyttöön. Toiseksi tutkimustoimintaa tulisi lisätä alueiden välisten verkostosuhteiden kehittämisen parantamiseksi. Kolmanneksi maaseutua tulisi tuotteistaa ja tuotteistamisen tueksi tulisi virittää entistä laajempaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tutkimustulosten perusteella päädyttiin ehdottamaan Tilastokeskukselle tiettyjä suuntaviivoja, joiden pohjalta aluejakoa kannattaisi lähteä kehittämään.

HUOMIOITA

Hanke nivoutuu osaksi väitöskirja-hanketta (hanke nro 41), josta ei kuitenkaan ollut hankkeen aloitusvaiheessa vielä tietoa. Ajatus väitöskirjasta kypsyi tutkimushankkeen edetessä.

H 2

MAASEUTU JA KAUPUNKI KESTÄVÄN KEHITYKSEN ALUERAKENTEESSA

Vastuuorganisaatio: Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Mikkeli
Yhteyshenkilö: Torsti Hyyryläinen, puh. 044 308 5322
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 78 740 euroa (MMM/YTR:n osuus 78 740 euroa)
Kesto: 1/2001–4/2004
Avainsanat: maaseutu–kaupunki-vuorovaikutus

JULKAISUT

Haastattelun mukaan julkaisu on tulossa.

TAVOITTEET

Hankeidea nojaa teoreettisiin ja tutkimuksellisiin tavoitteisiin. Tutkimussuunnan tarkentamiseen vaikutti maaseutu-kaupunki-vuorovaikutuksen nouseminen keskeiseksi maaseutupolitiikan teemaksi. Varsinaista tutkimusideaa työstettiin tutkijoiden kesken.

Tutkimuksen yleistavoitteena oli analysoida ja vertailla maaseutu–kaupunki -suhdetta koskevaa keskustelua Suomessa ja Keski-Euroopassa, erityisesti Ranskassa sekä koota tutkimustulokset julkaisuksi. Keskieurooppalainen näkökulma syntyi osittain aikaisempien kontaktien pohjalta, joiden ansiosta tutkimusyhteistyötä lähdettiin viemään eteenpäin myös tässä hankkeessa.

Tutkimuksen tavoitteina oli asemoida maaseutu–kaupunki -vuorovaikutukseen keskittynyt tutkimus eurooppalaiseen kontekstiin sekä vertailla suomalaisen keskustelun tuloksia ja poliittisia ohjelmia eurooppalaiseen viitekehykseen. Tutkimuksessa pyrittiin jäsentämään maaseudun ja kaupungin suhdetta kestävä kehityksen aluerakenteen mallin kautta sekä testaamaan luotua teoreettista mallia ja tarkentamaan sitä tapausanalyysin kautta. Tavoitteena oli koota tutkimuksen tulokset julkaisuksi.

TOTEUTUS

Tutkimuksessa analysoitiin sekä kotimaisten että kansainvälisten tekstien maaseutu–kaupunki -vuorovaikutuskäsityksiä. Ranskalaiseen maaseutu–kaupunki -vuorovaikutukseen perehdyttiin kansainvälisen yhteistyön ja kanssakäymisen kautta. Hankkeessa järjestettiin ja osallistuttiin lukuisiin seminaareihin, joissa keskusteltiin eurooppalaisten tutkijoiden kanssa.

Maakuntatason tarkastelussa keskityttiin keskeisimpien kehittämistekstien ja maaseudun yrittäjien haastattelujen analysoimiseen energia-, elintarvike-, hyvinvointi- ja elinkeinopolitiikan näkökulmat huomioiden. Analysoitaviksi virallisiksi asiakirjoiksi valittiin sellaisia poliittisen arvioinnin ja demokraattisen päätöksentekoprosessin läpikäyneitä tekstejä, joiden voitiin perustellusti väittää kiteyttävän maakunnan kehittämisen strategiat. Haastateltaviksi valittiin yrittäjiä, joiden liiketoiminta perustuu kestävä kehityksen huomioimiseen. Haastattelujen pääteemoina olivat kestävä kehitys ja maaseutu–kaupunki -vuorovaikutus.

Hankkeen toteuttaminen ei onnistunut täysin suunnitellulla tavalla. Alussa hankkeen sisältöä jouduttiin miettimään uudelleen, koska alkuperäisoleuksesta poiketen kaavailtu yhteistyökumppani ei ollut kiinnostunut kestävän kehityksen ideoista, eikä siksi osallistunut tutkimukseen. Osa hankkeen toteuttajista siirtyi uusiin tehtäviin, mikä viivästytti hanketta. Myös ulkomaalaisten tutkimuskumppaneiden tuottamat tutkimusosiot valmistuivat myöhässä ja olivat osin puutteellisia.

TULOKSET

Tutkimuksen tuloksena selvisi, että maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta jäsentävät puheet ja tekstit ovat sisällöltään tyypillisiä kehittämisspoliittisia ilmaisuja, joissa korostuvat poliittiset strategiat. Maakuntaohjelmien valmistelu tapahtuu pääsääntöisesti poliittisen ja hallinnollisen eliitin kesken, eikä näin ollen perustu julkisen, yksityisen ja yhteisösektorin kumppanuuteen. Lopputuloksena syntyvä asiakirja on viranomaisille suunnattu suunnitteluasiakirja, joka ei sellaisenaan luo uusia kumppanuussuhteita. Maaseudun ja kaupungin väliset vuorovaikutusnäkökulmat on jollain tasolla huomioitu, mutta niiden konkreettiset ilmentymät jäävät vähäisiksi.

Yrittäjien tulkinta maaseudun ja kaupungin suhteen muutoksesta kytkeytyy asiakassuhteiden muutoksiin. Ongelmat maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen edistämässä kiteytyvät 1) hallinnollisten aluetasojen, 2) kuntien ja yrittäjien sekä 3) yrittäjien ja asiakkaiden välisiin suhteisiin.

Tutkimushankkeen keskeisten tulosten kokoaminen julkisuksi ei ole toistaiseksi onnistunut. Julkaisua varten oleva materiaali on koossa, mutta varsinainen toimitustyö on tekevä. Tarkoituksena kuitenkin on, että toimitustyö saatettaisiin loppuun. Julkaisun on tarkoitus toimia alan oppikirjana, johon on kerätty artikkeleita alan parhailta asiantuntijoilta Suomesta ja Ranskasta.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä 78 740 euroa. Rahoitus tuli kokonaisuudessaan MMM/YTR:ltä. Suurin osa hankkeen kustannuksista muodostui palkkakuluista. Määrärahoista jäi käyttämättä yhteensä noin 5 000 euroa. Hankkeeseen liittyneiden haasteiden vuoksi sille haettiin useita kertoja jatkoaikaa.

VAIKUTUKSET

Hanke on edelleen kesken, koska sen tärkein tulos eli oppikirja on vielä julkaisematta. Sen vuoksi hankkeen vaikutuksia on hankala arvioida. Tutkimuksessa onnistuttiin kuitenkin luomaan uutta tietoa, jolla voi julkaisemisen jälkeen olla huomioarvoa.

HUOMIOITA

Vastuullisen toteuttajan mukaan hanke oli riskialtis jo lähtökohtaisesti.

H 3

KULTTUURI KYLÄN MATKAILUPALVELUISSA

Vastuuorganisaatio:	Lapin yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus, Rovaniemi
Yhteyshenkilö:	Tarja Tammia, puh. (016) 341 2973
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	29 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 20 000 euroa)
Kesto:	5/2002–10/2003
Avainsanat:	kulttuuri, matkailupalvelut

JULKAISUT

Tammia, Tarja (2004). Kulttuuri kylän matkailupalveluissa. Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Rovaniemi.

TAVOITTEET

Yleisen hyvinvoinnin kehittyessä matkailun merkitys on kasvanut. Kuluttajat ovat vaativia, minkä seurauksena pelkät maaseutumaiset ja maaseutukulttuuri eivät enää riitä tyydyttämään matkailijoiden tarpeita. Matkailupalveluita tulee kehittää ja tuotteistaa entistä enemmän, minkä vuoksi kylämatkailua on lähdetty viemään ammattimaisempaan suuntaan. Kehittämistyössä maaseudun toimijoiden tulisi erityisesti hyödyntää niitä mahdollisuuksia, joita kulttuuri ja perinne maaseutumatkailulle tarjoavat.

Kulttuuri kylien matkailupalveluissa -projektin tavoitteena oli selvittää, millaiset tekijät rajoittavat kylien kehittämismahdollisuuksia kulttuuripohjaisessa kylämatkailussa. Selvityksessä tarkasteltiin sekä suomalaisten että ulkomaalaisten kylien tapoja hyödyntää ominaista kulttuuriaan kylän matkailupalveluissa. Lisäksi hankkeessa pohdittiin, millaisia toimenpiteitä ja edellytyksiä kyläkohteilta vaaditaan, jotta ne voivat edetä kohti laadukkaiden matkailupalveluiden järjestämistä kulttuuriperinteet, ympäristö, paikallinen väestö ja matkailijat huomioon ottaen. Hankkeen kokonaistavoitteena on ollut luoda kuva siitä, miten kulttuuria on osattu hyödyntää kylien tarjoamissa matkailupalveluissa.

TOTEUTUS

Hankkeesta muodostui varsin käytännönläheinen tapaustutkimus. Sen toteuttamisessa hyödynnettiin maaseutumatkailun laadullista menettelymallia, joka on kokonaisvaltainen ohjeistus maaseutumatkailun kehittämistyöhön.

Selvitystyön alkuvaiheessa ilmiöitä tarkasteltiin kirjallisen aineiston pohjalta. Samaan aikaan hankkeessa tehtiin yhteistyötä etenkin Lapissa toteutettujen kylähankkeiden kanssa. Hankkeessa hyödynnettiin asiantuntijoiden tietämystä kylien kehittämisestä ja paikallisuuden hyödyntämisestä kylämatkailussa.

Tutkimuksen pilottikohteiksi valittiin seitsemän kylää Suomesta sekä kylät Portugalista ja Italiasta. Tarkastelun pääpaino oli kuitenkin Lapin pilottikylissä Kurtakossa, Teurajärvellä, Venejärvellä, Pasmajärvellä ja Vaattojärvellä. Tutkimuksen empiirinen aineisto kerättiin haastattelemalla valittujen pilottikylien kyläkehittäjiä sekä yrittäjien edustajia. Pilottikylien

tarkastelussa keskityttiin perinteiden ja paikallisuuden hyödyntämiseen kohteiden matkailutoiminnassa.

TULOKSET

Tutkimuksen perusteella paikalliset olosuhteet ja kilpailutekijät ovat merkittävimpiä kylien elinvoimaisuuteen ja elinkeinolliseen kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä. Kyläpalveluiden kehittämisessä oleellista on kyläläisten oma tahto ja halu kehittää omaa toimintaympäristöään. Väestön aktiivisuudella on suuri vaikutus kylien säilymiseen elinvoimaisina.

Maaseudun ja kylien kehittämisessä eri toimijoiden välinen tiivis yhteistyö on erityisen tärkeää. Kaiken taustalla tulee olla väestön tahto tehdä muutoksia ja kyky oppia uusia asioita ja tapoja. Kun kehittämistyössä on päästy askel eteenpäin, on tärkeää kiinnittää huomiota matkailutuotteiden ja -palveluiden laatuun. Huomioon otettavia asioita ovat muun muassa:

- markkinointi ja vuorovaikutus asiakkaiden kanssa,
- saapuminen alueelle; ensivaikutelma,
- paikallistuotteet ja ruoka,
- tapahtumat ja kohteet,
- virkistysalueet sekä
- ympäristö ja infrastruktuuri.

Selvityksessä kävi ilmi, että yhteistä kaikille tarkastelluille kylille ja yrityksille oli se, että matkailutoiminnan kehittäminen on lähtenyt halusta kehittää paikallisuuteen, historiaan ja paikallisiin voimavaroihin pohjautuvia matkailupalveluja. Erityisesti luonnonläheinen elämäntapa on kylämatkailun vahvuus kaupunkilomailuun verrattuna.

Kulttuuriperinteen hyödyntäminen kylien matkailupalveluissa vaatii aina jonkinlaisia muutostöitä. Perinnettä ei aina pystytä soveltamaan sellaisenaan nykypäivään, vaan sitä on muokattava ja hyödynnettävä soveltuvin osin. Kulttuurillisten elementtien soveltamisessa matkailukäyttöön täytyy lähtökohtaisesti edetä paikallisväestön omaehtoisuuteen ja arvoihin perustuen. Toinen oleellinen asia kulttuurin hyödyntämisessä on riittävä tieto ja osaaminen paikallishistoriasta ja ympäristön luonto- ja kulttuuriarvoista. Oman paikalliskulttuurin tunteminen vahvistaa myös paikallisväestön identiteettiä.

Kylämatkailulla voidaan vastata erityisesti nykymatkailijan hyvinvointiin ja luontoon liittyvien tarpeiden tyydyttämiseen. Sen suurin haaste on löytää oma asiakaskunta, jonka tarpeisiin ja kuluttajatottumuksiin palvelut vastaavat. Palveluiden tulee myös olla suhteellisen helposti asiakkaiden saavutettavissa.

Tulevaisuudessa maaseutumatkailun vetovoimaisuuden ylläpitämiseksi tarvitaan persoonallisuuteen ja paikallisuuteen pohjautuvia palveluita. Kylämatkailun kehittäminen maaseudulla on strateginen syrjäalueiden toimintamalli, jossa matkailullisia mahdollisuuksia omaavat kylät kehittävät toimintaansa paikallisin voimin omiin vahvuuksiinsa nojaten. Kylämatkailussa yhteistyö on voimaa. Yhteistyön avulla pystytään säästämään niukkoja resursseja sekä yhdistämään osaamista. Tuotteistamisen ja erikoistumisen kautta yritykset ja yhdistykset voivat tarjota kattavia matkailupaketteja. Myös samalla alueella sijaitsevien kylien ja matkailukohteiden tulisi nähdä toisensa voimavarana, eikä niinkään kilpailijoina. Yhdistämällä voimavarat voidaan alueen palveluntarjonta moninkertaistaa ja samalla lisätä alueen vetovoimaa.

Kylämatkailussa on otettava huomioon alueen kulttuuriperinteet, ympäristö, matkailijat ja paikallinen väestö, joiden ehdoilla kohteen kehittämisen täytyy tapahtua. Matkailulla voidaan kestäväällä tavalla tukea kohdetta, sen paikallista elämänmuotoa sekä kulttuuriperinnettä, jos matkailu perustuu kohteen omiin erityispiirteisiin ja taloudellinen hyöty jää paikallisille yhteisöille. Parhaimmassa tapauksessa maaseutumatkailu voi tarjota työtä ja hengen kulttuuria sekä kyläläisille että vierailijoille.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat noin 29 000 euroa, josta MMM/YTR:n rahoitusosuus oli noin 20 000 euroa. Suurin osa kuluista muodostui palkkakustannuksista. Hanketta hallinnoi Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

VAIKUTUKSET

Kylien kulttuurituotteiden selvitystyöllä haluttiin herätellä kyliä hyödyntämään yhä enemmän oman toimintaympäristönsä paikalliskulttuuria ja perinnetietoa niiden tarjoamien palveluiden ja tuotteiden kehittämisessä. Tutkimuksessa esille nostettuja kulttuuripohjaisia ideoita on mahdollisuus hyödyntää kyläyhdistysten ja yrittäjien tarjoamien luonto- ja kulttuurimatkailupalveluiden kehittämisessä.

Kulttuuri kylien matkailupalveluissa -hanke on osa suurempaa matkailupalveluiden kehittämiseen tähtäävää hankekokonaisuutta ja työskentely saman aiheen parissa jatkuu edelleen. Hankkeella on ollut vaikutusta matkailun teemaryhmän yhteistyön tiivistymiseen sekä uuden valtakunnallisen matkailuyrittäjyyden laadun kehittämiseen tähtäävään yhteistyöryhmän toiminnan aloittamiseen.

H 4

MAASEUTU TURUILLE, TOREILLE JA KAUPPAHALLEIHIN

Vastuuorganisaatio: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus
Yhteyshenkilö: Päivi Töyli, puh. (02) 333 6475
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 20 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 20 000 euroa)
Kesto: 4/2003–3/2004
Avainsanat: kauppahalli

JULKAISUT

Töyli, Päivi (2003). Maaseutu turuille, toreille ja kauppahalleihin. Turun yliopisto, täydennyskoulutuskeskus (Selvitys).

TAVOITTEET

Hankeidea pohjautui huoleen kauppahallitoiminnan tulevaisuudesta, jonka turvaamiseksi yhteistyötä tuottajien ja kauppapaikkojen välille olisi lisättävä. Hankkeen kohteena olivat kaikki Suomen kauppahallikaupungit sekä niiden kauppatorit ja -hallit. Kauppahallien kautta kohderyhmäksi tulivat myös tuottajat, jatkojalostustoimintaa harjoittavat yritykset sekä kauppahalleissa ja toreilla toimivat yrittäjät ja yritykset.

Hankkeen tavoitteena oli kartoittaa kauppahallien ja kauppahallikaupunkien asemaa oman alueensa maatilatuotteiden myynti- ja markkinapaikkoina. Lisäksi haluttiin selvittää, millaisia kehittämistoimia kauppahallitoimintaan tulisi kohdistaa tulevaisuudessa ja miten niitä kannattaisi toteuttaa.

TOTEUTUS

Aloituvaiheessa hanketta käytiin esittelemässä Suomen Kauppahallien Liitto ry:n hallituksen kokouksessa. Hankkeessa toteutettu selvitystyö aloitettiin tekemällä paikallista ruokaa koskeva kysely maakunnan kehittäjätahoille ja kaikille 15 kauppahallille. Selvitystyötä jatkettiin tutustumalla eri kauppahalleihin ja haastatteleamalla kauppahallien sekä maaseudun kehittäjätahojen edustajia.

Hankkeeseen liittyvää tiedotusta hoidettiin laatimalla hankkeesta esitteitä ja tiedotteita sekä osallistumalla erilaisiin kokouksiin, joissa hankkeen etenemisestä tiedotettiin.

TULOKSET

Hankkeen tärkein tulos oli kirjallinen selvitys kauppahallitoiminnasta. Selvityksessä esiin nousseita asioita käsiteltiin Helsingissä järjestetyssä keskustelutilaisuudessa, johon osallistui 12 eri maaseudun kehittäjätahoa sekä kauppahallien edustajia. Hankkeen myötä yhteistyö kauppahallien ja tavarantoimittajien välillä tiivistyi.

TALOUS

Hankkeen rahoitti kokonaisuudessaan MMM/YTR. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä 20 000 euroa. Suurimmat menot syntyivät palkkakustannuksista.

VAIKUTUKSET

Selvityksen perusteella päädyttiin siihen, että kauppahallien näkyvyyttä parantavalle kehittämishankkeelle olisi tarvetta. Kyseistä valtakunnan tasolla toteutettavaa hanketta ei ole kuitenkaan toistaiseksi toteutettu, koska sopivan valtakunnallisen rahoituksen löytäminen on hankalaa.

H 5

NUORTEN MAATILAYRITTÄJIEN NYKYTILAA JA TULEVAISUUDENUSKOA KARTOITTAVA TUTKIMUS

Vastuuorganisaatio: Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Seinäjoki
Yhteyshenkilö: Tarja Toivonen
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 84 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 84 000 euroa)
Kesto: 9/2002–12/2004
Avainsanat: maatilayrittäjä, nuori, maataloussuuntautunut, monialainen, päätös, nykytila, tulevaisuus

JULKAISUT

Lemetyinen, Telle & Tarja Toivonen (2004). Nuoret maatilayrittäjät. Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus ja koulutuskeskus. Seinäjoki.

TAVOITTEET

Idea nuorten maatilayrittäjien tulevaisuudenuskoa kartoittavasta tutkimuksesta syntyi YTR:n nuorisoteemaryhmässä. Tutkimus kohdennettiin Suomen EU-jäsenyyden aikana alle 35-vuotiaisiin maatilayrittäjäksi ryhtyneisiin henkilöihin. Tutkimustehtävä jakautui kolmeen teemaan: (1) maatilayrittäjäksi ryhtyminen, (2) maatilayrittäjyyden nykypäivä ja (3) maatilayrittäjyyden tulevaisuus. Tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia ja tunteita nuorella maatilayrittäjäpolvella on maatilayrittäjyyden eri puolista, ja saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Miksi nuoret ihmiset ovat ryhtyneet maatilayrittäjiksi? Millainen on nuorten maatilayrittäjien nykypäivä, millaisia hyviä ja huonoja puolia heidän työssään ja elämässään maaseudulla on? Millaisena he pitävät menestyvää maatilayritystä ja miten he kokevat menestyneensä työssään? Millaisena nuoret maatilayrittäjät näkevät tulevaisuuden omalla kohdallaan ja yleisesti?

TOTEUTUS

Tutkimusaiheeseen syventyminen tapahtui tutustumalla aiempaan nuorten maatilayrittäjyyttä koskevaan tutkimukseen. Lisäksi hahmoteltiin sitä toimintaympäristön muutosta, joka maataloudessa on tapahtunut ja sitä, miten muutokseen on reagoitu. Tutkimusprosessin alussa määriteltiin, mitä tarkoittavat maataloussuuntautunut, monialainen ja monitoiminen maatala.

Tutkimus toteutettiin haastattelututkimuksena. Haastattelu jaettiin eri teemoihin ja haastateltavat saivat mahdollisimman vapaasti kuvata ja kertoa näkemyksiään eri teemoista. Haastateltavina oli yhteensä 37 nuorta maatilayrittäjää Pohjois-Karjalasta ja Etelä-Pohjanmaalta. Haastattelut tehtiin kahdessa jaksossa hankkeessa tapahtuneiden tutkijavaihdosten vuoksi. Tutkijoiden vaihtumisella ei ollut sisällöllistä vaikutusta tutkimukseen, mutta se hieman hidasti sen etenemistä. Hankkeessa toimi kaksi eri tutkijaa sekä tutkimusavustaja. Lisäksi hankkeella toimi ohjausryhmä, jolla oli aktiivinen rooli tutkimuksen sisällöllisessä ohjauksessa.

TULOKSET

Suurin osa haastatelluista oli hankkinut tilan itselleen sukupolvenvaihdoksen kautta. Tyyppillisin syy ryhtyä maatilayrittäjäksi oli kasvaminen yrittäjyyteen. Maatilan pito ei useinkaan ole pelkästään ammatti vaan elämäntapa, joka opitaan asumalla maatilalla. Mukana oli myös sellaisia henkilöitä, jotka olivat ajautuneet maatilayrittäjiksi olosuhteiden pakosta, esimerkiksi silloin kun vanhemmat eivät enää pystyneet hoitamaan tilaa ja sille oli nopeasti löydettävä jatkaja.

Maatilayrittäjyyden positiivisina puolina vastaajat pitivät työn itsenäisyyttä ja vapautta. Myös työn vaihtelevuutta ja nautintoa oman työn tulosten näkemisestä pidettiin tärkeinä. Osalle haastatelluista oli myös tärkeää, että lapset saavat kasvaa maatilalla, eikä heitä ole pakko viedä ulkopuoliselle hoitajalle. Huonoina puolina maatilayrittäjydessä nähtiin työn sitova ja yksinäinen luonne sekä fyysinen rankkuus.

Tutkimuksen mukaan menestyvän maatilayrityksen avaintekijöitä ovat yrittäjän ammattitaito, motivaatio tehdä työtä sekä yleinen hyvinvointi. Tilan menestyksessä ei ole olennaista tilan koko, vaan sen tehokas hoito ja oikein valittu tuotantosuunta. Menestyvällä maatilalla on pystytty tekemään suunnitelmia riittävän kauas tulevaisuuteen ja siellä löytyy joustoa, jos esimerkiksi tukipolitiikkaan tulee muutoksia. Tutkimukseen osallistuneiden maatilayrittäjien arvio omasta onnistumisestaan ja menestyksestään oli melko hyvä.

Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneista näkivät tulevaisuuden valoisana ja olivat halukkaita jatkamaan maatilayrittäjinä niin kauan kun toiminta pysyy kannattavana. Monet vastaajat kokivat olevansa vahvasti sitoutuneita tilaansa niin henkisesti kuin fyysisestikin. Usko suomalaisen maatilayrittäjyyden tulevaisuuteen oli luja, mutta muutokset koettiin väistämättöminä. Tulevaisuuden haasteena maatilayrittäjät näkivät tilakokojen kasvamisen, tukiriippuvuuden lisääntymisen ja alan teknistymisen.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 84 000 euroa. Rahoituksesta vastasi MMM/YTR.

VAIKUTUKSET

Hanke on täydentänyt nuoria maatilayrittäjiä koskevaa tutkimustietoa.

H 6

KESÄHEINÄPROJEKTI

Vastuuorganisaatio: Käsi- ja taideteollisuusliitto
Yhteyshenkilö: Kaija Uola, puh. 040 545 2273
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 228 406 euroa (MMM/YTR:n osuus 228 406 euroa)
Kesto: 1/2001–12/2003
Avainsanat: luonnonmateriaalit, käsityö

JULKAISUT

Artikkelisarja Taito-lehteen

Muu materiaali:

Kesäheinä-kansio/ opetusmateriaalipaketti
Video juurityötaitaja Martti Tauriaisesta
Kesäheinä-rekisteri
CD-romit kesäheinäkursseilta: paju, juuri/kaisla, tuohi
Juuresta esineeksi -CD-rom
Kesäheinä televisio-ohjelmasarja 5 x 15 min

TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteina oli lisätä kotimaisten luonnonmateriaalien arvostusta ja luonnonmateriaalien käyttöä koskevaa tietoutta sekä selvittää luonnonmateriaalien käytön historiaa. Hankkeella pyrittiin vaikuttamaan uusien työpaikkojen syntyyn alan harrastajien ja yrittäjien parissa. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli luoda uusia verkostoja ja synnyttää yhteistyötä luonnonmateriaalien kasvattajien, kerääjien, puhdistajien ja säilyttäjien välille.

TOTEUTUS

Kesäheinäprojekti pohjautui Käsi- ja taideteollisuusliiton aikaisempiin MMM/YTR:n rahoittamiin valtakunnallisiin käsityöprojekteihin. Hanke perustui käsityöharrastajien ja kulluttajien selvästi kasvaneeseen kiinnostukseen luonnonmateriaaleja kohtaan. Kasvaneen kiinnostuksen myötä käyttövalmiin luonnonmateriaalin tarpeen havaittiin lisääntyneen. Myös perinnemallien uudistaminen ja uusien tuotteiden ja tekniikoiden kehittäminen tuli ajankohtaiseksi.

Käsi- ja taideteollisuusliitto vastasi projektin toteuttamisesta ja hankesuunnitelman toimenpiteistä. Yhteistyötä oli mukana Käsi- ja taideteollisuusyhdistyksiä, jotka täydensivät hanketta alueellisilla toimenpiteillään. Jokaisessa yhdistyksessä toimi oma Kesäheinä-yhteyshenkilö, joka koordinoi toimintaa liiton ja omien alueellisten yhteistyökumppaneiden sa välillä. Käsi- ja taideteollisuusyhdistysten yhteistyökumppaneita olivat esimerkiksi kylätoimikunnat, joiden mahdollisuutta tuottaa raaka-aineita pidettiin merkittävänä.

Kesäheinäprojekti osallistui erilaisiin tapahtumiin ja oli vuosien 2001–2003 aikana mukana useilla käsityömessuilla, joissa asiakaskontakteja luotiin järjestämällä työpajoja ja taitonäy-

töksiä. Projektista järjestettiin erilaisia näyttelyitä sekä kursseja ja koulutuksia, jotka räätälöitiin vastaamaan asiakkaiden tarpeita. Projektissa panostettiin alan osaamisen edistämiseen kouluttamalla ja tuottamalla kurssimateriaalia käsityöneuvojen työkaluiksi.

Kesäheinäprojekti kesti kolme vuotta. Projektin käynnistysvuonna tehtiin pääasiassa pohjatyötä yhteistyöverkoston ja toimintatapojen muotoutumiseksi. Toisena ja kolmantena vuonna keskityttiin erilaisten käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen. Hankkeen vastuullinen projektipäällikkö vaihtui kaksi kertaa, mikä osaltaan vaikutti hankkeiden sisältöjen muotoutumiseen. Hankkeen toteuttamisessa hyödynnettiin kunkin projektipäällikön erityisosaamista, jonka seurauksena hankkeelle muodostui vuosittaiset teemat, joihin toiminnassa keskityttiin.

TULOKSET

Kesäheinäprojektin tuloksena syntyi runsaasti luonnonmateriaalien monipuolista hyödyntämistä koskevaa materiaalia. Hankkeessa luotiin uusia laaja-alaisia yhteistyöverkostoja. Hankkeella saavutettiin välillisiä työllisyysvaikutuksia; hankkeesta välitettiin sekä luonnonmateriaalien taitajien yhteystietoja kursseja järjestäville tahoille että materiaalien välittäjien yhteystietoja luonnonmateriaalien hankkijoille. Projekti paransi merkittävästi valtakunnallista yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Sen tuloksena syntyi myös internetsivusto (<http://www.taitoep.net/>), jossa on saatavilla runsaasti luonnonmateriaalien käyttöä koskevaa tietoutta. Projektissa kerättiin luonnonmateriaaleista valmistettu mallisto, joka on vapaasti kaikkien käsityöharrastajien käytössä. Mallistoa esiteltiin näyttelyissä eri puolella Suomea sekä kerran myös Ruotsissa. Projektin tiedotus onnistui hyvin. Hanke sai osakseen runsaasti julkisuutta televisiossa, radiossa ja lehdissä.

TALOUS

MMM/YTR:n rahoitusosuus oli yhteensä 228 406 euroa. Hankkeen talous oli hyvin tasapainossa. Hankkeelle myönnettyistä varoista jäi käyttämättä noin 2 800 euroa.

VAIKUTUKSET

Projekti oli ajankohtainen ja vastasi hyvin niihin tarpeisiin, joita käsityömaailmassa oli kohdattu. Projektista koitui suurta hyötyä monille toimijoille aina yksittäisistä kuluttajista materiaalin kerääjiin ja edelleen käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksiin. Projektissa tuotettu materiaali edisti luonnonmateriaalien käyttöä ja käytön opettamista. Projekti lisäsi kiinnostusta luonnonmateriaaleja ja niistä valmistettuja tuotteita kohtaan, minkä ansiosta myös tuotteiden myynti lisääntyi. Hankkeen myötä siirrettiin perinnetietoa vanhoilta taitajilta uusille toimijoille. Perinnetiedon siirtäminen edesauttoi perinteisten käsityömenetelmien säilymistä, mikä on kulttuurisesti merkittävää.

H 7

SUOMALAISET LUONNONTUOTTEET MARKKINOILLE -HANKE

Vastuuorganisaatio:	Arktiset Aromit ry
Yhteyshenkilö:	Simo Moisio (08) 61 555 591
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	600 800 euroa (MMM/YTR:n osuus 507 559 euroa)
Kesto:	1/2000–2/2003
Avainsanat:	luonnontuotteet, sienet, marjat, yrtit

JULKAISUT

- Demczyna, M. (2000). Finnish Wildberry Market Perspectives. Arctic Flavours Asc.
- Heinonen, Riitta-Liisa (2001). Peruskoululaisten tietämyksiä ja käsityksiä kotimaisista marjoista ja niiden käytöstä. Pro gradu -tutkielma, Joensuun yliopisto.
- Hokkanen, Ville (2003). Pyydetyn kalan ja riistan brandi – tuottajien näkemyksiä. Opinnäytetyö, Oulun seudun ammattikorkeakoulu.
- Kähkönen, Kirsi. (2001). Nuorten opiskelijoiden luonnonmarjojen poiminta ja käyttö. Pro gradu -tutkielma, Joensuun yliopisto.
- Leinonen, Tanja (2000). Luonnon elintarvikevärit. Opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu, Hämeenlinna.
- Luonnontuotteiden talteenoton ja käytön edistämishjelma. Luonnontuotealan teemaryhmä. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 5/2001.
- Luonnontuoteyrittäjän tuotekehitys- ja lainsäädäntö (2000). Arktiset Aromit ry. Helsinki.
- Moisio, Simo (2003). Luonnontuotteisiin liittyvän opetuksen nykytila ja kehittäminen. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 8/2003.
- Paju, Suvi (2002). Nuorten opiskelijoiden metsäsienten keruu ja käyttö. Pro gradu -tutkielma, Joensuun yliopisto.
- Rusila, Annamari (2003). Luonnontuotteet ammatillisessa opetuksessa. Opinnäytetyö, Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

TAVOITTEET

Suomalaiset luonnontuotteet markkinoille -hankkeen taustalla oli ajatus siitä, että suomalaisten tulisi enemmän hyödyntää omaa kaunista luontoaan ja sieltä saatavia raaka-aineita markkinoidessaan itseään kansainvälisesti. Hankeidea syntyi Arktiset Aromit ry:n ja yritysten yhteistyön tuloksena. Taustalla oli myös kiristynyt markkinatilanne Keski-Euroopassa, jonne Itä-Euroopan maista alettiin viedä halvempia marjoja. Hankkeen tavoitteena oli lisätä luonnonmarjojen, sienten ja yrttien kysyntää kotimaassa ja vientimarkkinoilla, kehittää luonnontuotealan kilpailukykyä ylläpitäviä toimintoja, kohottaa tuotteiden jalostusarvoa ja kehittää luonnontuotteiden laatuketjua. Hankkeessa pyrittiin edistämään myös luonnontuotteiden talteenottoa ja luonnossa liikkumista yksilötasolla.

TOTEUTUS

Hankkeen vastuullisena toteuttaja oli Arktiset Aromit ry. Sen ohjausryhmässä oli edustajia yrityssektorilta, TE-keskuksesta, tutkimuslaitoksista, kunnista ja järjestöistä sekä julkisista virastoista. Hankkeessa työskenteli vuosittain 2–3 työntekijää. Hankkeen hyödynsaajina

olivat yritykset sekä suomalainen elintarviketeollisuus alihankintaverkostoineen. Hankkeen keskeisiä yhteistyökumppaneita olivat yritykset, teollisuus, keskusliitot ja -järjestöt, kunnat, yliopistot ja korkeakoulut sekä muut oppilaitokset.

Hankkeessa toteutettiin useita tarkoin harkittuja kampanjoita, jotka kohdennettiin suoraan kuluttajiin, ravintoloihin ja catering- sekä ammattikeittäisiin. Kuluttajien tietoutta luonnontuotteiden hyödyntämisestä ja käytöstä lisättiin erilaisin markkinointitempauksin. Hankkeessa pyrittiin vaikuttamaan erityisesti kuluttajakäyttäytymiseen nostamalla luonnontuotteiden imagoa ja tunnettavuutta.

Hankkeen toimenpiteitä kohdennettiin myös koululaisiin ja nuorisoon, joiden luonnontuntemusta pyrittiin edistämään muun muassa järjestämällä erilaisia kilpailuja, joissa jaettiin tuotepalkintoja. Luonnonmarjojen, sienien ja yrttien opetuksen tehostamiseksi hankkeesta laadittiin mallioppitunteja, joihin liittyvät opetuspaketit toimitettiin peruskouluihin. Luonnontuotteiden talteenoton edistämiseksi toteutettiin valtakunnallinen kampanja ja joukko erilaisia tapahtumia, kuten joukkuemarjastuksen MM-kilpailut. Myös luonnontuotteiden jatkojalostusta pyrittiin edistämään.

Suomalaisen luonnon ja sieltä saatavien tuotteiden kansainvälistä markkinointia edistettiin markkinakartoituksilla ja osallistumalla erilaisiin kansainvälisiin tapahtumiin, mistä näkyvin oli YK:n Suomi-viikot, jossa teemana olivat suomalaiset luonnonantimet. Hankkeessa tutustuttiin kansainvälisiin alan lehtiin, joista osa julkaisi myös hanketta koskeneita artikkeleita. Kun hankkeen kansainvälinen tunnettavuus lisääntyi, ottivat myös ulkomaalaiset toimijat yhteyttä hankkeen toteuttajiin. Kaukaisin yhteydenotto tuli Australiasta.

Hankkeen tiedotusta hoidettiin pääasiassa lehtien ja internetin välityksellä. Internetissä oli tarjolla muun muassa kohdennettua tietoa opetustarkoituksiin sekä yleiseen luonnontuotetietämykseen. Hanke sai runsaasti julkisuutta, jonka pohjalta syntyi myös merkittäviä uusia yhteistyökuvioita. Esimerkiksi Helsingin Sanomat tuki hanketta ja yleisesti suomalaista luonnontuotealaa käynnistämällä mittavan mainoskampanjan suomalaisten luonnontuotteiden puolesta. Hanke sai kuuluvuutta ja näkyvyyttä myös radiossa ja televisiossa. Luonnontuotteita markkinoitiin erilaisilla messuilla. Hankkeen puitteissa tehtiin myös runsaasti tutkimuksia, kartoituksia ja selvityksiä sekä järjestettiin erilaista koulutusta ja neuvoteltiin luonnontuotealan koulutusta suunnittelevan työryhmän kanssa.

Hankkeen toteutusta vaikeutti erityisesti itämarkkinoiden ennakoitua nopeampi kasvu luonnontuotealalla sekä luonnontuotealan teemaryhmässä esiintynyt vastustus menekin-edistämishjelmaa kohtaan. Lopulta asiasta päästiin kuitenkin yhteisymmärrykseen.

TULOKSET

Hankkeen loputtua metsämarjojen kaupallinen talteenotto ylitti lähtötasonsa, mihin hankkeen lisäksi vaikutti hyvä marjavuosi. Myös metsäsienien kaupallinen talteenotto kasvoi koko hankkeen ajan. Hankkeen aikana marjojen vienti pysyi vakiona, mutta sienten vienti kasvoi. Maaseudun kehittämistoiminnan kannalta merkittävä saavutus oli luonnontuotealan asiantuntijaverkoston kokoaminen ja valtakunnallisen tuottajarekisterin kerääminen. Luonnontuotteiden kysyntä kotimaassa lisääntyi hankkeen tavoitteiden mukaisesti. Hankkeen tulokseksi voidaan lukea uusien tuotteiden syntyminen niin suurteollisuuden kuin pienyritystenkin toimesta. Hankkeesta tuotettiin runsaasti erilaista koulutus- ja tiedotusai-

neistoa, jota suunnattiin erilaisille kohderyhmille, kuten yrittäjille, oppilaitoksille ja elintarvikealan toimijoille. Hankkeelle rakennettiin internetsivustot, joiden kävijämäärät lisääntyivät selvästi eri kampanjoiden yhteydessä.

Hankkeen merkittävin tulos oli menekinedistämishjelma, jota on alettu toteuttaa systemaattisesti valtion rahoittamana. Myös hankkeen toteuttajan ja suomalaisen luonnontuotealan kansainvälinen tunnettavuus kasvoivat merkittävästi hankkeen ansiosta. Kansainväliset yhteydet ja kansainvälinen yhteistyö ovat lisääntyneet hankkeen ansiosta.

TALOUS

Hankkeen päärahoittajana toimi MMM/YTR, jonka rahoitus kattoi lähes 85 prosenttia hankkeen kokonaiskustannuksista ja oli rahallisesti yhteensä yli 500 000 euroa. Lisäksi hankke sai kuntarahoitusta yhteensä noin 40 000 euroa ja yritysrahoitusta noin 48 000 euroa. Myös maakuntien liitot rahoittivat hanketta noin 7 000 eurolla. Suoranaisen rahallisen tuen lisäksi hankkeen puolesta tehtiin tukikampanjointia ja -mainontaa sekä annettiin erilaisia tuotepalkintoja Helsingin Sanomien ja muiden yritysten toimesta. Niiden rahalliseksi arvoksi voidaan laskea yhteensä noin 150 000 euroa.

VAIKUTUKSET

Uusien tuotteiden ansiosta raaka-aineiden kysyntä lisääntyi. Kysynnän ja talteenoton kasvamisella katsotaan olleen myös merkittävä rooli olemassa olevien työpaikkojen säilyttämisen kannalta. Kansainvälinen yhteistyö ja tunnettavuus ovat lisääntyneet hankkeen ansiosta. Valtion rahoittama menekinedistämishjelma avaa jatkuvasti uusia ovia suomalaisille luonnontuotteille. Hankkeesta syntyi merkittäviä asiantuntijaverkostoja hankevetäjien, neuvojien, yrittäjien, tutkijoiden ja kouluttajien välille. Yritysten luottamus ja yhteistyöhalukkuus Arktiset Aromit ry:n kanssa lisääntyivät hankkeen ansiosta.

Hankkeen aikana laadittu talteenoton ja käytön edistämishjelma tuotti tulosta, jonka seurauksena saatiin rahoitus jatkohankkeelle, joka turvaa Arktiset Aromit ry:n toiminnan jatkumisen. Jatkohankkeessa keskitytään luonnontuotteiden talteenoton ja käytön edistämiseen.

Hankkeen myötä suomalaisten luonnontuotteiden markkina-arvo kasvoi ja se vaikuttaa maaseutuelinkeinoja harjoittavien työllisyyteen positiivisesti. Hankkeessa korostettiin suomalaisen luonnon ja sieltä saatavien hyödykkeiden positiivista imagoa, mikä edistää maaseudun ja maaseutuluonnon arvostusta.

H 8**HEVOSTEN MAASEUTU**

Vastuuorganisaatio: Suomen ratsastajainliitto ry
Yhteyshenkilö: Minna Martin-Päivä, puh. 0500 171 007
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 19 592 euroa (MMM/YTR:n osuus 19 592 euroa)
Kesto: 3/2002–3/2003
Avainsanat: hevoset, hevosreitistöt

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Hankkeessa haluttiin tuoda esiin, millainen merkitys hevosilla on maaseudulle. Hevosurheilu ja -harrastus antavat muun muassa elinkeinon useille ihmisille ja toimivat maaseutumatkailun vetonaulana. Valtakunnallisesti kiinnostus hevosia kohtaan on lisääntynyt ja sen myötä ala on kasvanut ja sille on tullut useita uusia yrittäjiä. Hankkeen tavoitteena oli kordinoida ja verkostoida hevosalan toimijoita ja viedä toimintaa ammattimaisempaan suuntaan. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli edelleen löytää ja innostaa uusia yrittäjiä kasvavalle alalle ja kehittää alan koulutusta. Hankkeen päätavoite oli edistää hevosalan toimintaa ja kilpailukykyä sekä lisätä sen arvostusta.

TOTEUTUS

Hankkeessa toimi osa-aikainen projektipäällikkö, joka vaihtui hankkeen puolesta välissä, mikä osaksi aiheutti katkoksia hankkeen läpiviemisessä. Hankkeen perustaksi luotiin yhteistyöverkostoja, joiden tiimoilta erilaiset hevosalaan liittyvät hankkeet tekivät aktiivista yhteistyötä tavoitteenaan järjestää yhteinen suuri hevosaiheinen tapahtuma ja käynnistää hevosalan yrittäjyyteen liittyvä koulutus. Hankkeen projektipäällikkö osallistui erilaisiin hevosalan seminaareihin ja koulutustilaisuuksiin.

Hankkeessa toteutettiin suunnitelmien mukainen hevosalan yrittäjäkoulutus yhteistyössä Uudenmaan maaseutukeskuksen kanssa. Kysyntä intensiiviselle kolmen päivän koulutukselle oli niin suuri, ettei kaikkia halukkaita voitu ottaa mukaan ja osallistujamäärä rajattiin noin 90 henkilöön. Suuri osa yrittäjyyskursseilla olleista henkilöistä osallistui myös myöhemmin järjestettyyn hevostilan ympäristönhoitopäivään.

Koulutuksessa huomattiin hevosyrittäjyydelle olevan ominaista, että se liikkuu harrastuneisuuden ja niin sanotun vakavan yrittäjätoiminnan välimaastossa, minkä vuoksi hevosalan yrittäjyyteen kohdennettuja neuvontapalveluita ja laatujärjestelmiä ei juuri ole. Laatujärjestelmien kehittämiseksi järjestettiin keskustelutilaisuuksia ja kokouksia keskeisten toimijoiden kesken. Uudenmaan maaseutokeskuksella ja Suomen ratsastajainliitolla oli koordinoiva rooli laatujärjestelmän kehittämisessä. Yhteistyöverkostossa päädyttiin siihen, että laatujärjestelmä luodaan jo olemassa olevien Maaseutukeskusten neuvonta- ja koulu-

tuspalveluiden ympärille siten, että niiden osaamista edistetään asiantuntijaorganisaatioiden tukemana.

Hankkeen tiimoilta tehtiin Laurea-ammattikorkeakouluun opinnäytetyö, jossa selvitettiin hevostilojen markkinatilannetta Uudenmaan TE-keskuksen alueella.

TULOKSET

Hanke edisti hevosalan monipuolisen yrittäjätietouden lisäämistä pitämällä asiaa esillä lukuisilla foorumeilla sekä järjestämällä yhteistyökumppaneiden kanssa hevosalan yrittäjäyyskoulutuksen. Hankkeen tärkeimpänä ja merkittävimpänä saavutuksena pidetään hevosalan järjestöjen yhteistyön aloittamista hevosyrittäjyyden tukemiseksi ja alan yhtenäisyyden lisäämiseksi.

Hanketoteuttajat kokivat yhden hankkeen tärkeimmistä saavutuksista olleen sen, että he oppivat hyödyntämään hankerahoitusta. Hanketoteuttajat pitivät myös erittäin tärkeänä sitä, että Hevosten maaseutu -hankkeen myötä yhteistyö matkailualan kanssa on lähtenyt kehittymään uudella tavalla.

TALOUS

Hanketta hallinnoi Suomen ratsastajainliitto, joka vastasi myös sen taloudesta. Pääsääntöisesti maksatusjärjestelyt menivät hyvin, vaikka hankkeen kustannuksia ei hyväksytty kokonaisuudessaan. Hankkeen päärahoittaja oli MMM/YTR ja sen rahoitusosuus oli hieman alle 20 000 euroa. Lisäksi hankkeella oli pieni omarahoitusosuus.

VAIKUTUKSET

Hevosalan yrittäjäyyskoulutusta on myöhemmin toteutettu Uudenmaan lisäksi myös muualla Suomessa. Hevosten maaseutu -hanke herätti yhteiskunnallista keskustelua hevosalan tärkeydestä ja merkityksestä. Hankkeella lienee ollut osuutta siihen, että MTK kiinnostui hevosalasta ja sen edunvalvonnasta ja palkkasi oman hevosasianaisen edistämään hevosalan olosuhteita. Hankkeesta poiki yhteensä neljä jatkohanketta, joita ovat rahoittaneet TE-keskukset ja MMM/YTR.

Hanketoteuttajat ovat positiivisesti yllättyneitä hankkeen pitkän aikavälin vaikutuksista eli siitä, miten positiiviseen suuntaan hevosala on lähtenyt kehittymään. Hevosten maaseutu -hanke toimi uudenlaisen yhteistyön avaajana ja sillä saavutetut pitkän aikavälin tulokset ovat olleet huomattavasti parempia kuin mitä hankkeelta suunnitteluvaiheessa odotettiin.

H 9**KALA-SUOMI 2002–2004**

Vastuuorganisaatio:	Kalatalouden keskusliitto ry
Yhteyshenkilö:	Markku Myllylä, Puh. 0400 601 965
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	55 806 euroa (MMM/YTR:n osuus 40 000 euroa)
Kesto:	6/2002–3/2005
Avainsanat:	kalastusmatkailu, kalastus

JULKAISUT

Myllylä, Markku & Mika Laamanen (2004). Tuotteistettu kalastusmatkailu. Kalatalouden keskusliitto, Helsinki.

Moilanen, Marjo & Vappu Vauhkonen (2002). Kalastus osana leirikoulua Suomessa – Ohjelmatarjontaa ja suositeltavia kohteita. Opinnäytetyö, Haaga-instituutin ammattikorkeakoulu.

Suomen Kalastuslehden kalastusmatkailun teemanumerot (3/2002, 3/2003 ja 2/2004).

Myllylä, Markku (2002). Fishing Finland, Kala-Suomi, Kalamökki tuoteperhe – valtakunnallisia kalastusmatkailun kehittämishankkeita. Maaseutumatkailun kevät.

Myllylä, Markku & Marjo Moilanen (2002). Kala-Suomi kehittää leirikoulujen kalastuspalveluita ja kalamökkien laatua. Maaseutumatkailu-lehti.

Moilanen, Marjo (2002). Leirikoulussa kalastetaan. Suomen kalastuslehti.

TAVOITTEET

Kala-Suomi -hankkeen tavoitteena oli tehdä kalamökkikartoitus ja edistää kalastukseen soveltuvien mökkien vuokraamista ja käyttöastetta sekä lisätä mökkivuokraajien tietoutta kalastuksesta ja kehittää samalla kalastukseen liittyviä palveluita. Hankkeen tavoitteeksi asetettiin myös 'Kalastuksesta matkailutuote' -kirjan uudistaminen. Lisäksi hankkeella pyrittiin edistämään kalastuksellisia leirikoulupalveluita sekä välittämään tietoa kalastus- ja matkailuyrittäjien välillä.

TOTEUTUS

Hankkeeseen palkattiin hanketyöntekijä, joka melko nopeasti siirtyi toisiin tehtäviin. Sen seurauksena hankkeen toteuttaminen jäi suureksi osaksi Kalatalouden keskusliiton vakinaisen henkilökunnan vastuulle. Myöhemmin hankkeelle onnistuttiin palkkaamaan projektipäällikkö, joka otti vastuun hankkeen vetämisestä.

Hankkeen ohjausryhmä kokoontui yhteensä kolme kertaa. Ohjausryhmällä oli merkittävä vaikutus hankkeen sisältöön ja toteutukseen, koska mukana oli henkilöitä, jotka olivat aidosti kiinnostuneita hankkeesta.

Hankkeelle päädyttiin hakemaan jatkoaikaa, koska pienellä odotuksella hanke sai käyttöönsä uutta materiaalia 'Tuotteistettu kalastusmatkailu' -kirjaan.

TULOKSET

Kalamökkikartoituksen osalta laadittiin luokittelukriteerit, jotka koottiin ja painettiin esitteiksi. 'Tuotteistettu kalastusmatkailu' -kirja julkaistiin. Uusittu kirja on ajankohtainen tietopaketti kalastuksesta ja soveltuu käytettäväksi niin kalastusmatkailuyrittäjän käsikirjana kuin yleisenä kalastusta koskevana tietolähteenäkin. Lisäksi hankkeessa toteutettiin leirikoulujen ja kalastusmahdollisuuksien kartoitus opinnäytetyönä. Kalatalouden keskusliitolla on käytössään laajat internetsivut osoitteessa www.ahven.net, josta löytyy runsaasti tietoa myös edellä mainituista tuotteista.

Hankkeen myötä syntyi uusia verkostoja erityisesti kalamökkiryttäjien kesken. Lisäksi myös kalatalouteen liittyvä yhteistyö päättäjien, tutkimuslaitosten, TE-keskusten ja ministeriöiden välillä on parantunut hankkeen myötä.

TALOUS

Hankkeen päärahoittajana oli MMM/YTR, jonka rahoitusosuus oli noin 40 000 euroa. Noin kolmannes hankkeen kokonaiskustannuksista katettiin omarahoitteisesti. Kalatalouden keskusliitto vastasi kirjan painatuksesta ja julkaisusta aiheutuneista kustannuksista, jotka olivat yhteensä 15 806 euroa.

VAIKUTUKSET

Hankkeen merkittävimmät vaikutukset ovat näkyneet kalamökkien vuokrausajoissa. Hankkeessa tehdyn työn myötävaikutuksella kalamökkien käyttöaste on lisääntynyt keskimäärin kymmenen viikkoa vuodessa. Lomarenkaan mökeillä on päästy jopa 17 viikon kasvuun kalamökkien vuokrauksessa.

Tuotteistettu kalastusmatkailu -kirjaa on hyödynnetty laajasti ja se on saavuttanut eräänlaisen perusteoksen aseman. Kirjaa käytetään muun muassa oppikirjana alan oppilaitoksissa sekä kouluissa.

Hankkeen ansioiksi voidaan lukea edistyminen kalastuksen tuotteistamisessa. Hankkeen jälkeen on syntynyt runsaasti uutta yritystoimintaa, ohjelmapalveluita ja oppaita kalastukseen liittyen. Ulkomaalaisten kalastusmatkailuturistien määrä on lisääntynyt, etenkin venäläiset matkailijat ovat löytäneet suomalaisen kalastusmatkailun. Kalastuselinkeinossa on tapahtunut selkeä murros. Tämä näkyy siinä, että pelkän kalastamisen sijaan nykyään yhä useampi kalastusta elinkeinona harjoittava myy elämyksiä. Kalastusmatkailun tuotteistaminen on siis jo elinkeinollisesti merkittävää toimintaa.

H 10**GREEN NETWORK -ELOKUVA**

Vastuuorganisaatio: Filmiryhmä Oy
Yhteyshenkilö: Virke Lehtinen, puh. 040 5025 025
Päärahoittaja: Filmiryhmä, Yle
Kokonaiskustannus: Ei tarkkaa tietoa (MMM/YTR:n osuus 25 228 euroa)
Kesto: 1/1997–2/2003
Avainsanat: pellava, maaseutu

JULKAISUT

Lehtinen, Virke (2004). Puuta heinää – dokumentti pellavasta. Elokuva. Filmiryhmä Oy.

TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena oli tuottaa valtakunnan verkossa esitettävä elokuva, joka kertoo tarinan suomalaisen maaseudun mahdollisuuksista sekä siellä asuvien ihmisten elämästä ja toimeentulosta. Elokuvasssa haluttiin kuvata sitä verkostoitumista, jolla pellava ja sen osat sitovat yhteen erilaisia yrityksiä, viljelijöitä ja ostavaa yleisöä. Suomalaisen maaseudun tarina haluttiin kertoa nimenomaan pellavan kautta, koska pellava on arvokas kasvi, jonka avulla olisi mahdollisuus lisätä suomalaisen maaseudun elinvoimaisuutta.

Pellavan arvokkuutta kuvaa se, että kansainvälinen tieteellinen tutkimus löytää siitä jatkuvasti uusia erilaisia käyttötarkoituksia ja vaikutuksia. Pellavan monipuolisuus näkyy muun muassa siinä, että sitä voidaan käyttää terveystuotteisena ravintona tai siitä voidaan esimerkiksi valmistaa vaatteita ja autonosia. Elokuvalle haluttiin herätellä viljelijöitä ja tavallisia ihmisiä huomaamaan, millaisia mahdollisuuksia suomalaisella pellavalla ja suomalaisella maaseudulla on kiristyvässä eurooppalaisessa kilpailussa.

TOTEUTUS

Elokuvan tekeminen alkoi käsikirjoituksen laatimisella, minkä jälkeen valmis suunnitelma esitettiin rahoittajille. Kun myönteinen rahoituspäätös saatiin, alettiin elokuvaa kuvata vaiheittain siten, että kuvaukset kestivät yhteensä noin kolme vuotta. Kuvauksissa tallennettiin kasvin vuotuinen kierto aina kylvämisestä korjuuseen ja jälkikasittelyyn. Kun kaikki materiaali oli saatu kuvattua, alkoi elokuvan leikkaustyö ja lopuksi musiikin tekeminen. Elokuvan tekninen toteutus onnistui hyvin yhteiskunnallisesti vaikeasta teemasta huolimatta. Elokuvan valmistuminen kuitenkin viivästyi, kun osa rahoittajista perui osallistumisensa projektiin.

TULOKSET

Hankkeen tuloksena syntyi näyttävä 30 minuutin Puuta heinää – dokumentti pellavasta. Elokuva esitettiin kaksi kertaa YLE:n televisiokanavalla.

TALOUS

Osa suullisesti rahoituksen luvanneista yksityisistä tahoista vetäytyi hankkeesta yllättäen. Ulkopuolisten rahoittajien vetäytymisen vuoksi hankkeen omarahoitusosuus kasvoi. MMM/YTR:n rahoitusosuus oli yhteensä noin 25 000 euroa. Lisäksi hanke sai rahoitusta Yleltä. Hankkeen kokonaiskustannuksista ei ollut saatavilla varmaa tietoa.

VAIKUTUKSET

Elokuvan esittäminen valtakunnan verkossa oli haastattelun mukaan elokuvan tekijälle tärkeä meriitti. Elokuva tarjosi uudenlaisen näkökulman maaseudun elinkeinoihin ja se poiki uusia hankeideoita. Elokuva on tilattu käytettäväksi opetustarkoituksiin alan oppilaitoksiin sekä esitettäväksi erilaisissa käsityöseminaareissa.

HUOMIOITA

Hankkeesta oli saatavilla niukasti materiaalia arviointia varten. Arviointi perustuu suurimmaksi osaksi hanketoteuttajan henkilökohtaiseen haastatteluun.

H 11

OPPIVAT KOHTEET MAASEUTUMATKAILUSSA

Vastuuorganisaatio:	Joensuun yliopisto, Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos
Yhteyshenkilö:	Hannu Ryhänen, puh. 050 369 1409
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	69 173 euroa (MMM/YTR:n osuus 60 000 euroa)
Kesto:	2/2002–11/2003
Avainsanat:	maaseutumatkailu, yritystoiminta, matkailuyrittäjyys

JULKAISUT

Ryhänen, Hannu (2003). Oppivat yritysverkostot matkailukohteen menestystekijänä: tapaututkimus kolmen paikallisen matkailuyritysverkoston oppimisprosesseista Järvi-Suomen maaseutualueella. Joensuun yliopisto, Matkailualan verkostoyliopisto.

TAVOITTEET

Kyseessä oli pilottihanke, jonka tarkoituksena oli selkeyttää pienten ja keskisuurten yritysten näkemystä matkailukohteesta innovatiivisena oppimisympäristönä ja yrittäjien yhteistyökenttänä. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa ja ratkaisumalleja pienten ja keskisuurten yrittäjien organisoimaan maaseudun kehittämistyöhön, erityisesti omaehtoisten mallien etsintään ja niiden luovaan soveltamiseen alati muuttuvassa ympäristössä. Hankkeella pyrittiin löytämään myös uusia mahdollisuuksia ja tapoja hyödyntää tietotekniikkaa maaseutumatkailun kehittämisessä.

TOTEUTUS

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentui melko monitieteelliseksi. Mukana oli aluetiedettä, kasvatustiedettä ja taloustiedettä, mikä teki tutkimuksen teoreettisen kentän haltuun ottamisen haastavaksi.

Tutkimusote oli pääasiassa laadullinen. Ensisijainen tutkimusaineisto kerättiin haastattelulla ja havainnoimalla. Haastatteluita tehtiin yhteensä 43. Lisäksi tutkija osallistui yhteensä 17 yrittäjien verkostokokoukseen, joissa havainnointi tapahtui. Tutkija piti jokaisesta verkostosta erikseen tutkimuspäiväkirjoja ja kirjoitti niihin havainnot verkostojen kehitymisestä. Tutkimuksessa käytetty määrällinen aineisto kerättiin haastattelujen yhteydessä, joissa haastateltavat kirjasivat yrityksen perustiedot erilliselle lomakkeelle. Lisäksi haastateltaville lähetettiin myöhemmin toinen kysely, jolla täydennettiin haastatteluissa ja havainnoinneissa saatuja tietoja.

Varsinaisten intensiivisten tutkimustoimintaan kuuluvien prosessien lisäksi tutkija oli aktiivisesti vuorovaikutuksessa sekä tutkimukseen osallistuneiden tahojen että oman tiedeyhteisönsä kanssa. Tutkija osallistui lukuisiin seminaareihin sekä Suomessa että ulkomailla. Hankkeesta tiedotettiin aktiivisesti erityisesti erilaisissa tapahtumissa, palaverissa ja henkilökohtaisten tapaamisten yhteydessä. Hankkeella ei ollut varsinaista ohjausryhmää, mutta tutkimus eteni seurantaryhmän valvonnassa, jonka rooli oli antaa etenkin tieteellistä tukea tutkijalle.

TULOKSET

Tutkimuksen tuloksena syntyi raportti, joka on julkaistu matkailualan verkostoyliopiston julkaisusarjassa.

Tutkimustulokset osoittivat, että yritysverkoston liiketoiminnallisten oppimisprosessien onnistumiseen vaikuttaa se, miten hyvin yritykset ovat onnistuneet hyödyntämään niin sanotun paikallisen kyvykkyyden. Tutkittujen yritysverkostojen osalta voidaan todeta, että paikallista kyvykkyyttä ei ole ainakaan toistaiseksi onnistuttu kytkemään osaksi verkostojen toimintaa. Myös sosiaalisella pääomalla on suuri merkitys paikallisen kyvykkyyden esiin nostamisessa. Ilman vuorovaikutusta ja yhteistyötä verkostot jäävät vajavaisiksi, eivätkä niiden oppimisprosessit etene.

Olenlaisena yritysverkostojen toimivuutta edistävänä tekijänä voidaan pitää verkoston suhdetta julkisen sektorin toimijoiden kanssa. Tutkimuksen kohteena olleissa pilottiverkostoissa yhteistoiminta julkisen sektorin kanssa oli vaikeaa ja yhteisymmärryksen löytäminen toimijoiden välille haastavaa. Tämä asia koettiin kehitystä hidastavana tekijänä.

Tutkituissa verkostoissa oli merkkejä siitä, että inhimillisten ja teknologisten verkostojen yhteen kutoutumisen prosessi oli tutkimuksen tekohetkellä vasta aluillaan. Yhteiset varausjärjestelmät, nettisivut ja sähköpostiosoitteet olivat kuitenkin jo suunnitteilla ja verkostot olivat havahtuneet siihen, että tietotekniikan käytöstä voi olla suurta hyötyä matkailupalveluiden kehittämisessä.

Kaikki tutkitut yritysverkostot ovat omalla, paikallisiin kyvykkyyksiin pohjaavalla tavallaan potentiaalisia matkailupalveluryppäitä. Rohkealla kehittämistyöllä ja ammattitaitoisella otteella yritysverkostoista voidaan kehittää monipuolisia palveluita tarjoava kokonaisuus.

On tärkeää, että yrittäjät ymmärtävät oppimisen välineenä, jolla on mahdollista saavuttaa liiketoiminnallista menestystä. Tehokas oppiminen vähentää riskejä ja lisää muutosvalmiutta. Uusien menetelmien hyödyntäminen ja kehittäminen on välttämätöntä kiristyvässä matkailualan kilpailussa.

TALOUS

Projektin kokonaiskustannukset olivat yhteensä 69 173 euroa, josta MMM/YTR:n osuus oli yhteensä 60 000 euroa. MMM/YTR:n rahoituksen ylittäneet kulut katettiin omarahoitteisesti.

VAIKUTUKSET

Hankkeen tuloksilla ei toistaiseksi ole ollut merkittäviä valtakunnallisia vaikutuksia. Sen sijaan hankkeessa tuotettua aineistoa on hyödynnetty jatkotutkimuksissa, erityisesti tutkijan väitöskirjahankkeessa.

H 12**HAKELÄMMÖSTÄ YRITYSTOIMINTAA**

Vastuuorganisaatio: Työtehoseura
Yhteyshenkilö: Seppo Tuomi, puh. (09) 2904 1280
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: n. 20 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 9 184 euroa)
Kesto: 11/2003–11/2005
Avainsanat: lämpöyrittäjäyys, hakelämpö, yritystoiminta

JULKAISUT

Kokkonen, Anssi & Iiris Lappalainen toim. (2005). Hakelämmöstä yritystoimintaa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, Motiva Oy ja Työtehoseura.

TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena oli laatia potentiaalisille lämpöyrittäjille, lämmönostajille ja neuvojille tarkoitettu opas puuhun perustuvan lämpöyrittäjätoiminnan käynnistämistä, organisoimisesta ja kannattavuuden arvioinnista.

TOTEUTUS

Hankkeelle ei myönnetty rahoitusta haetun mukaisesti, minkä vuoksi hankkeen toteuttaja joutui hakemaan itselleen uusia yhteistyökumppaneita. Uusi yhteistyökumppani löytyi Motivasta, jolla oli menossa hakelämpöön liittynyt hanke. Uuden yhteistyökuvion seurauksena hankkeen sisältö muuttui hieman, koska neuvottelujen myötä uudet yhteistyökumppanit päätyivät yhdistämään kaksi hanketta päällekkäisyyksien estämiseksi.

Hakelämmöstä yritystoimintaa -kirjan käsikirjoituksen pohjana käytettiin alan tuoreinta tutkimustietoa sekä asiantuntijoiden tietämystä. Perusaineiston muodostivat Työtehoseuran ja Satakunnan ammattikorkeakoulun lämpöyrittäjätoimintaa koskeneet aineistot.

TULOKSET

Hankkeen tuloksena syntyi Hakelämmöstä yritystoimintaa -kirja, joka on keskittynyt kuvaamaan erityisesti yritystoiminnan mahdollisuuksia ja edellytyksiä hakelämmön parissa. Opas täydensi Työtehoseuran sekä Motivan ja Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikaisemmin julkaisemia alan teoksia. Hakelämmöstä yritystoimintaa -kirja antaa tietoa yrityksen perustamiseen liittyvistä asioista sekä käsittelee lämpöyrittäjien käyttämiä polttoaineita ja niiden laadullisia ja teknisiä edellytyksiä.

TALOUS

Hankkeelle myönnettiin vähemmän rahoitusta kuin oli anottu, minkä seurauksena hanketoteuttaja etsi hankkeelle myös muuta ulkopuolista rahoitusta. Maksatushakemuksen myöhästymisen vuoksi loppuerä (noin 10 000 euroa) jätettiin maksamatta. MMM/YTR:n lopulliseksi rahoitusosuudeksi muodostui yhteensä noin 9 200 euroa.

VAIKUTUKSET

Hankkeessa syntyi uusia verkostoja ja yhteistyökuvioita, joiden seurauksena syntyi uusi koulutushanke usean eri toimijan toteuttamana. Lämpöyrittäjyysoppaan tietoja on hyödynnetty erityisesti uusien lämpöyritysten perustamisessa ja se on ollut konkreettinen apu lämpöyrittäjyyden eteenpäin viemisessä.

H 13**LÄMPÖYRITTÄJÄ SUOMI**

Vastuuorganisaatio: Jyväskylän teknologiakeskus
Yhteyshenkilö: Ari Nikkola, puh. 0400 626 492
Päärahoittaja: Motiva
Kokonaiskustannus: Ei tarkkaa tietoa (MMM/YTR:n rahoitusosuus 45 000 euroa)
Kesto: 4/2002–3/2004
Avainsanat: lämpöyrittäjäyys, puuenergia

JULKAISUT

Ei julkaisuja. Hankkeessa tuotettiin erilaisia tiedotteita ja hankkeeseen liittyen julkaistiin joitakin artikkeleita Bioenergia-lehdessä.

TAVOITTEET

Hankkeelle asetettiin neljä erillistä tavoitetta. Hankkeen konkreettisin tavoite oli synnyttää 50 uutta lämpöyrittäjäkohdetta vuodessa siten, että vuoteen 2010 mennessä Suomessa on yhteensä 500 uutta lämpöyrittäjää. Hankkeen toisena tavoitteena oli rakentaa toimiva lämpöyrittäjäyden innovaatiojärjestelmä, joka tuottaa ja levittää tietoa yrittäjille ja energian ostajille. Kolmanneksi tavoitteeksi asetettiin lämpöyrittäjäyden tunnettavuuden lisääminen sekä sen imagon parantaminen. Hankkeen neljäs tavoite oli, että lämpöyrittäjätoiminnan energialähde hankitaan ensisijaisesti nuorista metsistä ranka- ja kokopuuhaakeena, minkä myötä lämpöyrittäminen tukee myös metsänhoidollisia tavoitteita.

TOTEUTUS

Hankkeen vastuuorganisaationa toimi Jyväskylän teknologiakeskus, jonka kanssa hankkeen päärahoittajalla Motivalla oli keskinäinen sopimus hankkeen toteuttamisesta. Projektille ei ollut palkattuna omaa henkilöstöä, vaan projektipäällikön työpanos hankkeeseen ostettiin Keski-Suomen metsäkeskukselta. Projektipäällikön lisäksi hankkeella oli neljä alatyöryhmää, jotka kukin hoitivat omia vastuualueitaan. Vastuualueet jakautuivat projektipäällikön ja alatyöryhmien kesken seuraavasti:

- lämpöyrittäjäkoneiden laitetekniikka ja puunhankinta,
- hankkeen viestintä,
- lämpöyrittäjien ja puuenergianeuvojien koulutus,
- puuenergianeuvojien osaaminen ja työkalut sekä
- projektipäällikön vastuulla lämpöyrittäjätoiminnan neuvontakansio.

Jokainen alaryhmä sai työskennellä itsenäisesti, mutta niiden täytyi hyväksyttää työsuunnitelmansa johtoryhmällä. Hankkeesta osallistuttiin lukuisille erilaisille messuille ja seminaareihin, mikä lisäsi hankkeen näkyvyyttä ja verkostoitumista sekä oli tehokasta tiedottamista. Hankkeella oli aktiivinen ohjausryhmä, joka seurasi hankkeen etenemistä. Ohjausryhmässä oli jäsenenä eri yhteistyökumppaneiden edustajia, minkä seurauksena ohjausryhmästä muodostui merkittävä tiedotuskanava.

TULOKSET

Hankkeessa myötävaikutettiin noin 35–40 uuden lämpöyrityksen syntyyn kumpanakin hankevuotena. 50 uuden yrittäjän tavoite ei siis täysin toteutunut, mutta positiivista on, että uusien yritysten lisäksi myös laitosten koko ja tuottoisuus kasvoivat tavoitteiden mukaisesti. Hankkeessa tuotettiin lämpöyrittäjätoimintaan liittyvä kattava neuvontakansio. Hankkeen tuottamaa tietoa välitettiin puuenergianeuvojille, jotka edelleen välittivät tietoa asiakkailleen. Satakunnan ammattikorkeakoulussa käynnistettiin Lämpöyrittäjä Suomi -hankkeen työn tuloksena uusi kehittämishanke.

Hankkeen myötä lämpöyrittäjyyden tunnettavuus ja näkyvyys lisääntyivät, myös lämpöyrittäjyys terminä on tullut tutummaksi, eikä toiminnan tuntemattomuus ole enää suurin este toiminnan laajenemiselle. Hankkeen myötä metsähaketta polttoaineenaan käyttäneiden lämpöyrittäjäkohteiden määrä nousi.

TALOUS

Hankkeen päärahoittaja oli KTM:n alainen Motiva. MMM/YTR:n rahoitusosuus oli yhteensä 45 000 euroa. Hankkeen taloudellinen hallinnointi onnistui sujuvasti, vaikka mukana oli kaksi eri rahoittajaa. Hankkeen kokonaiskustannuksista ja kustannusten jakautumisesta ei ollut saatavilla tietoa, minkä vuoksi hankkeen taloutta voitiin käsitellä arvioinnissa vain MMM/YTR:n rahoituksen osalta.

VAIKUTUKSET

Hanke lisäsi lämpöyrittäjätoiminnan näkyvyyttä ja tunnettavuutta sekä painoarvoa maakuntien kehittämishankkeissa. Hankkeen myötä syntyi uusia verkostoja ja yhteistyösuhteita erityisesti maakuntatasolla. Hankkeen seurauksena syntyi uusia jatkohankkeita, jotka jatkavat lämpöyrittäjyyden kehittämistä omana liiketoimintanaan sekä siihen liittyvien teknisten ratkaisujen ja innovaatioiden suunnittelua. Lisäksi Lämpöyrittäjä Suomi -hankkeelle tehtiin jatkohanke, joka jatkaa toimintaa saatujen kokemusten pohjalta uusien painotuksien.

Hankkeen toimintaa jatkettiin valtakunnallisena uusien painotuksien helmikuuhun 2006 saakka ylimaakunnallisen ALMA-rahoituksen ja MMM/YTR-rahoituksen turvin.

H 14**MAASEUDUN PIENYRITYSREKISTERIN PÄIVITTÄMINEN**

Vastuuorganisaatio: MTT Taloustutkimus
Yhteyshenkilö: Leena Rantamäki-Lahtinen, puh. (03) 4188 3122
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 3 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 3 000 euroa)
Kesto: 10/2003–9/2004
Avainsanat: pienyritys, pienyritysrekisteri

JULKAISUT

Maaseudun pienyritysrekisteri on julkaistu sähköisesti osoitteessa:

www.mtt.fi/pienyritysrekisteri

Lisäksi tulokset on julkaistu vuosittain ilmestyvässä "Suomen maatalous- ja maaseutuelinkeinot" -julkaisussa.

TAVOITTEET

Maaseudun pienyritysrekisteri on MTT Taloustutkimuksen, Tilastokeskuksen ja Tiken yhteistyönä kehittämä tilasto. Sen avulla saadaan tietoa maaseudun pienyritysten rakennekehityksestä, jota voidaan hyödyntää erityisesti hallinnossa ja osana erilaisia maaseutuindikaattoreita. Maaseudun pienyritysrekisteri vaatii päivitystä. Tämän hankkeen tavoitteena oli päivittää tiedot vuoden 2001 osalta.

TOTEUTUS

Maaseudun pienyritysrekisteri koottiin ensimmäisen kerran vuonna 1990. Sen jälkeen se on ajoittain päivitetty. Tässä hankkeessa rekisteri päivitettiin vuoden 2002 tiedoilla. Nykyisin maaseudun pienyritysrekisteriä päivitetään joka toinen vuosi. Päivitystyön rahoitus on saatu vuorotellen joko MMM/YTR:ltä tai Maatilatalouden kehittämisrahasto MAKERAlta.

Koska kyseessä on pieni hanke, sille ei asetettu ohjausryhmää. Hankkeen toteuttaminen oli helppoa ja ongelmaton niin käytännön tasolla kuin hallinnollisestikin. Hankkeelle haettiin kuitenkin lisää aikaa, koska kahden kuukauden odottamisella hankkeen käyttöön saatiin huomattavasti parempi aineisto.

TULOKSET

Maaseudun pienyritysrekisteriä on ensimmäisen kerran koottu vuonna 1998, jonka jälkeen se on päivitetty yhteensä seitsemän kertaa. Vuoden 2004 pienyritysrekisterin päivitys toteutui tavoitteiden mukaisesti. Maaseudun pienyritysrekisterin ajantasaiset tiedot päivitettiin myös pienyritysrekisterin internetsivuille, jossa tieto on kaikkien hyödynnettävissä ja saatavilla.

TALOUS

Hankkeelle myönnettiin MMM/YTR-rahoitusta yhteensä 3 000 euroa ja se käytettiin aineiston hankintaan.

VAIKUTUKSET

Maaseudun pienyritysrekisteriä on hyödynnetty muun muassa tutkimuskäytössä, erityisesti erilaisissa arvioinneissa. Lisäksi sitä on käytetty politiikan suunnittelun apuvälineenä. Myös media sekä maaseutusektorilta että sen ulkopuolelta on osoittanut suurta kiinnostusta pienyritysrekisteriä kohtaan ja hyödyntänyt siinä tuotettua tilastoaineistoa.

Maaseudun pienyritysrekisterin ympärille on suunnitteilla jatkohanke, jonka tavoitteena on kehittää sitä edelleen toimivammaksi työkaluksi erilaisten organisaatioiden ja ihmisten käyttöön.

H 15**MAASEUTUYRITTÄJYYS – MILLAINEN MAHDOLLISUUS?**

Vastuuorganisaatio:	Turun Kauppakorkeakoulu/PK-instituutti
Yhteyshenkilö:	Jarna Heinonen, puh. (02) 4814 577
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	57 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 57 000 euroa)
Kesto:	3/2003–11/2004
Avainsanat:	maaseutuyrittäjyys

JULKAISUT

Harju, Johanna & Hannu Pirilä (2004). Maaseutuyrittäjyys – millainen mahdollisuus? Turun kauppakorkeakoulu, Yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus, Turku.

TAVOITTEET

Hankeidea perustuu hanketoteuttajan aikaisemmin tekemään kirjoituspöytätyökirjään maaseutuyrittäjyydestä. Ajatuksena oli viedä eteenpäin maaseutututkimusta vahvasta yrittäjyyden näkökulmasta. Tavoitteena oli avartaa näkemystä maaseutuyrittäjyydestä ja osoittaa, että maaseutuyrittäjyys on muutakin kuin perinteistä maatilayrittäjyyttä. Tutkimuksessa keskityttiin erityisesti perinteisen näkökulman ulkopuolelta tuleviin yrittäjiin sekä kaupungista maalle muuttoon ja yrittäjäksi ryhtymiseen maaseudulla.

Tutkimuksen tavoitteena oli analysoida maalle muuttaneiden yrittäjäksi ryhtymistä ja siihen liittyvää päätöksentekoa yksilön ja toimintaympäristön luomien mahdollisuuksien näkökulmista. Tutkimuksessa keskityttiin erityisesti päätöksentekoon liittyneiden prosessien sekä liiketoimintaympäristön ja markkinoiden yrittäjyydelle tarjoamien mahdollisuuksien hahmottamiseen.

TOTEUTUS

Tutkimushankkeen toteutti kaksi tutkijaa. Hanke toteutettiin kahdessa osassa. Pääsääntöisesti hanke onnistui suunnitellulla tavalla. Hankkeella ei ollut varsinaista ulkoista ohjausryhmää, mutta tutkimuslaitoksen sisällä hankkeella oli oma sisäinen ohjausryhmä.

Tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan kolmea eri toimialaa, joita olivat (1) puun mekaaninen jatkojalostus, (2) luontoon keskittyvä matkailu ja (3) IT-ala. Nämä toimialat valittiin siksi, että niillä yrittäjyyden ja pk-sektorin kehitys on ollut voimakasta ja niiden sisällöllä on suuri merkitys kuluttajille nyky-yhteiskunnassa.

Tutkimusaiheen teoreettisen hahmottamisen jälkeen empiirinen aineisto kerättiin haastatteleamalla. Hankkeessa toteutettiin yhteensä 10 syvähaastattelua. Haastateltavina oli 10 selkeää henkilöä, jotka olivat muuttaneet maalle ja perustaneet yrityksen siellä havaitsemien mahdollisuuksien pohjalta. Haastateltavat edustivat hankkeessa valittuja toimialoja.

TULOKSET

Hankkeessa toteutettiin kaikki tutkimussuunnitelmassa olleet toimenpiteet ja niille asetetut tavoitteet saavutettiin.

Tutkimustulokset osoittivat, että maallemuutto ja siellä yrittäjäksi ryhtyminen eivät ole rationaalisia valintoja, vaan ennemminkin seurausta halusta toteuttaa yrittäjän omia unelmia. Rationaaliset tekijät tulevat ajankohtaisemmiksi vasta, kun elämä ja yritystoiminta maaseudulla ovat lähteneet käyntiin. Maaseudun elinvoimaisuuden ja maaseutuyrittäjyyden kannalta olisi erittäin tärkeää, että maalle muuton ja siellä yrittäjäksi ryhtymisen päätöksen tehneitä olisi enemmän. Maaseutuasumisen ja siellä elämisen markkinoinnissa tulisikin keskittyä enemmän emotionaalisten kuin rationaalisten tekijöiden korostamiseen siten, että mahdollisimman monet havaitsisivat maaseudulla asumisen ja yrittämisen vaihtoehtona itselleen. Erityisesti tietoa tulisi jakaa maaseudun tarjoamista mahdollisuuksista ja siellä asuvien toimeentulon järjestämisen malleista.

Maaseudun kehittymisen ja elinvoimaisuuden kannalta kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus on tärkeää. Useimmat tutkimuksessa tarkastellut yritykset ja liikeideat olivatkin syntyneet joko koti- tai ulkomaisista kaupungeista saatujen mallien pohjalta. Maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutus korostuu myös yrittäjien luomissa verkostoissa sekä yritystoiminnan laajentamisessa paikallis- ja lähimarkkinoita edemmäksi. Tutkimus kuitenkin osoitti, että yrityksen sijaitseminen maaseudulla ei haitannut liiketoimintaa silloin, kun suurten kaupunkien markkinat olivat helposti saavutettavissa.

TALOUS

Hanke toteutettiin Turun Kauppakorkeakoulun PK-instituutin ja Pan-Europa instituutin yhteistyönä. Hankkeen rahoituksesta vastasi MMM/YTR. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä 57 000 euroa. Rahoitus hankkeelle myönnettiin kahdessa osassa. Vuoden 2003 määrärahoista hankkeelle myönnettiin rahoitusta yhteensä 38 000 euroa, minkä turvin hankkeessa toteutettiin ensimmäiselle vuodelle suunnitellut tutkimustehtävät. Vuoden 2004 määrärahasta hankkeelle myönnettiin rahoitusta yhteensä 19 000 euroa hankkeen loppuunsaattamiseen.

VAIKUTUKSET

Hankkeen tuloksia esiteltiin pääasiassa yrittäjäfoorumeilla. Yrityspiireissä tutkimuksesta oltiin laajasti kiinnostuneita. Valitettavasti hanketoteuttajilla ei ollut yhteyksiä maaseutusektorille, jossa tutkimustulokset olisivat myös voineet olla hyödyllisiä. Näin hankkeen tuloksista tiedottaminen jäi osittain vajavaiseksi.

H 16**ALUEELLISESTI HAJAUTETTUJEN ORGANISAATIOIDEN TOIMINTAMALLI**

Vastuuorganisaatio: Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus
Yhteyshenkilö: Teemu Rauhala, puh. (03) 3551 7298
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 67 837 euroa (MMM/YTR:n osuus 67 837 euroa)
Kesto: 6/2002–3/2004
Avainsanat: etätyö

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Alueellisesti hajautettujen organisaatioiden toimintamalli -hankkeella pyrittiin vastaamaan yhteiskunnallisen murroksen myötä syntyneisiin tarpeisiin löytää keinoja työkykyisen väestön pitämiseksi kasvukeskusten ulkopuolella. Eräänä ratkaisuna työväestön alueellisten keskittymien purkamiseen nähtiin etätyön edistäminen, joka kirjattiin myös maaseutupoliittiseen kokonaisohjelmaan vuosille 2001–2004.

Hankkeen tavoitteena oli jäsentää ja tunnistaa alueellisesti hajautettujen organisaatioiden toimintatapoja ja selkiyttää työelämän pelisääntöjä hajautettujen organisaatioiden toiminnan osalta. Hankkeen tavoitteena oli myös luoda edellytyksiä työn hajautukselle poliittisten linjausten mukaisesti sekä tuottaa hajautettujen organisaatioiden johtamis- ja koulutusjärjestelmä.

TOTEUTUS

Hankkeen käynnistyminen viivästyi henkilöstövaihdosten vuoksi. Hankkeen tutkimusosio toteutettiin yhteistyössä Tampereen yliopiston ainelaitosten kanssa. Yhteistyökumppaneiksi yrityssektorilta löytyivät TietoEnator ja TeliaSonera, joissa oli käynnissä etätyöhön liittyviä projekteja. Aineistonkeruu tehtiin haastattelemalla etätyöprojekteihin osallistuneita henkilöitä. Haastattelun keskeisiä teemoja olivat etätyön organisointi, alueellisesti hajautetun toiminnan erityispiirteet, etätyön käytännöt, sisäinen viestintä, työssä oppiminen sekä työyhteisön sosiaalinen kehittyminen. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Aineiston analysointiin osallistui useampi tutkija.

Hankkeessa järjestettiin etätyön teemaan liittynyt kaksipäiväinen seminaari, jossa kerättiin tietoja ja keskusteltiin muun muassa alueellisesti hajautettujen organisaatioiden johtamiseen liittyvistä ongelmista. Hankkeessa tehtiin yhteistyötä eri yliopistojen etätyötä tutkivien henkilöiden kanssa.

TULOKSET

Hanke ei toteutunut suunnitellussa laajuudessa, vaan se kutistui sisällöllisesti ja ajallisesti alkuperäisestä suunnitelmasta. Myös etätyön kehittyminen ja yleistyminen eri organisaatio-

tioissa vaikutti siihen, että hankkeella ei saavutettu niitä mittasuhteita, joita siltä odotettiin. Esimerkiksi alkuperäisen suunnitelman mukaiselle etätyöhön liittyvälle koulutukselle ei löytynyt tilausta etätyötä harjoittavien yrityksiin ja organisaatioiden keskuudessa, minkä vuoksi koulutusta ei lähdetty kehittämään.

Hankkeen aikana etätyön tekemisen muodot ovat yleistyneet, mikä heijastui myös yhteistyöorganisaatioissa tehdyissä haastatteluissa. Kummassakaan organisaatiossa ei haastattelujen perusteella löytynyt tarvetta suurille muutoksille tai organisaatioiden sisäisille kehittämishankkeille.

TALOUS

Hankkeelle myönnetty rahoitus oli huomattavasti suurempi kuin toteutuneet kustannukset. Käyttämättömät määrärahat peruttiin. Hankkeen rahoittaja oli MMM/YTR. Suurin osa hankkeen kustannuksista muodostui projektipäällikön palkoista.

VAIKUTUKSET

Hankkeen vaikutukset kohdistuvat erityisesti hankkeessa mukana olleisiin yrityksiin, joissa talojen sisäiset käytännöt ja osaaminen etätyön suhteen ovat lisääntyneet. Hankkeessa kerättyä aineistoa on käytetty kahdessa väitöskirjatutkimuksessa.

H 17**ETÄTYÖN SEURANTA JA ARVIOINTI JULKISHALLINNOSSA**

Vastuuorganisaatio: Turun yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus
Yhteyshenkilö: Tapio Penttilä, puh. 0400 531 344
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 65 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 65 000 euroa)
Kesto: 4/2003–3/2004
Avainsanat: etätyö, julkishallinto

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Hanke jatkoi vuonna 2000–2001 toteutettuja ”Etätyön laajentaminen kunnissa” ja ”Etätyön laajentaminen valtionhallinnossa” -hankkeita. Hanke kohdistettiin 19 kuntaan ja 8 valtion virastoon. Hankkeen tavoitteena oli luoda perusvalmiudet systemaattiselle etätyön seuranta- ja arviointijärjestelmälle. Hankkeen tavoitteet yksilöitiin kolmeen kohtaan:

1. Etätyöstä tulee normaali ja luonnollinen osa työorganisaation kokonaiskehittämisestä ja laatuorganisaatiota ja se sisäistetään kuntien ja valtion virastojen normaaliksi työn tekemisen muodoksi.
2. Kuntien ja valtion virastoihin luodaan organisaatio-, työyksikkö- ja työntekijäkohtaiset perusvalmiudet etätyön tekemiselle, seurannalle ja arvioinnille, mikä edellyttää organisaatiokohtaisia järjestelyjä, kuten etätyön vastuuhenkilöiden nimeämistä.
3. Kuntien ja valtion virastoissa luodaan hyviä käytäntöjä esimerkeiksi kaikille kunnille ja valtion virastoille etätyön käynnistämiseksi koko julkissektorilla normaalin ja virallisesti hyväksyttynä työn tekemisen ja organisoinnin muotona. Samalla julkissektori toimii esimerkkinä yksityissektorille.

TOTEUTUS

Projektipäällikön ja projektisihteerin lisäksi hankkeessa työskenteli tutkija, joka keskittyi etätyön yrityskyselytutkimuksen tekemiseen Turun kauppakamarin jäsenyrityksissä sekä vertailuanalyysiin tekoon etätyön perusteista yksityisellä ja julkisella sektorilla. Hankkeella oli seurantaryhmä, jossa oli mukana julkisen sektorin työnantajapuolen sekä palkansaajapuolen pääsopijajärjestöjen edustajat.

Hankkeen toteutuksessa hyödynnettiin aikaisemmista etätyöhankkeista saatua kokemusta. Etätyöhön liittyvää muutosprosessia tarkasteltiin rakenteiden, toimijoiden ja mobilisaation näkökulmasta. Ideana oli, että ennen varsinaisia muutostoimenpiteitä täytyy luoda tahtotila etätyön käyttöönottoon ja soveltamiseen työorganisaatiossa.

Projektipäällikkö oli henkilökohtaisesti yhteydessä useisiin etätyön kehittämisestä kiinnostuneisiin organisaatioihin ja virastoihin. Keskusteluja etätyön käyttöönotosta ja järjestelmän kehittämisestä käytiin vastuullisen henkilöstön kanssa. Lisäksi heille järjestettiin

koulutusta ja seminaareja aiheeseen liittyen. Hanke toteutti yhteistyössä kunnallisen työmarkkinalaitoksen kanssa etätyön kuntakyselyn kaikkiin Suomen kuntiin.

Hanke järjesti yhteensä noin 50 erilaista työkokousta, neuvottelua, koulutus- ja tiedotustilaisuutta sekä seminaaria. Lisäksi projektipäällikkö osallistui lukuisiin muiden tahojen järjestämiin tilaisuuksiin.

TULOKSET

Hankkeessa oli mukana kuntia, valtion virastoja ja hallintokuntia, joiden työyksiköt olivat kooltaan ja toiminnoiltaan hyvin erilaisia. Hankkeeseen osallistuneista organisaatioista suurin osa piti mahdollisena etätyön käyttöönottoa, mutta kaikki eivät kuitenkaan aloittaneet sen käytännön soveltamista. Hankkeen toimesta osallistujaorganisaatioille luotiin joka tapauksessa perusvalmiudet etätyön hyödyntämiseksi. Etätyön arviointia ja seuranta pystyttiin toteuttamaan sellaisissa organisaatioissa, joissa etätyö vakiintui normaaliksi työkäytännöksi.

Hanke osoitti, että etätyön mahdollisuudet ovat parhaimmat sellaisissa organisaatioissa, joissa etätyön vastuuhenkilöille on annettu riittävän suuret valtuudet ja asian tärkeys on ymmärretty. Etätyön tulisi olla organisaation koko henkilöstölle suunnattu joustava mahdollisuus työn tekoon ja kaikissa organisaatioissa tulisi olla yhteisesti hyväksytyt etätyöperiaatteet.

TALOUS

Hankkeen rahoitti kokonaisuudessaan MMM/YTR. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 65 000 euroa. Suurimmat kustannukset muodostuivat projektipäällikön ja projektisihteen palkoista. Tutkimusapulaisen palkkakustannukset katettiin työhallinnon määrärahoista.

VAIKUTUKSET

Hanke vei etätyön vakiintumista ja käyttöä askeleen eteenpäin. Myöhemmin samaa työtä jatkettiin ruotsinkielisessä jatkohankkeessa, joka keskittyi erityisesti ruotsinkieliseen saaristoon.

H 18**MAASEUTUPOLITIIKAN YHTEISTYÖRYHMÄN TOIMINTA- JA TEEMARYHMIEN YHTEISTYÖ YRITYSKUMMIVERKOSTON KANSSA**

Vastuuorganisaatio: Yrityskummit ry
Yhteyshenkilö: Juhani Vehkaoja, puh. 040 543 1443
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 15 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 15 000 euroa)
Kesto: 2002
Avainsanat: maaseudun yritystoiminta

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena oli koota toimiva yhteistyöverkosto Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän teemaryhmien sekä toimintaryhmien ja Yrityskummit ry:n välille.

TOTEUTUS

Yrityskummiverkosto on tukenut teemaryhmien ja toimintaryhmien työtä järjestämällä yhteensä 14 seminaaria eri puolella Suomea. Seminaarien keskeisenä teemana ovat olleet yritysten sukupolvenvaihdokset, joita tukemalla on mahdollista lisätä ja säilyttää yritystoimintaa maaseudulla. Yritystoiminnan säilyminen maaseudulla on merkittävä maaseudun elinvoimaisuuteen liittyvä kysymys. Suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle on arvioitu, että tulevien vuosien aikana noin 60 000–80 000 yritystä tarvitsee jatkajan.

Yrityskummit ry kokosi eri teemaryhmien yhteistyökumppaneiksi yhteensä 32 yrityskummiä, jotka ovat käytettävissä asiantuntijoina teemaryhmien kokouksissa ja luennoitsijoina heidän järjestämässään tilaisuuksissa. Yrityskummit ry:n ja YTR:n yhteistyö on mahdollistanut sen, että teemaryhmien ja toimintaryhmien järjestämiin tilaisuuksiin on saatu korkeatasoisia esiintyjä kulukorvauspohjalta ilman luentopalkkiota. Yrityskummit ry järjesti myös pilottiluonteisen maaseudun yritystoimintaa koskevan seminaarin yhteistyössä syrjäisen maaseudun teemaryhmän kanssa. Seminaariin osallistui yhteensä noin 30 kuntien ja yritysten edustajaa. Yrityskummit neuvottelivat tilaisuuden sponsoriksi Soneran, joka vastasi seminaarin kuluista.

TULOKSET

Yrityskummien ja YTR:n teemaryhmien välisellä yhteistyöllä on onnistuttu tukemaan maaseudun yrittäjyyttä ja työllisyyttä, aluerajojen ylittävien verkostohankkeiden kehittämistä, maaseutumatkailun, maaseutuosaamisen ja maaseutukulttuurin kehittämistä sekä kylätoimintaa. Toiminnalla on myös tuettu maaseudun ja kaupungin välistä vuorovaikutusta sekä pyritty hillitsemään muuttoliikettä.

Projektin ansiosta yrityskummeista on syntynyt uusi verkosto, joka palvelee erityisesti YTR:n teemaryhmien sekä toimintaryhmien tarpeita. Projektin ansiosta yrityskummien yhteistyö eri viranomaistahojen, kuten TE-keskuksen ja Finnveran kanssa on lisääntynyt.

TALOUS

Hankkeen kokonaisbudjetti oli yhteensä 15 000 euroa. Rahoitus tuli kokonaisuudessaan MMM/YTR:ltä.

VAIKUTUKSET

Hanke edisti maaseutuyrittäjyyden asemaa ja sen myötä maaseutuyrittäjyyden ympärille on syntynyt uusia kehittämishankkeita. Yhteistyö Yrityskummien ja YTR:n teemaryhmien välillä on jatkunut hankkeen loputtuakin.

H 19**KV-KARTTA – MAASEUDUN TOIMIJOIDEN KANSAINVÄLISYYS-KARTOITUKSET**

Vastuuorganisaatio: Jalasjärven aikuiskoulutuskeskus
Yhteyshenkilö: Marke Aro, puh. 0400 642 172
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 66 100 euroa (MMM/YTR:n osuus 59 780 euroa)
Kesto: 1/2002–9/2003
Avainsanat: kansainvälistyminen, hanketoiminta

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Hanke on jatkoa MMM/YTR:n rahoittamalle KV-pakki – työkaluja kansainvälistymiseen -hankkeelle. KV-kartta -hanke toimii KV-pakki -hankkeen toiminnallisena ja ajatuksellisena jatkona ja hyödyntää osaltaan KV-pakki -hankkeessa saatuja tuloksia.

Hankkeen tarkoituksena oli kehittää maaseudun paikallisten toimijoiden kansainvälistä toimintaa. Tavoitteena oli löytää uusia ideoita ja keinoja siihen, miten maaseudun paikalliset toimijat voisivat paremmin käyttää erilaisia rahoitusmahdollisuuksia. Esimerkiksi kaikkia EU-rahoituksen tarjoamia mahdollisuuksia ei ole täysin hyödynnetty. Siksi hankkeelle koettiin olevan tilausta.

Hankkeen tavoitteena oli tehostaa kansainvälisellä verkostoitumisella maaseudun paikallisten kehittäjien työtä sekä tuoda toimijoiden käyttöön uusia rahoitusmahdollisuuksia ja ideoita. Hankkeen toiminnallisia tavoitteita olivat: (1) kehittää toimintamalli maaseudun toimijoiden kv-kartoitusten toteuttamiseksi, (2) testikäyttää mallia erityyppisten maaseudun toimijoiden kanssa kansainvälistymisen edistämiseksi eri puolella Suomea ja (3) vakiinnuttaa toimintamalli käyttöön myös hankkeen päättymisen jälkeen.

TOTEUTUS

Hankkeen pääkohderyhmänä olivat maaseudun kehittäjät, kuten toimintaryhmät, yhdistykset, järjestöt ja maaseudun pienet oppilaitokset, kulttuuritapahtumat sekä niitä järjestävät organisaatiot. Tärkein toimintamuoto oli maaseudun kehittäjätahojen kansainvälisen toiminnan peruskartoitusten tekeminen. Kv-kartoitukset toteutettiin käytännössä siten, että organisaatioiden kanssa mietittiin niiden kansainvälistymisen tavoitteita ja mahdollisuuksia. Haastatteluiden ja palaverien pohjalta laadittiin noin 2–5 sivun mittainen kirjallinen tuotos, jonka perusteella kunkin organisaation KV-kartta laadittiin. KV-kartoissa kuvattiin organisaatiota ja sen toiminnan nykytilaa ja resursseja. Lisäksi organisaatioiden kv-toiminnan nykytila, resurssit ja valmiudet käytiin läpi ja hahmoteltiin kv-toiminnan tavoitteita, aktiviteetteja ja suunnitelmia.

Hankkeen puitteissa osallistuttiin erilaisiin seminaareihin ja kokouksiin, joissa hanketta ja siinä saatuja tuloksia esiteltiin. Hankkeella oli ohjausryhmä, joka kokoontui kolme kertaa hankkeen aikana.

TULOKSET

Hankkeessa tehtiin kansainvälistymiskartoitus useille eri toimijoille. Mukana oli muun muassa useita toimintaryhmiä, kuntien nuoriso- ja maaseututoimia, seutukuntia, oppilaitoksia, neuvontajärjestöjä. Muutamissa KV-kartta -toimintaan osallistuneissa organisaatioissa kansainvälistymiskehitys on lähtenyt liikkeelle. KV-kartta osoittautui toimivaksi työkaluksi ja sitä hyödynnetään edelleen.

TALOUS

Hankkeen päärahoittajana toimi MMM/YTR. Kokonaiskustannukset olivat yhteensä noin 66 000 euroa, joista MMM/YTR:n osuus oli noin 59 000 euroa. Loput kulut katettiin omarahoitteisesti. Suurimmat kulut muodostuivat erilaisista palkkioista ja ostopalveluista.

VAIKUTUKSET

Pilottivaiheen jälkeen kansainvälinen toiminta on alkanut kehittyä useissa hankkeen kohdeorganisaatioissa, erityisesti kansainvälinen hanketoiminta on kehittynyt. KV-kartasta on muodostunut toimiva työkalu kansainvälistymismahdollisuuksien kartoittamiseen. KV-kartan vahvuus on siinä, että se on malli, joka soveltuu käytettäväksi lähes kaikissa organisaatioissa.

H 20**AKTIIVISESTI KOHTI SEUTUSTRATEGIOIDEN TOTEUTTAMISTA**

Vastuuorganisaatio:	Suomen Kuntaliitto
Yhteyshenkilö:	Kauko Aronen, puh. (09) 771 2515
Päärahoittaja:	Kuntaliitto
Kokonaiskustannus:	349 835 euroa (MMM/YTR:n osuus 90 000 euroa)
Kesto:	10/2001–2/2004
Avainsanat:	seutukunta, kuntien välinen yhteistyö

JULKAISUT

- Hirvonen, Timo (toim.) (2002). Seutujen hyväksi – kuntien parhaaksi? Acta nro 146. Helsinki.
- Aronen, Kauko (2005). Kunta- ja palvelurakennemuutoksen vaihtoehdot poliittis-hallinnollisten intressien näkökulmasta – Tarkastelua maaseudun kehittämisen kannalta. (Maaseudun uusi aika 3/2005).

TAVOITTEET

Projektin tavoitteena oli kehittää uusia konkreettisia seudullista menestystä tukevia toimintatapoja ja rakenteita. Lisäksi tavoitteena oli luoda johtamista ja toimintaa kehittävä seudullisten palvelujen arviointia ja suunnittelua palveleva kriteeristö ja toimintamalli sekä välittää seudullisen yhteistyön kokemuksia kentällä. Hankkeessa oli tarkoituksena kerätä seutustrategiaa tukevaa pohja-aineistoa sekä sen perusteella kartoittaa seudullisia kehittämistarpeita tulevaisuuden väestö-, elinkeino- ja yhdyskuntarakenteen muutoksen näkökulmasta. Hankkeen tavoitteena oli myös tuottaa pilottiseutuja koskeva seutuyhteistyöstrategia ja seudullinen julkisten palvelujen kehittämissuunnitelma sekä niiden toteuttamisohjelmat.

TOTEUTUS

Hanketta toteutettiin kolmella pilottialueella, joita olivat Runo-Karjala, Pohjois-Lappi ja Kaakkois-Pirkanmaa. Runo-Karjalan seudulla pilottihankkeeseen osallistuivat Tuupovaa-
ra ja Ilomantsi. Pohjois-Lapista mukana olivat Utsjoki, Inari ja Sodankylä sekä Kaakkois-Pirkanmaalla Pälkäne, Luopioinen, Kuhmalahti ja Sahalahti. Hankkeessa käytettiin konsultoivaa työotetta, jonka kautta toimijoita haluttiin kannustaa yhteistyöhön pilottialueilla. Hanke käynnistyi vuonna 2001. Aktiivisesti kohti seutustrategioiden toteuttamista -hanke lukeutui osaksi valtakunnallista sisäasiainministeriön SEUTU-kokeiluhanketta. Hanketta pidettiin jo suunnitteluvaiheessa merkittävänä osana maaseutupolitiikkaa ja sen johtajuutuksena oli, että palvelut syvällä maaseudulla pystytään turvaamaan ainoastaan tiiviillä yhteistyöllä. Hankkeelle päädyttiin hakemaan MMM/YTR-rahoitusta osin sen maaseutupoliittisten tavoitteiden ja osin jo olemassa olevien hyvien suhteiden vuoksi.

Ensimmäisessä vaiheessa tehtiin taustatyötä keräämällä aineistoa hankkeen pilottialueita koskien. Toisessa vaiheessa tehtiin niin sanottua konsultoivaa työtä pilottiseuduilla sekä laadittiin kullekin seudulle omat seutustrategiat ja toteuttamisohjelmat. Hankkeen viimei-

sessä vaiheessa laadittiin seutustrategiat sekä suoritettiin valtakunnallista seuranta- ja arviointia.

Hankkeen toteuttamiseen liittyen kohdattiin muutamia seudulliseen yhteistyöhön liittyviä yleisiä haasteita. Vaikka konsultointia varten tehtiin töitä ja se onnistui kokonaisuudessaan hyvin, eivät pilottiseudut kuitenkaan onnistuneet käynnistämään konsultoinnissa esitettyjä toimenpiteitä. Ongelmat liittyivät kuntien päätöksentekoprosesseihin ja kuntaliitosasioiden poliittiseen herkkyyteen.

TULOKSET

Hanke toteutui suunnitelman mukaisesti MMM/YTR-rahoitusta saaneilta osilta. Toisin sanoen kaikki seutukohtaiset konsultoinnit toteutettiin suunnitelmien mukaan, mutta MMM/YTR-rahoituksen ulkopuolella olleella Raahan seudulla konsultoinnit jäivät suunnitelmista huolimatta toteutumatta.

Hankkeen saavutuksina voidaan pitää Lapissa alkanutta tietotekniikan saralla tehtävää yhteistyötä, Runo-Karjalan alueella käynnistettyjä kuntaliitossuunnitelmia sekä Kaakkois-Pirkanmaalla käynnistettyä kunnallistekniikkaan liittyvää yhteistyötä matkailu- ja vetovoiman lisäämiseksi. Kaakkois-Pirkanmaalla on hankkeen jälkeen ollut havaittavissa positiivista kehitystä kuntayhteistyön saralla.

TALOUS

Hanke oli taloudellisesti merkittävä. Siihen saatiin MMM/YTR:n lisäksi rahoitusta Kuntaliiton tutkimus- ja kehittämisohjelmasta sekä sosiaali- ja terveysministeriöstä. MMM/YTR-rahoituksen osuus kohdennettiin pilottihankkeiden toteuttamiseen. Pilottihankkeiden rahoituksesta puolet oli MMM/YTR:n ja Kuntaliiton rahoitusta ja puolet pilottikuntien omia varoja. Eri rahoituslähteiden yhteensovittaminen onnistui lopulta melko mutkattomasti sen jälkeen, kun hanketotuttajan taloushallinnossa omaksuttiin soveltuvat käytännöt ja saavutettiin hankehallinnon edellyttämä tarkkuus kirjanpidossa.

MMM/YTR-rahoituksella oli merkittävä vaikutus hankkeen toteutukseen siten, että ilman sitä hanke olisi toteutettu huomattavasti suppeampana ja pilottiseutujen määrä olisi jäänyt vähäiseksi.

VAIKUTUKSET

Kunnille annettiin toimenpidesuosituksia, joista muutamat toteutuivat. Ainakin yksi kuntaliitos syntyi hankkeen myötävaikutuksesta. Hanke osoitti todeksi sen, että kuntien yhteistyö ja kuntaliitokset ovat ns. korkean politikoinnin aluetta ja sen vuoksi äärimmäisen hankalia toteuttaa.

H 21

HARVENEVA PALVELUVERKOSTO JA KORVAAVAT INNOVAATIOT MAASEUDULLA

Vastuuorganisaatio: Vaasan yliopisto, Levón-instituutti
Yhteyshenkilö: Miia Mäntylä, puh. (06) 324 8318
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 25 300 euroa (MMM/YTR:n osuus 25 300 euroa)
Kesto: 5/2002–3/2003
Avainsanat: maaseutu, julkiset palvelut, yksityiset palvelut

JULKAISUT

Mäntylä, Miia (2003). Unohdetun kansan haaveet. Asukkaiden näkemyksiä maaseudun palvelujen tärkeydestä. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti. Julkaisu No. 104. Vaasa.
Mäntylä, Miia (2003). Maaseudun palvelu haasteiden edessä. Levón-instituutin tiedotuslehti 1/2003. Vaasa
Mäntylä, Miia (2002). Palvelut katoavat – mikä neuvoksi? Luovuutta maaseudun palvelujen tarjoamiseen. Maaseudun uusi aika 3/2002.

TAVOITTEET

Tutkimushankkeessa keskityttiin maaseudun asukkaisiin ja heidän palvelutarpeisiinsa sekä mahdollisuuksiin tuottaa heidän tarvitsemiaan palveluja. Aiemmassa tutkimuksessa oli selvitetty maaseudun yritysten palvelutarpeita. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää palveluverkon muutoksen vaikutusta maaseudun olosuhteisiin ja siellä asuvien elämään sekä tarkastella, miten nykyisten palvelujen väheneminen voidaan korvata. Tutkimuksessa selvitettiin: 1) Koetaanko palvelujen saaminen kriittiseksi tekijäksi, jotta nykyisellä paikalla voitaisiin jatkossakin asua? Vaihtelevatko kriittiset tekijät alueittain ja ovatko asukkaiden kriittisiksi kokemat palvelut samoja kuin yrittäjien? 2)Voidaanko nykyinen tapa tuottaa palvelu korvata ilman, että asumiselle syntyy suurta haittaa?

TOTEUTUS

Tutkimusalueena oli 28 kuntaa Pohjois-Suomesta, Kaakkois-Suomesta, Lounais-Suomesta ja keskisestä Suomesta. Palveluja käyttäville asukkaille tehtiin postikysely, jossa haarukoitiin heidän palvelujen tarpeitaan ja mahdollisuuksiaan hyödyntää muuttuvaa palveluverkkoa. Kyselylomake lähetettiin 1000:lle maaseudun asukkaalle, joista yli puolet vastasi kyselyyn.

Tutkimuksessa vertailtiin asukkaiden kokemaa palvelutasoa ja odotuksia palvelujen laadusta yritysten näkemyksiin. Tämän jälkeen tehtiin synteesi palvelujen tarjonnasta ja korvaavien palvelujen mahdollisuuksista. Hankkeelle haettiin jatkoaikaa vuoden 2003 puolelle, koska hanke alkoi suunniteltua myöhemmin. Hankkeella ei ollut ohjausryhmää. Ohjausta saatiin tarvittaessa muilta asiantuntijoilta omassa taustaorganisaatiossa. Hankkeen tuloksista tiedotettiin alueen lehdissä sekä Maaseudun tulevaisuudessa. Lisäksi järjestettiin erillinen tiedotustilaisuus.

TULOKSET

Maaseudun asukkaat eivät ole kovin optimistia palvelujen korvaamismahdollisuuksien suhteen. Kyselyyn vastanneiden mukaan postipalvelut ovat ainoita, joiden poistumista on yritettykään korvata toimivasti. Osa vastaajista haaveili palvelujen säilymisestä ennallaan, osa oli varautunut hankkimaan palvelunsa kauempaa. Parhaimpina palvelujen tarjoamistapoina asukkaat pitivät palvelujen yhdistämistä, internetin kautta tarjottavia palveluita, talosta tai kylästä toiseen kiertäviä palveluja ja asiointikuljetuksia. Vastaajat toivoivat myös valtion tukea maalla asumiseen ja yrittämiseen.

Yritykset ja asukkaat pitivät pääosin samoja palveluja tärkeimpinä. Heillä on myös yhteneväiset käsitykset siitä, miten palveluja olisi heille hyvä tarjota. Palveluntarjoajat painottaisivat sähköisten palvelujen mahdollisuuksia enemmän kuin maaseudun asukkaat. Maaseudulla elävät ihmiset haluavat asua maalla palveluiden puutteesta huolimatta. Jotta autioitumiskehitykseltä vältyttäisiin, olisi huolehdittava siitä, että ainakin ihmisten tärkeimmiksi kokemat palvelut turvattaisiin.

Palveluiden suunnittelussa pitää ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja tarpeet. Kehittämistoimet kannattaa suunnata sellaisiin kyliin, joilla on vielä joitakin peruspalveluja ja kohuulliset tulevaisuudennäkymät.

Tutkimuksen tärkeimmät aluepoliittiset johtopäätökset olivat:

1. Tutkimustietoa maaseudun palvelutarjonnasta, tarpeista ja tuottamistavoista on tarpeeksi. Nyt tarvitaan tahtoa ja resursseja uusien palvelumuotojen käyttöön ottamiseksi.
2. Sama palvelun tarjontamalli ei sovi kaikille alueille. Palvelutarjonnassa on huomioidava alueen olot.
3. Alueen eri toimijoiden on tehtävä aitoa yhteistyötä. Kuntien, yritysten, järjestöjen ja kansalaisten on ryhdyttävä yhdessä pohtimaan ja toteuttamaan alueelle sopivimpia palveluratkaisuja.
4. Kunnilla on palvelujen tarjonnan kehittämisessä tärkeä asema. Kuntien on rikottava omia sektorirajojaan parhaimpaan lopputulokseen pääsemiseksi. Kuntien on tehtävä yhteistyötä myös muiden kuntien kanssa.
5. Palvelut määrittelevät sen, kenelle alue sopii ja viestittävät siitä, keitä alueella odotetaan ja toivotaan asuvan. Kuntien ja muiden palvelujen tarjoajien on harkittava tarkkaan, mitä palveluja ne tarjoavat ja miten ne niitä tarjoavat.

TALOUS

Kokonaisbudjetti oli 25 300 euroa, josta suurin osa palkkakuluja. Hanke oli kokonaan MMM/YTR-rahoitteinen.

VAIKUTUKSET

Hankkeen vaikutukset kohdistuivat lähinnä omaan taustaorganisaatioon: hanke vahvisti tutkimus- ja kehittämistoiminnan linjauksia. Ulkopuoliset vaikutukset jäivät melko vähäisiksi. Tutkimusta voidaan kuitenkin hyödyntää kehitettäessä maaseudulle tarjottavia palveluja niin, että ne parhaiten vastaisivat käyttäjien tarpeita. Maaseudun asukkaiden näkemysten kerääminen antaa konkreettisia ajatuksia palvelun tarjonnan tuottamisesta eri tahoille, kuten kunnille, kyläyhdistyksille ja yrityksille.

HUOMIOITA

Tutkimus on osa laajempaa maaseudun palveluverkoston koskevaa tutkimusta. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa tutkittiin palvelujen vähenemisen merkitystä yritystoiminnalle sekä vähenevien palvelujen korvaamista yritysten näkökulmasta. Tämä oli tutkimuksen toinen osa.

H 22

PALVELUKUNTA-HANKE

Vastuuorganisaatio: Koillis-Savon kehitys
Yhteyshenkilö: Reijo Närvänen, 040 543 2871
Päärahoittaja: Pohjois-Savon liitto
Kokonaiskustannus: 500 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 19 527 euroa)
Kesto: 3/2003–6/2004 (jatkuu muulla rahoituksella 12/2005 asti)
Avainsanat: julkiset palvelut, palveluntuotanto

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Palvelukunta-projektin syntymiseen on ratkaisevasti vaikuttanut yhteiskunnallinen muutos, joka on johtanut siihen, että kuntien tulee löytää uudenlaisia tapoja palveluiden järjestämiseksi. Palveluiden turvaamiseksi on kuntien yhteistyö ja kulujen supistaminen välttämätöntä. Koillis-Savo on ollut muuttotappioaluetta, mikä omalta osaltaan on vaarantanut julkisen palveluntuotannon toimivuuden.

Palvelukunta-projektin tavoitteet oli jaettu kahteen kategoriaan: kehitystavoitteisiin ja välittömiin tavoitteisiin. Hankkeen pitkän aikavälin kehitystavoitteina oli hankkia uusia kehittämispansoja eri palveluntuotannon osa-alueilla, parantaa julkisten palvelujen laatua sekä synnyttää säästöjä.

Hankkeen välittömänä tavoitteena oli arvioida hallintokunnittain, mitkä tehtävät soveltuvat Juankosken, Kaavin ja Tuusniemen yhteisesti hoidettaviksi. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli aloittaa yhteistyötä sopimalla sen käynnistämisestä ja toimeenpanosta.

TOTEUTUS

Palvelukunta-hankkeessa oli alun perin mukana Juankoski, Kaavi ja Tuusniemi. Tuusniemi kuitenkin irtautui hankkeesta paikallispoliittisen paineen vuoksi, mikä johti hankkeen laajuuden ja sisällön muuttumiseen siten, että hanketta alettiin viedä eteenpäin kuntapari-työskentelynä.

Projektin käytännön toteutus ostettiin ostopalveluna Efekolta. Tilaaja ei kuitenkaan ollut täysin tyytyväinen saamaansa palveluun. Hankkeella oli ohjausryhmä, joka otti aktiivisen roolin ja pyrki vaikuttamaan siihen, että hanke sisällöllisesti vastasi sille asetettuja tavoitteita.

TULOKSET

Hankkeen myötä terveydenhuolto organisoitiin uudelleen Juankosken ja Kaavin kunnissa. Uusi toiminta perustui kuntaparin vahvaan yhteistyöhön. Toinen merkittävä yhteistyökuvio syntyi vesipuolelle, sillä kunnat perustivat yhteistyössä Koillis-Savon vesi Oy:n.

Vesiyhtiön osakkaaksi tuli myös Tuusniemi. Viimeisimpänä edistymisaskeleena on ollut Juankosken ja Kaavin 1.1.2007 toimintansa aloittanut yhteinen tilitoimisto. Myös ruoka- ja siivouspalveluiden organisoimisesta on olemassa valtuustojen päätös. Todennäköistä on, että kuntaparin ruoka- ja siivouspalvelut yhdistyvät lähitulevaisuudessa.

TALOUS

MMM/YTR:n rahoitusosuus hankkeen kokonaiskustannuksiin nähden oli pieni. Hankkeen päärahoittaja oli Pohjois-Savon liitto. MMM/YTR:n rahoitusosuus oli noin 20 000 euroa, kun hankkeen kokonaiskustannukset nousivat yhteensä noin 500 000 euroon.

VAIKUTUKSET

Hanke poiki jatkokseen ESR-rahoitteen Koillis-Savon Palvelukunta -hankkeen. Yhteistyö etenkin kuntaparin Juankoski-Kaavi välillä on tiivistynyt huomattavasti. Uudistuksista ei vielä toistaiseksi ole syntynyt kunnille säästöjä, mutta pitkällä aikavälillä säästöjä on odotettavissa.

H 23**TIEISÄNNÖITSIJÖIDEN KOULUTUSOHJELMA TIKO 2002–2003**

Vastuuorganisaatio:	Suomen tieyhdistys ry
Yhteyshenkilö:	Jaakko Rahja, puh. (09) 700 10884
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	112 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 49 288 euroa)
Kesto:	3/2002–12/2003
Avainsanat:	teisännöinti, pientiestö, koulutus

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena oli luoda uusi teisännöitsijöiden koulutusohjelma TIKO. Teisännöitsijäkoulutuksen tavoitteena oli kehittää nykyisestä talkootyötyyppisestä yksityistieasioiden hoidosta maaseudulle uusi ammatti ja sivuelinkeino – teisännöinti. Koulutettujen teisännöitsijöiden tehtävä on huolehtia yksityisteiden hoitoon liittyvistä hallinnollisista tehtävistä, seurata teiden kuntoa ja järjestää tienhoitoa. Teisännöitsijät voivat toimia hoitokuntien apuna tai teiden toimitsijamiehinä. Teisännöitsijät voivat myös palvella kuntaa esimerkiksi erilaisten toimitusten ja avustuspäätösten valmistelussa.

TOTEUTUS

Hankkeella oli ohjausryhmä, joka kokoontui useasti hankkeen aikana. Ohjausryhmä toimi erinomaisesti, koska se oli aidosti kiinnostunut hankkeesta. Hankkeen vastuullinen toimija oli Suomen tieyhdistys ry. Hanke toteutui hankesuunnitelman mukaisesti.

Hankkeelle laadittiin tiedotussuunnitelma, joka koski sekä yleisölle että sidosryhmille suunnattua tiedotusta. Haku teisännöitsijöiden koulutusohjelmaan käynnistettiin maakunnallisilla tiedotustilaisuuksilla. Hakemuksia koulutukseen tuli yhteensä 143 kappaletta. Hankkeen ohjausryhmä valitsi hakijoista yhteensä 22 koulutettavaa. Kaikki koulutettavat tekivät ennakkotehtävän ennen kurssin alkua. Koulutuksessa oli yhteensä kolme eri jaksoa, joihin kaikkiin liittyi myös itsenäisesti tehtävä välityö. Luennoitsijoina käytettiin alan asiantuntijoita.

TULOKSET

Hankkeessa toteutettiin teisännöitsijöiden koulutusohjelma, johon liittyi koulutustapahtumia monilla eri paikkakunnilla. Koulutuksen saaneet teisännöitsijät ovat työllistyneet erittäin hyvin joko sivu- tai päätoimisesti. Kehitetty koulutuspaketti on laajennettavissa muualle Suomeen ja hanke on siksikin erittäin onnistunut kokonaisuus.

Kyseessä oli innovatiivinen hanke, jonka seurauksena syntyi uusi ammattikunta ja toimintaa, jolle on runsaasti kysyntää. Teisännöitsijöiden koulutus on oiva esimerkki siitä, miten voidaan onnistuneesti synnyttää uusi ammatti olemassa olevien todellisten tarpeiden pohjalta.

TALOUS

Hankkeen päärahoittajana toimi MMM/YTR. Muita ulkopuolisia rahoittajia olivat Savo-Karjalan tiepiiri sekä maakuntien liitot. Lisäksi Suomen Tieyhdistyksellä oli hankkeessa omarahoitusosuutta. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat noin 112 000 euroa, josta MMM/YTR:n osuus oli hieman alle 50 000 euroa. Eri rahoituslähteiden yhteensovittaminen onnistui hyvin, mutta se ei ollut täysin vaivatonta. MMM/YTR-rahoituksen rooli oli merkittävä. Hanketta ei olisi toteutettu ilman sitä.

VAIKUTUKSET

Tieisännöitsijöiden tuoma asiantuntemus on ollut erittäin tarpeellista. Hankkeen myötä on luotu uudenlainen menetelmä yksityisteiden hoitoon ja kokonaan uusi ammattikunta. Tieisännöitsijöitä koulutetaan edelleen. Tällä hetkellä heitä on 180. Vaikka tieisännöinti suunniteltiin alun perin sivutoimiseksi, tekevät muutamat sitä jo päätoimisesti, koska tieisännöitsijöiden kysyntä on osoittautunut hyvin suureksi.

HUOMIOITA

Hankkeen jälkeen on julkaistu monia tieisännöitsijöiden koulutusohjelmassa olleiden henkilöiden artikkeleita alue- ja paikallislehdissä. Media oli kiinnostunut toiminnasta alueellisesti ja valtakunnallisesti, joten hanke sai runsaasti julkisuutta eri tiedotusvälineissä. Lisäksi hankkeessa luotiin koulutusmateriaalia, jota ei sellaisenaan ole julkaistu. Materiaali on suunniteltu käytettäväksi vain siihen liittyvän koulutuksen yhteydessä.

H 24

POLUISTA REITEIKSI

Vastuuorganisaatio: Suomen Latu ry
Yhteyshenkilö: Matti Hirvonen, puh. (09) 4159 1119
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 151 456 euroa (MMM/YTR:n osuus 151 456 euroa)
Kesto: 1/2003–3/2004
Avainsanat: luontoreitistöt, patikointi, maaseutumatkailu

JULKAISUT

Poluista reiteiksi -hankkeen tiedotuslehti (8 kpl).

TAVOITTEET

Kaupungistumisen myötä luontomatkailu ja luonnossa liikkuminen ovat lisääntyneet ja samalla ulkoilun ohjauksen, merkittyjen reittien, opastuksen sekä luontomatkailupalveluiden kysyntä on kasvanut. Vuosina 1998–2000 toteutetun valtakunnallisen Suomen ulkoilumahdollisuuksien katselmuksen (SULKA-projekti) tulokset osoittivat, että reitistöjen kehittämiselle on olemassa tarve, johon Poluista reiteiksi -hankkeella haluttiin vastata.

Poluista reiteiksi -hankkeen päätavoitteena oli edistää reitistöjen kehittämistä, kunnossapitoa, verkottumista ja matkailullista käyttöä sekä linkittää reitistöt osaksi luonto- ja maaseutumatkailupalveluita. Lisäksi sen tavoitteena oli koordinoita ja kehittää Euroopan kauko-vaellusreittien Suomen osuuksia E 6 ja E 10. Painopiste oli olemassa olevien reittien laatutason parantamisessa ja ylläpidon kehittämisessä.

Poluista reiteiksi -hankkeen alkaessa Suomessa oli käynnissä useita erilaisia alueellisia reikelyreitiprojekteja. Alueellisilla projekteilla oli paljon asiantuntemusta, mutta myös selkeitä tiedollisia puutteita ja kehittämistarpeita, minkä seurauksena hankkeessa päätettiin panostaa suunniteltua enemmän alueellisten hankkeiden toiminnan edistämiseen. Pääpaino asetettiin reitistöjen laatukriteereiden ja luokituksien sekä niiden ylläpidon periaatteiden kehittämiseen. Hankkeella pyrittiin vaikuttamaan myös siihen, että julkisen sektorin toimijat ymmärtäisivät reitistöjen merkityksen ja ottaisivat merkittävämmän roolin niiden kehittämisessä.

TOTEUTUS

Hankkeessa pyrittiin löytämään ratkaisuja laajoihin kehittämisongelmiin. Hankkeen aikana järjestettiin useita kokouksia ja seminaareja tärkeimpien yhteistyötahojen ja alueellisten toimijoiden kanssa. Hankkeen tärkein tiedotuskanava oli internet. Lisäksi laadittiin useita tiedotteita. Hanke sai runsaasti julkisuutta lehdistössä ja radiossa. Hankkeen projektipäällikkö esiintyi myös Erätulet-ohjelmassa televisiossa. Hankkeessa työskenteli projektipäällikön lisäksi kaksi työntekijää ja sillä oli ohjausryhmä, joka kokoontui kaksi kertaa vuodessa.

Hankkeessa perustettiin työryhmä, jonka tehtävänä oli laatia Suomen ulkoilureiteille valtakunnallinen reittiluokitus, jossa otettiin huomioon niiden vaativuus ja palvelutaso, minkä jälkeen Suomen Latu teki virallisen esityksen luokittamisen valtakunnallisesta toteuttamisesta. Hankkeessa selkiytettiin reitistöjen matkailukäytön hyödyntämistä koskevaa vastuunjakoa yhteistyössä kuluttajansuojaviraston, Kuntaliiton ja ympäristöministeriön (YM) kanssa. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliiton MTK:n, Kuntaliiton ja YM:n kanssa laadittiin reitistöjen toteuttamista koskeva toimintasuositus. Lisäksi hanke toimitti YM:lle ulkoilulakia koskevat muutosehdotukset, jotka helpottaisivat pysyvien reitistöjen perustamista.

Reitistöjen ylläpidon edellytysten parantamiseksi ja ohjeistamiseksi tehtiin selvitys nykyisistä ylläpitokeinoista ja laadittiin suositukset erilaisten alueiden ylläpidon järjestämiseksi. Reitistöjen ylläpidolle ja niiden rahoitukselle laadittiin yksityiskohtaiset ohjeet.

TULOKSET

Projektissa kerättiin runsaasti tietoa uusista tutkimuksista, alueilla toteutetuista esimerkillisistä hankkeista ja toimenpiteistä. Kansalliselta ja kansainväliseltä tasolta kerättyjen tietojen pohjalta luotiin selkeitä malleja kehittämistyön tueksi. Toiminnasta saadut kokemukset osoittivat, että kehittämistiedon välittäminen alueelliselle tasolle aktivoi alueellisia toimijoita ja lisää niiden keskinäistä yhteistyötä.

Hankkeessa tuotettiin internetissä toimiva karttapalvelu kaikista Euroopan kaukovaellusreiteistä (http://www.era-ewv-ferp.org/?page_id=29) sekä laadittiin Euroreittejä kuvaava yhtenäinen maastomerkintä. Eurooppalaista vaellusreitistöä kuvaava karttapalvelu toteutettiin suomeksi, englanniksi ja saksaksi. Hankkeessa toteutetut valtakunnalliset seminaarit ovat jatkuneet hankkeen loppumisen jälkeenkin. Hankkeen tiedottaminen onnistui hyvin ja sitä koskien julkaistiin useita artikkeleita valtakunnallisissa ja alueellisissa lehdissä.

Pitkällä aikavälillä mitattuna hankkeen merkittävimpänä tuloksena on ollut valtakunnallisen reittiluokituksen syntyminen ja sen asteittainen käyttöönotto.

TALOUS

Hankkeen rahoituksesta vastasi MMM/YTR, jonka rahoitusosuus oli yhteensä 151 456 euroa. Lisäksi Suomen ladulla oli pieni omarahoitusosuus. Hanke sai tuloja siinä järjestetyistä seminaareista. Tuloilla katettiin osa hankkeen menoista.

VAIKUTUKSET

Hankkeessa työstetyllä reitistöjen toteuttamissuosituksella pystyttiin välillisesti edistämään reitteihin tukeutuvan yritystoiminnan kehittämistä sekä investointeja. Suositus on noussut merkittävään rooliin ja sitä käytetään aktiivisesti erilaisten suunnitteluprosessien ja maanomistajien kanssa käytävien neuvottelujen tukena. Reitistöjen matkailullista käyttöä koskevien vastuuasioiden selkiyttäminen osoittautui erittäin merkitykselliseksi, koska aikaisemmin aiheesta ei ollut saatavilla mitään tietoa. Vastuuasioita koskeva epä tietoisuus oli aiheuttanut monissa yrityksissä selkeitä esteitä reittien matkailulliselle hyödyntämiselle. Projektin tekemän selvitystyön myötä reittien matkailullista hyödyntämistä on pystytty edistämään.

Yhteinen reittiluokitus on palvellut monipuolisesti matkailijoiden tarpeita. Luokitusjärjestelmä on parantanut matkailijoiden mahdollisuuksia löytää omiin tarpeisiinsa sopivia reittejä ja helpottaa varustautumista reiteille lähdettäessä.

Hanke on monella tapaa edistänyt Suomen retkeilyreitistöjen kehittämistä. Yksi hankkeen merkittävä saavutus oli toimivien internetsivujen ja karttapalvelujen luominen. Hankkeesta saadut kokemukset ovat innoittaneet alan toimijoita jatkamaan kehittämistyötä. Projektin kautta saatua tietopääomaa on hyödynnetty monipuolisesti hankkeen jälkeenkin.

HUOMIOITA

Hankkeella on edelleen toiminnassa olevat laajat internetsivustot (<http://www.suomenlatu.fi/poluistareiteiksi>), joilla on vuosittain noin 20 000 kävijää.

H 25**MAASEUTUKYLIEN MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU ASUKASKESKEISEKSI**

Vastuuorganisaatio:	Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto
Yhteyshenkilö:	Helka-Liisa Hentilä
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	20 182 euroa (MMM/YTR:n osuus 17 174 euroa)
Kesto:	6/2001–10/2003
Avainsanat:	maankäytön suunnittelu, sosiaalinen pääoma, vuorovaikutteinen suunnittelu, asukaskeskeinen suunnittelu, kyläsuunnittelu

JULKAISUT

Niemi, Sari (2003). Maankäytön suunnittelu maaseutukylissä – kyläläiset ja asiantuntijat yhteistyössä. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja (7/2004).

Epäily, Nina, Jouni Kiimamaa, Toivo Muilu, Raine Mäntysalo, Pirjo Onkalo & Kalle Reinikainen (2003). Asu Kylässä! Kokemuksia asukaskeskeisestä kylien suunnittelusta Pohjois-Pohjanmaalla. Nordia tiedonantoja (2/2003).

TAVOITTEET

Asukaskeskeisen maankäytön suunnittelun tutkimushanke nivoutuu osaksi suurempaa tutkimushankejatkumoa, jonka voidaan katsoa alkaneen jo vuonna 1996. Hankkeen vastuullisella tutkijalla on pitkä työhistoria maaseutututkimuksen parissa. Hankeidean syntyyn vaikutti tutkijan oivallus siitä, että maaseudun maankäytön suunnittelu ei lähde asukkaiden tarpeista vaan mallintaa lähinnä kaupunkisuunnittelun käytäntöjä.

Hankkeen tärkein tavoite oli luoda aidosti asukaskeskeisiä ja elinkeinotoiminnan näkökulmat huomioonottavia toimintamalleja maankäytön suunnitteluun ja päästä yhden ammattialan sektorikeskeisestä ajattelusta useiden eri asiantuntijoiden ja organisaatioiden joustavaan yhteistyöhön.

Hankkeen ensimmäisenä tavoitteena oli dokumentoida asukaskeskeisestä ja elinkeinotoiminnan huomioivasta näkökulmasta toteutettuja maankäytön suunnittelumenetelmiä. Lisäksi tutkimuksessa arvioitiin ja vertailtiin kyseisten menetelmien joustavuutta suhteessa asukkaiden tarpeisiin. Tutkimuksesta saatujen tietojen pohjalta oli tarkoitus luoda suosituksia koskien maankäytön suunnitteluun liittyviä hyviä käytäntöjä.

TOTEUTUS

YTR:n hankeryhmä ei hyväksynyt alkuperäistä hankeideaa, joka tähtäsi väitöskirjatutkimukseen, vaan sitä oli jalostettava ja karsittava. Lopulta hankeideaksi muodostui yksinkertainen raportti, joka hieman vähensi alkuperäisen hankkeen innovatiivisuutta.

Tutkimusprosessi käynnistettiin tutustumalla aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, jonka pohjalta luotiin tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Asukaskeskeinen suunnittelu liitettiin teoreettisesti sosiaalisen pääoman käsitteeseen. Tutkimuksessa asukaskeskeiseksi maan-

käytön suunnitteluksi määriteltiin sellainen työ, jossa suunnittelijalla on asiakkaan kanssa henkilökohtainen kontakti ja toimiva vuorovaikutus koko prosessin ajan.

Tutkimuksessa toteutettiin kuusi maankäytön suunnitteluprosessia kuudessa eri kylässä. Suunnitteluprosesseissa kokeiltiin erilaisia menetelmiä. Hanke lähti liikkeelle arkkitehtuuripainotteisena, mutta jatkui myöhemmin laaja-alaisempana. Hankkeella ei ollut varsinaista ohjausryhmää, vaan tutkimustyöllä oli kaksi ohjaajaa. Ohjaajat auttoivat tutkijaa erityisesti kirjoitusprosessissa. Hankkeen toteuttaminen onnistui suunnitellulla tavalla ilman merkittäviä ongelmia.

TULOKSET

Tutkimushankkeessa onnistuttiin avaamaan maankäytön suunnitteluun uudenlainen näkökulma, jota on edelleen kehitetty ja joka on noteerattu laajasti. Julkaisussa tehdään selkoa asukaskeskeisen suunnittelun periaatteista ja näkökohdista, kuten sosiaalisen pääoman hyödyntämisestä, asukkaiden ja suunnittelijoiden rooleista ja ristiriidoista sekä ajankäytöstä ja tiedottamisesta. Jatkohankkeissa on pyritty hyödyntämään tutkimuksessa saatua tietoa muun muassa luomalla maaseudulle uusia asukaskeskeisiä maankäytön ja ympäristösuunnittelun menetelmiä, joilla tuetaan kylien kehittämistä ja elinkeinotoiminnan harjoittamista.

Tutkimuksessa esiteltyjä menetelmiä on sovellettu käytäntöön jatkohankkeissa, joihin on osallistunut useita pilottikyliä. Lisäksi asukaskeskeistä maankäytön suunnittelua on käytetty ja jalostettu edelleen Iisalmen kaupungin kaavoituksessa. Hankkeen tutkijaa on pyydetty pitämään asiantuntijapuheenvuoroja ympäristöministeriössä sekä erilaisissa seminaareissa.

Tutkimushankkeella on ollut vahva yhteys kehittämistyöhön, mikä on konkretisoitunut esimerkiksi käytännön kaavoitustyön kehittämisenä.

TALOUS

Hankkeen taloudesta vastasi Oulun yliopiston arkkitehtuurin osasto. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä 20 182 euroa, josta MMM/YTR:n osuus oli 17 174 euroa. Hankkeelle myönnettyistä varoista jäi käyttämättä noin 3 000 euroa, koska yliopisto jätti epähuomiossa pidättämättä hankkeen kustannuksista 15 % hallinnollisten menojen katteeksi.

VAIKUTUKSET

Tutkimuksen tuloksena syntyneestä opaskirjasta voidaan katsoa olleen hyötyä maaseudun maankäytön suunnittelussa. Oppaassa esitellyt menetelmät on todettu käyttökelpoisiksi, koska ne on jo tutkimusvaiheessa testattu käytännössä. Tutkimuksen kirjoittaja on onnistuneesti toteuttanut suunnittelumenetelmiä omassa tutkimuksessaan.

Tutkimushankkeessa syntyneitä toimintatapoja on hyödynnetty maankäytön suunnittelussa. Hanke on poikanut jatkohankkeita, jotka ovat saaneet rahoitusta eri instansseilta. Maankäytön suunnittelun käytäntöjä on onnistuneesti siirretty kuntakaavoitukseen. Haastattelun hankevetäjän mukaan hallitusohjelmaan kirjattu yleiskaavojen kehittäminen maa-

seudulla voidaan lukea hankkeen vaikutukseksi siltä osin, että asia on nostettu julkiseen keskusteluun.

HUOMIOITA

Tutkimus nivoutuu osaksi laajempaa Asu kylässä! -hankekokonaisuutta. Tutkimustuloksia on käytetty hyväksi sen tavoitteiden edistämiseksi.

H 26**MAASEUDUN VASTAANOTTOHALUKKUUS SUURTEN IKÄLUOKKIEN ELÄKELÄISMUUTTAJILLE**

Vastuuorganisaatio: Vaasan yliopisto, Levón-instituutti
Yhteyshenkilö: Kari Leinamo, puh (06) 3248 317
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 27 415 euroa (MMM/YTR:n osuus 27 415 euroa)
Kesto: 9/2002–8/2003
Avainsanat: maaseutu, suuret ikäluokat, eläkeläismuuttajat, kakkosasuminen

JULKAISUT

Leinamo, Kari (2003). Maaseudun kutsu. Näkemyksiä eläkeläisten maallemuutosta ja kakkosasumisesta. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti. Julkaisu No. 106. Vaasa.

Leinamo, Kari (2003). Aktiivisia senioreita vai ikääntyviä vuodepotilaita. Eläkeläismuutto mietityttää maaseudulla. Levón-instituutin tiedotuslehti 4/2003. Vaasa.

TAVOITTEET

Asenteellisia valmiuksia kartoittavassa tutkimushankkeessa selvitettiin maaseudun vastaanottohalukkuutta ja -kykyä tuleville muuttajaryhmille. Tutkimuksen teemat ryhmiteltiin kahteen osaan: 1) eläkeläismuuton mahdollinen yleistyminen ja 2) kakkosasumisen mahdollinen yleistyminen. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella eläkeläismuuton ja kakkosasumisen mahdollisuuksia Suomessa sekä selvittää aihepiiriin liittyviä näkemyksiä erilaisilla maaseutualueilla.

TOTEUTUS

Tutkimushankkeen alkuperäinen suunnitelma tehtiin Vaasan yliopiston Seinäjoen toimipisteessä, jossa tutkimus oli myös tarkoitus toteuttaa. Hanketta suunnitteleiden tutkijoiden siirryttyä toisiin tehtäviin muuttui maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä 24.6.2002 hankkeen toteuttamispaikaksi Vaasan yliopiston Levón-instituutti ja hankkeen päättymisajankohdaksi 30.6.2003. Hankevetäjän vaihtuminen viivästytti hankkeen valmistumista, mutta ei vaikuttanut muutoin hankkeen toteuttamiseen. Tämän muutoksen vuoksi hankkeelle haettiin jatkoaikaa kaksi kertaa. Hankkeen lopulliseksi päättymisajankohdaksi tuli 31.8.2003.

Tutkimusta varten 15 erilaiseen maaseutukuntaan lähetettyyn Suomen maaseudun muutoksen tutkimusohjelman kyselyyn liitettiin eläkeläismuuttoa ja kakkosasumista koskeva osuus. Kysely lähetettiin 3 000 satunnaisesti valitulle kuntalaiselle sekä erikseen valituille kuntien luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Kyselyllä selvitettiin eläkeiässä olevien henkilöiden muuttoliikkeen senhetkistä tilannetta ja tulevaisuudennäkymiä maaseudulla, kunnissa eläkeläismuuttajille tarjolla olevia palveluita ja aihepiiriin liittyviä mahdollisuuksia sekä yleiseen vastaanottohalukkuuteen vaikuttavia tekijöitä. Samalla selvitettiin ns. kakkosasumisen mahdolliseen lisääntymiseen liittyviä hyötyjä ja haittoja. Kyselyyn vastasi noin 1 700 henkilöä.

Kyselyaineiston analysoinnin jälkeen teemaa tarkennettiin ja laajennettiin 19 puhelinhaastattelulla. Haastateltaviksi valittiin viranhaltijoita, luottamushenkilöitä ja kylätoimikuntien puheenjohtajia kolmesta kunnasta, joissa kyselyn perusteella oli kiinnostusta asiaan. Lisäksi haastateltiin projektinvetäjiä niistä neljästä kunnasta, joissa eläkeläismuuton kehittämiseen oli jo erityisen projektin kautta ryhdytty. Kysely- ja haastatteluaineistoa täydentävänä materiaalina käytettiin kuntien kirjallisia strategioita ja visioita. Lisätietoa koottiin eläkeläismuuttohankkeiden asiakirjoista ja esittelyaineistosta.

TULOKSET

Tutkimuksen tärkeimmät havainnot olivat:

1. Kaupunkien lähellä olevat kunnat eivät ole kiinnostuneita maallemuuttajista.
2. Muuttotappiokunnat ottavat muuttajia mielellään vastaan.
3. Eläkeläiset eivät halua muuttaa kovin syrjäisille paikkakunnille.

Saatujen tulosten perusteella kiinnostus vastaanottaa eläkeläismuuttajia ei ole siis yksiselitteinen. Suhtautuminen eläkeläismuuttoon ja kakkosasumiseen vaihtelee paikkakunnittain ja hankkeen tulokset ovat osittain ristiriidassa aikaisempien tutkimustulosten kanssa. Eläkeläisten maallemuuttoon suhtaudutaan maaseudulla periaatteessa myönteisesti. Maaseudun palvelu- ja harrastustarjontaa pidetään muuttajille sopivana ja uudet asukkaat toivotetaan tervetulleiksi. Eläkeläismuuttajien uskotaan lisäävän palvelujen määrää ja vilkastuttavan paikkakunnan yhdistystoimintaa. Eläkeläismuuton arvioidaan lisäävän verotuloja ja antavan uutta vauhtia kunnan ja yritysten kehittämiseen. Myös kakkosasumista pidetään hyvänä asiana ja kakkosasukkaiden yhdenvertaisuuden kehittämistä kannatetaan. Muuttajien asumisen järjestyminen ja maaseudulle sopeutuminen askarruttavat kuitenkin monia. Vapaa-ajan asunnoille suuntautuvaan eläkeläismuuttoon ja kakkosasumiseen liittyvät ympäristöongelmat sekä asukkaiden mahdolliset palvelutarpeet huolestuttavat. Palveluja ollaan valmiita tarjoamaan kakkosasukkaille vain, jos niistä myös maksetaan. Suurin pelonaihe maaseudulla on eläkeläismuuttajien vanheneminen ja siitä aiheutuva sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvu.

Hankkeen tuloksista tiedotettiin laajasti. Tutkimusta koskien tehtiin tv- ja radiohaastatteluita sekä kirjoitettiin lehtiartikkeleita.

TALOUS

Tutkimussuunnitelman muuntaminen kyselyyn ja tätä aineistoa täydentäviin puhelinhaastatteluihin pohjautuvaksi aiheutti muutoksia hankkeen kustannusjakautumaan. Matkakulut jäivät ennakoitua pienemmäksi ja aineiston käsittelyn takia muut toimintakustannukset kasvoivat. Suurin osa budjetista oli palkkakuluja. Hanke oli kokonaisuudessaan MMM/YTR-rahoitteinen.

VAIKUTUKSET

Aiheesta oli tehty vähän tutkimusta ja tämän tutkimuksen tulokset vilkastuttivat keskustelua asiasta. Tutkimus lisäsi yleistä tietoisuutta maallemuutosta ja selvitti osaltaan sen vaikutuksia asutukseen, väestöön ja palveluihin. Tutkimukseen viitataan edelleen ja muualla on tämän hankkeen jälkeen ryhdytty tekemään tutkimusta samasta aiheesta.

HUOMIOITA

Tutkimuksessa oli alun perin tarkoituksena toteuttaa 70 kontaktihaastattelua. Hankkeessa päädyttiin kuitenkin tekemään kysely, jota täydennettiin 19 puhelinhaastattelulla. Muutokset alkuperäiseen tutkimussuunnitelmaan eivät vaikeuttaneet hankkeen toteutusta.

Vaikka hankkeesta tiedotettiin melko monipuolisesti, hyvin toteutuneen hankkeen tuloksille olisi toivottu lisää huomiota mediassa.

H 27**KESÄMÖKKIBAROMETRI**

Vastuuorganisaatio: Sisäasiainministeriö, alueiden ja hallinnon kehittämisosasto
Yhteyshenkilö: Markku Nieminen, Tilastokeskus, puh. (09) 1734 2519
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: Ei tarkkaa tietoa (MMM/YTR:n osuus 34 176 euroa)
Kesto: 4/2003–5/2004
Avainsanat: kesämökkeily, kakkosasuminen

JULKAISUT

Nieminen, Markku (2004). Kesämökkibarometri 2003. Keskeisiä tuloksia postikyselyaineistosta. Tilastokeskus, Sisäasiainministeriö. Helsinki.
Nieminen, Markku (2004). Kesämökki, ikioma pienoisvaltakunta. Hyvinvointikatsaus 2/2004.

TAVOITTEET

Kesämökkibarometri oli tutkimushanke, jonka taustalla oli vapaa-ajan asumisen merkityksen lisääntyminen maaseudun elinvoimaisuuden kannalta. Tutkimuksen tavoitteena oli luoda kattava kuvaus vapaa-ajan asunnoista ja niiden käytöstä. Tutkimuksen tuloksena syntyneitä tietoja oli tarkoitettu hyödyntämään yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena. Lisäksi hankkeen aikana tavoitteeksi muodostui kesämökkibarometrin toistaminen kolmen vuoden välein.

TOTEUTUS

Kesämökkibarometri oli alun perin sisäasiainministeriön ideoima hanke, joka toteutettiin tilaustutkimuksena Tilastokeskuksella. Tutkimuksen teemat syntyivät sisäasiainministeriössä, mutta hankkeen varsinainen sisältö muotoiltiin Tilastokeskuksessa. Hanke toteutui alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Hankkeella oli ohjausryhmä, jonka vaikutus hankkeen toteuttamiseen jäi vähäiseksi.

Käytännössä hanke toteutettiin postikyselytutkimuksena. Otos poimittiin satunnaisotannalla Tilastokeskuksen ”kesämökkirekisteristä”. Kaiken kaikkiaan kyselylomakkeita lähetettiin 5 000:lle yksityisen vapaa-ajan asunnon omistajalle eri puolelle Suomea. Vastausprosentti oli 64.

Kyselyssä keskityttiin selvittämään kesämökkien sijaintiin, käyttöön, varustukseen, etätyöhön, viihtyvyyteen, vesi- ja jätehuoltoon, palveluihin, ostosten tekemiseen ja muuhun rahankäyttöön liittyviä seikkoja. Tutkimuksesta laadittiin raportti, jossa käsiteltiin merkittävimpiä kyselyaineiston pohjalta saatuja tuloksia. Vastausjakaumat ovat asiasta kiinnostuneiden saatavissa PowerPoint-esityksenä hankkeen toteuttajalta Tilastokeskuksesta.

TULOKSET

Tutkimustulokset osoittivat, että keskimäärin kesämökkiä käytetään noin 72 vuorokautta vuodessa. Suurin käyttöaste kesämökeillä on kesäkuukausina. Ulkokuntalaiset käyttivät mökkejä enemmän kuin sellaiset henkilöt, jotka omistivat mökin omasta asuinkunnastaan. Mökin käyttöaste oli suurin Kymenlaaksossa, Pirkanmaalla, Uudellamaalla ja Kanta-Hämeessä, vähäisintä se oli Pohjanmaalla ja Lapissa. Kesämökkien käyttöasteessa ei odoteta tapahtuvan suuria muutoksia tulevien vuosien aikana.

Tutkimuksen mukaan lähes joka kuudes kotitalouksista omistaa kesämökin ja noin joka kolmas suomalainen tekee vuosittain vähintään yhden yön matkan kesämökille. Noin viisi prosenttia kesämökin omistajatalouksista oli kuluneen vuoden aikana tehnyt etätöitä mökillä ja noin 20 prosenttia oli käynyt töissä mökiltä käsin. Tutkimukseen vastanneiden kotitalouksien mökeistä joka kolmas soveltui ympärivuotiseen käyttöön.

Kesämökkibarometrin kyselyyn osallistuneet ihmiset olivat yleisesti ottaen kiinnostuneita tietämään mökin lähietäisyydellä ja mökkipaikkakunnalla tarjottavista palveluista. Tutkimuksessa toteutetun kyselyn perusteella laskettiin, että mökkeilyssä vuoden aikana käytetty rahamäärä on kokonaisuudessaan noin 1,87 miljardia euroa. Mökkeilijät käyttävät rahaa päivittäistavaroihin, rakentamiseen ja korjaamiseen sekä erilaisten tavaroiden hankintaan. Myös mökin lähistöllä tarjottaviin palveluihin samoin kuin erilaisiin käyttömaksuihin, kuten tie- ja jätemaksuihin, käytetään huomattava summa rahaa.

Pääsääntöisesti hankkeen kaikki tutkimukselliset ja sisällölliset tavoitteet täyttyivät. Tavoitteena oli toistaa kesämökkibarometri kolmen vuoden välein, mutta ainakaan toistaiseksi sille ei ole myönnetty rahoitusta.

TALOUS

Hankkeen taloudesta vastasi sisäasiainministeriön alueiden ja hallinnon kehittämisosasto, joka hoiti maksatusjärjestelyt YTR:n kanssa ja edelleen Tilastokeskuksen kanssa. Hankkeen kustannukset MMM/YTR:n osalta olivat yhteensä 34 176 euroa. Maksatus tapahtui kahdessa erässä.

VAIKUTUKSET

Kesämökkibarometri osoittautui onnistuneeksi hankkeeksi. Lehdistö noteerasi sen laajasti. Hanke sai paljon julkisuutta ja se pääsi esille myös lehtien pääkirjoituksissa. Kesämökkibarometri toimi uuden tutkimussuunnan avaajana ja poiki runsaasti mökkeilyilmiöön liittyvää tutkimusta.

Kesämökkibarometrin tuloksia on hyödynnetty erilaisissa yhteyksissä, kuten messutoiminnassa, selvityksissä ja kartoituksissa, tilastoinnissa, jätehuollon kehittämisessä sekä palveluntuotannossa ja kuntien kehittämistoiminnassa. Kesämökkibarometri on todennäköisesti toiminut monessa kunnassa kimmokkeena mökkiläisiin kohdistuville markkinointitoimenpiteille. Esimerkiksi Keuruun kaupunki lähettää alueellaan oleville mökin omistajille vuosittain kattavan tietopaketin kunnasta ja sen alueella tarjottavista palveluista ja tapahtumista.

Kesämökkibarometri on avannut uuden näkökulman siihen, millainen merkitys mökkeilyllä on aluekehityksen kannalta. Hankkeen seurauksena on käynnistynyt erilaisia jatko-prosesseja. Esimerkiksi keväällä 2007 Tilastokeskus järjesti kurssin, joka liittyi olennaisesti kesämökkibarometrin pohjalta saatuihin tietoihin. Kesämökkibarometrin vastuullinen tutkija on saanut useita haastattelupyynnöitä ja käynyt luennoimassa aiheesta erilaisissa seminaareissa.

HUOMIOITA

Kesämökkibarometri on laajin pelkästään mökkeilyyn liittyvä kysely ja sen avulla saatiin tietoa, jota ei mistään muista lähteistä ole saatavilla. Aineistoa on mahdollista hyödyntää jatkossa erilaisissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa.

H 28**VALTAKUNNALLISEN MÖKKIHANKKEEN ESISELVITYSHANKE –
KAKKOSASUKKAAKSI JA YKKÖSASUKKAAKSI MAALLE**

Vastuuorganisaatio: Turun yliopisto, täydennyskoulutuskeskus
Yhteyshenkilö: Kaija Roiha, puh. (02) 333 6261
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 30 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 30 000 euroa)
Kesto: 4/2003–3/2004
Avainsanat: mökkeily, esiselvitys

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Hanke suunniteltiin alun perin sisäasiainministeriön Saaristoasiain neuvottelukunnassa, mutta se siirrettiin toteutettavaksi Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskukseen. Hankkeen taustalla oli ajatus vapaa-ajan asumisen kasvaneesta merkityksestä maaseudulle. Hankkeen tarkoituksena oli rakentaa aiempien hankkeiden tuloksiin pohjautuva ja niiden työtä jatkava valtakunnallinen mökkeilyn ja maaseudun elävöittämistä edistävä hanke. Kyseessä oli siis esiselvityshanke, jonka pohjalta oli tavoitteena laatia koko maan kattava rahoitushakemus tavoite 1- ja ALMA-alueille.

TOTEUTUS

Hankehakemuksen runkoa lähdettiin muokkaamaan yhteistyössä ALMA-hankkeiden koordinaattorin kanssa, minkä jälkeen hankeluonnos esitettiin ohjausryhmälle, TE-keskuksille ja kyläasiantuntijaryhmälle. Hankehakemusta muokattiin keskustelukierroksilta saatujen kommenttien pohjalta useaan otteeseen.

Tavoite 1 -alueille muokattiin oma hankesuunnitelmansa ALMA-hanketta mukaillen. Alkuperäistä hankeideaa ei kuitenkaan hyväksytty TE-keskuksissa, minkä seurauksena hankesuunnitelmaa työstettiin edelleen. Rahoittajan ehdotuksesta laadittiin hankesuunnitelma, jonka kohderyhmänä olivat kaikki maallemuuttajat, eivät pelkästään mökkiläiset. Lopputuloksena syntyi Onni muuttaa maalle -hanke.

Saaristoasiain neuvottelukunnan näkemys jatkohankkeesta ja sen rahoituspohjasta aiheutti erimielisyyksiä hankkeen toteuttajan kanssa. Lopulliset hankesuunnitelmat kuitenkin hyväksyttiin ohjausryhmässä yksimielisesti.

Hankkeen toteuttamista vaikeuttivat hankkeen toteuttajien ja Saaristoasian neuvottelukunnan väliset ristiriidat, joilla oli vaikutusta myös syntyneen hankesuunnitelman sisältöön siten, että suunnitellun hankkeen laajuutta ja toteutustapaa jouduttiin muokkaamaan. Hankkeen toteuttamista vaikeutti myös ongelmallinen tavoitteenasettelu. Esiselvityshankkeen tavoitteisiin oli osin kirjattu sellaisia tavoitteita, jotka todellisuudessa olivat siinä suunniteltavien uusien hankekokonaisuuksien tavoitteita, mikä aiheutti epäselvyyttä.

TULOKSET

Hanke saavutti sille asetetut tavoitteet. Hankkeesta laadittiin hankesuunnitelmat sekä tavoite 1- että ALMA-alueille. Hanke sai runsaasti julkisuutta eri tiedotusvälineissä.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 30 000 euroa ja rahoituksesta vastasi kokonaisuudessaan MMM/YTR. Hankkeen suurin menoerä muodostui palkkakustannuksista.

VAIKUTUKSET

Hankkeen toteuttamiseen liittyvistä vaikeuksista huolimatta Valtakunnallisen mökkihankkeen esiselvityshankkeella onnistuttiin saavuttamaan sille asetetut tavoitteet. Esiselvitys poiki koko ALMA-alueen kattavan ylimatekunnallisen Onni muuttaa maalle -hankkeen sekä Pohjois-Suomen tavoite 1 -alueen Onni muuttaa Pohjois-Suomeen -hankkeen. Hankkeen myötä on syntynyt uusia yhteistyökuvioita, mm. yli sata kuntaa sitoutui tulevaan hankkeeseen (Onni muuttaa maalle -hanke).

H 29**VIRIKEKOULUTUS PONNAHDUSLAUTANA MAALLEMUUTTOON**

Vastuuorganisaatio:	Sivistysliitto Kansalaisfoorumi ry (SKAF)
Yhteyshenkilö:	Matti Mäki, puh. (06) 4292 328
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	Ei tarkkaa tietoa (MMM/YTR:n osuus 34 000 euroa)
Kesto:	1/2002–12/2003
Avainsanat:	maallemuutto

JULKAISUT

Entä jos muuttaisit maalle? Tietopaketti maalle muuttoa suunnitteleville (CD-rom).

TAVOITTEET

Hankkeen tavoitteena oli tehdä kattava selvitys Suomessa tehdystä "uusmaallemuuttoon" liittyvästä tutkimus- ja kehittämistoiminnasta. Lisäksi tavoitteena oli analysoida edellä mainittua materiaalia siten, että sen käyttö informatiivisiin, neuvonnallisiin ja opinnollisiin tarkoituksiin mahdollistuisi.

Hankkeessa tuotetulle selvitykselle asetettiin seuraavat tavoitteet:

1. Luoda kuva maallemuuttajaprofiileista sekä sen perusteella esittää ja priorisoida maallemuuttajien ja heitä vastaanottavien maaseutuyhteisöjen jäsenten keskeiset tieto- ja koulutustarpeet.
2. Hahmotella kertyvän taustamateriaalin pohjalta toimiva koulutusmalli, jolla potentiaalisten maallemuuttajien tarpeisiin voidaan vastata.

TOTEUTUS

Hankkeen toteuttamiseksi tehtiin taustatyötä yli vuosi. Hankkeen käynnistyttyä tavoitteiden asettelu jouduttiin arvioimaan uudelleen ja hankkeen sisältöä muokattiin. Maallemuuttokoulutuspaketin kokoaminen ja koulutuksen käynnistäminen osoittautuivat erittäin vaikeiksi tehtäviksi, minkä seurauksena uuden koulutusmallin luomisesta luovuttiin.

Varsinaisen hanketoiminnan käynnistyttyä toimintatavaksi muodostuivat tiiviit projektipalaverit. Projektipalavereissa suunniteltiin hankkeen käytännön toteuttamiseen ja hallintoihin liittyviä asioita ja ennen kaikkea hankkeessa tuotetun selvityksen sisältöä. Hankkeen sisällön täsmentymisen jälkeen sen nimi muutettiin muotoon "Entä jos muuttaisit maalle?"

Hankkeen puitteissa järjestettiin kaupunki- ja maaseutupajoja. Kaupunkipajojen ideana oli konkretisoida maallemuuton mahdollisuutta kaupunkiväestölle viemällä heidät vierailemaan mahdollisille muuttoalueille maaseudulle. Opintoretkelle osallistujat kuuluivat potentiaaliseen maallemuuttoryhmään. Maaseutupajojen ideana oli edistää maallemuuttoa siten, että maaseudun ihmiset itse aktivoituivat markkinoimaan maalla asumista. Maaseutupajojen ohella Tampereella järjestettiin maallemuuton teemaviikko yhteistyössä Tampe-

reen alueen toimintaryhmien ja kyläyhdistysten kanssa. Lisäksi hanke oli mukana Kylä elää -messuilla Oittaalan Rutalassa.

Hankkeessa koottiin internetpohjainen maallemuuttokysely, johon vastaamalla oli mahdollista arvioida omaa maallemuuttoalttiuttaan. Hankkeen innoittamana perustettiin kaksi opintoryhmää, joiden tarkoituksena oli suunnitella keinoja maaseudulle muuttavien asukkaiden vastaanottamiseen. Hankkeen tiedotus hoidettiin pääasiassa lehdistön kautta. Hankkeesta osallistuttiin myös kahteen seminaaritapaamiseen.

TULOKSET

Osa hankkeessa toteutetuista toimenpiteistä onnistui melko hyvin. Internetissä toimineeseen maallemuuttokyselyyn vastasi runsas 300 henkilöä. Hankkeessa toteutettu Entä jos muuttaisit maalle? -teemaviikko sai jatkoa Saarijärvellä järjestetystä teemapäivästä. Teemaviikkoa luonnehdittiin hyväksi ja monipuoliseksi näyttelykokonaisuudeksi ja sen myötä hanke sai julkisuutta radiossa ja lehdistössä.

Hankkeessa toteutettiin runsaasti erilaisia tiedotustoimenpiteitä. Hankkeen kohderyhmälle suunnattu suora tiedotus ei kuitenkaan tuottanut toivottua tulosta ja osallistujamäärät hankkeen järjestämiin tapahtumiin jäivät odotettua pienemmiksi. Hanketoteuttajan arvion mukaan maallemuuttoa kohtaan oleva yleinen kiinnostus ei sen ajankohtaisuudesta huolimatta saa massoja liikkeelle. Hanketoteuttaja pyrki aktiivisesti luomaan verkostoja eri foorumeilla maaseutututkijoiden ja -kehittäjien parissa ja sitä kautta viemään eteenpäin maallemuuttoon liittyviä asioita.

Hankkeen aihepiirin ja tavoitteenasettelun haastavuuden vuoksi hanke ei täysin saavuttanut kaikkia sille asetettuja tavoitteita. Maaseutupajat eivät onnistuneet odotetulla tavalla. Hankkeen perusteella tonttipörssitoiminnan todettiin olevan tehoton tapa markkinoida maaseutua. Hankkeen kokemukset osoittivat, että maaseudun ja kaupungin asukkaiden välisessä vuorovaikutuksessa on iso kuilu, joka vaikeuttaa yhteistoiminnan järjestämistä. Parhaaksi keinoksi maallemuuton edistämiseksi nähtiin kuntien ja kaupunkien itse toteuttama markkinointi.

TALOUS

Hankkeen talousasiat hoidettiin SKAFin Helsingin toimistossa, mutta hanketyöntekijä toimi Seinäjoella. MMM/YTR:n lisäksi hanketta rahoittivat Vihreän Sivistys- ja Opintokeskus, Maaseudun Sivistysliitto ja Kansalaisfoorumi, joilla oli myös merkittävä rooli hankkeen toteutuksessa. Rahoituslähteiden yhteensovittaminen onnistui hyvin. Hankkeen jatkoajalla maksatuksissa ilmeni jonkin verran ongelmia, jotka kuitenkin pystyttiin ratkaisemaan neuvottelemalla rahoittajan kanssa. MMM/YTR:n rahoitusosuus oli yhteensä 34 000 euroa. Muiden rahoittajien rahoitusosuuksista ei ole saatavilla täsmällistä tietoa.

VAIKUTUKSET

Hanke avasi omalta osaltaan keskustelua maallemuuttoon liittyvistä asioista. Viime vuosien aikana teeman ympärille on syntynyt runsaasti muuta hanketoimintaa. Hanketta toteutettiin valtakunnallisesti ja se edisti kaupungin ja maaseudun vuorovaikutusta.

Hankkeessa tuotettu maallemuutto-internetkysely on edelleen toiminnassa osoitteessa <http://www.maallemuutto.info/default.asp?sivu=703&alasivu=703&kieli=246>. Kyselyn pohjalta on syntynyt runsas aineisto, jota voidaan hyödyntää tutkimuskäytössä.

HUOMIOITA

Hankkeen loppuraportti ja muu arvioinnissa käytetty aineisto sisälsi joiltakin osin ristiriitaista informaatiota, mikä vaikeutti kokonaiskuvan saamista.

H 30**MAASEUDUN SYKE NUOREN MIELEEN**

Vastuuorganisaatio: Suomen nuorisoyhteistyö – Allianssi ry
Yhteyshenkilö: Hannu Kareinen, puh. 020 755 2618
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 236 444 euroa (MMM/YTR:n osuus 236 444 euroa)
Kesto: 1/2001–11/2004
Avainsanat: nuoriso, maaseutu

JULKAISUT

Ei julkaisuja.

TAVOITTEET

Maaseudun syke nuorten mieleen oli YTR:n nuorisoteemaryhmän suunnittelema hanke, jonka tavoitteena oli viedä eteenpäin samannimisen ohjelma-asiakirjan tavoitteita ja työstää jatko-ohjelma maaseudun kehittämiseksi erityisesti nuorison näkökulmasta. Hankkeen toteuttajan, nuorisoteemaryhmän, toiminnan tavoitteena oli vaikuttaa nuorten asenteisiin maaseutua kohtaan ja edesauttaa maaseudun nuoriin kohdistuvien kehittämishankkeiden toteutumisesta sekä vahvistaa alueellista toimintaa.

TOTEUTUS

Hankkeen sisällöstä ja käytännön toteutuksesta vastasi YTR:n nuorisoteemaryhmä. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry toimi hankkeen taloushallinnollisena tiliorganisaationa. Nuorisoteemaryhmään kuului yhteensä 29 jäsentä ja se kokoontui 3-4 kertaa vuodessa. Käytännön hanketoiminta toteutettiin teemaryhmän kolmessa alatyöryhmässä, joilla kaikilla oli omat vastuualueensa (alue-, ohjelma- ja tiedotusryhmä).

Aluetyöryhmän tavoitteena oli yhteistoiminnan laajentaminen alueellisten toimijoiden, muiden teemaryhmien sekä nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen kanssa. Aluetyöryhmä järjesti eri alueilla useita erilaisia nuorille suunnattuja seminaareja ja tapahtumia. Lisäksi aluetyöryhmän edustaja oli mukana kansainvälisissä seminaareissa, joissa hankittiin tietoa muualla Euroopassa olevista hyvistä käytännöistä sekä välitettiin tietoa YTR:n ja nuorisoteemaryhmän toiminnasta. Aluetyöryhmän toiminnan haasteena oli nuorten keskinäisten alueellisten ja maakunnallisten verkostojen luominen.

Ohjelmatyöryhmä keräsi materiaalia ja muokkasi luonnoksen nuorisoteemaryhmän ohjelmasta. Lausuntokierroksella aiheutuneiden viivästysten vuoksi ohjelmaesitys muutettiin työpaperiksi, johon koottiin nuorisoteemaryhmän keskeiset esitykset neljänteen maaseutupoliittiseen kokonaisohjelmaan.

Tiedotusryhmä keskittyi toimenpiteisiin, joilla pyrittiin nostamaan maaseudun ja sen asukkaiden imagoa nuorison keskuudessa. YleX-kanavalla toteutettiin ohjelmasarja, jossa haastateltiin maaseudun nuoria ja vietiin eteenpäin positiivista viestiä maaseudulla elämisestä ja vaikuttamisesta. Onnistuneen radio-ohjelmasarjan jatkoksi suunniteltiin vastaavanlaista

televisiosarjaa. Lisäksi tiedotusryhmä vastasi nuorisoteemaryhmän tiedottamistoimenpiteistä.

TULOKSET

Varsinkin alue- ja tiedotustyöryhmä saavuttivat toiminnalleen asetetut tavoitteet kohtalaisen hyvin, minkä ansiosta hankkeella onnistuttiin kohottamaan maaseudun imagoa nuorten keskuudessa. Ohjelmatyöryhmän laatima esitys sisälsi suoria toimenpide-ehdotuksia neljänteen maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan. Nuorisoteemaryhmän toimintaan ei kuitenkaan oltu täysin tyytyväisiä. Omassa arviossaan teemaryhmä päätyi siihen, että sen kokoa tulisi pienentää.

TALOUS

MMM/YTR rahoitti nuorisoteemaryhmän toimintaa vuosien 2002–2004 aikana yhteensä 236 444 eurolla. Vuonna 2004 tehdyn päätöksen perusteella nuorisoteemaryhmän hankemääräraha pudotettiin viidennekseen alkuperäisestä, minkä seurauksena toiminta lopetettiin.

VAIKUTUKSET

Maaseudun syke nuorten mieleen -ohjelma-asiakirja sisälsi runsaasti hyviä ja tuoreita esityksiä maaseudun kehittämiseksi. Varsinaisen ohjelman toteutus jäi kuitenkin hieman vajaavaiseksi. Teemaryhmä onnistui kuitenkin nostamaan muutamia nuorison kannalta tärkeitä asioita suomalaisen maaseudun kehittämisstrategiaan, jonka kautta hankkeessa tuotettua tietoa on hyödynnetty muun muassa kylien kehittämistyössä.

HUOMIOITA

Nuorisoteemaryhmän tavoitteet olivat hyvin laajoja, eikä se muutamista onnistuneista toimenpiteistä huolimatta pystynyt täysin täyttämään sille asetettuja odotuksia. Nuorisoteemaryhmä lopetti toimintansa rahoituksen päätyttyä.

H 31**SUOMALAINEN MAASEUTUTUTKIMUS**

Vastuuorganisaatio: Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Mikkeli
Yhteyshenkilö: Pirjo Siiskonen, puh. (015) 202 3301
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 45 684 euroa (MMM/YTR:n osuus 44 000 euroa)
Kesto: 3/2002–1/2003
Avainsanat: maaseutututkimus

JULKAISUT

Siiskonen, Pirjo (2003). Suomalainen maaseutututkimus 1980–2000. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu (9/2003).

Siiskonen, Pirjo (2002). Suomalainen maaseutututkimus 1980–2000. Maaseudun uusi aika 3/2002, 79–88.

TAVOITTEET

Hanke perustui kolmanteen maaseutupoliittisessa kokonaisohjelmassa asetettuun tavoitteeseen valmistella maaseudun tutkimusta ja kehittämistä palveleva pitkän aikavälin puiteohjelma. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman mukaan maaseutuun kohdistuva tutkimus tuli arvioida ja selvittää, miten tutkimusrahoitus jakautuu. Suomalainen maaseutututkimus -hankkeen tavoitteena oli evaluoida Suomessa vuosina 1980–2000 tehty maaseutuun kohdistunut yhteiskuntatieteellinen julkaisu ja tuottanut maaseutututkimus.

TOTEUTUS

Arviointi kohdistettiin yliopistoissa, korkeakouluissa ja maaseudun kehittämisorganisaatioissa tehtyyn yhteiskuntatieteelliseen maaseutututkimukseen. Erityistä huomiota arvioinnissa kiinnitettiin tieteenalaan, aihealaan, tutkimusten kansainvälisyyteen, monitieteellisyyteen, tutkimusmetodeihin, rahoitukseen, keston, kotimaiseen yhteistyöhön, maaseudun kehittämistoimenpiteisiin ja tutkimuksen maaseutupoliittiseen yhteyteen. Hankkeella oli ohjausryhmä, johon kuului jäseniä eri yliopistoista. Ohjausryhmä kokoontui kaksi kertaa.

TULOKSET

Hankkeen tuloksena syntyi julkaisu ”Suomalainen maaseutututkimus 1980–2000”, jossa maaseutuun kohdistunutta yhteiskuntatieteellistä tutkimusta arvioitiin useista eri näkökulmista. Tutkimus tarjosi selkeitä näkökulmia siihen, mihin maaseutututkimusta tulee suunnata tulevaisuudessa.

Tutkimustulosten perusteella yliopistoissa toteutetut pro gradu -tutkielmat, laudatur- ja liseniaatintyöt sekä väitöskirjat ovat keskittyneet tutkimaan maaseutua tieteellisestä näkökulmasta. Yliopistoissa toteutetussa tutkimuksessa oli havaittavissa tiettyjä toistuvia teemoja tiedesuuntauksesta riippuen. Maaseudun kehittämisorganisaatioissa toteutettu tutkimus puolestaan on vastannut yleisen maaseutupolitiikan tarpeisiin.

Tutkimuksen mukaan MMM/YTR:n rahoittama tutkimus on kohdistunut maaseudun kehittämiseen ja taloudellisia näkökulmia korostavaan tutkimukseen. Suomen Akatemian tutkimusohjelmat ovat keskittyneet maatalouden ilmiöiden ja ongelmien tutkimiseen. Kokonaisuudessaan maaseutupoliittinen tutkimus on vuosina 1980–2000 ollut laaja-alaista. Tutkimustulokset mahdollistivat sellaisten alojen määrittelyn, joille tutkimusta tulisi tulevaisuudessa suunnata.

TALOUS

MMM/YTR:n rahoitusosuus oli 44 000 euroa. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 45 684 euroa. Myönnetyn rahoituksen ylittäneet kustannukset katettiin omarahoitteisesti.

VAIKUTUKSET

Hanke saavutti sille asetetut tavoitteet. Hankkeen tuloksia on käytetty hyväksi maaseutu-tutkimuksen tutkimusohjelman valmistelussa muun muassa seuraavaksi esitellyssä hankkeessa.

H 32**SUOMALAISEN MAASEUTUTUTKIMUKSEN EVALUOINTI JA MAASEUTUA KOSKEVAN TUTKIMUSHANKKEEN VALMISTELU**

Vastuuorganisaatio: Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti, Seinäjoki
Yhteys henkilö: Sami Kurki, puh. (06) 4213 330
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 40 376 euroa (MMM/YTR:n osuus 40 376 euroa)
Kesto: 3/2002–6/2003
Avainsanat: maaseutututkimus, tutkimusohjelma

JULKAISUT

Lemetyinen, Telle & Sami Kurki (2003). Näkemyksiä maaseutututkimuksesta. Tutkimusohjelmaesityksen valmistelun loppuraportti.

TAVOITTEET

Hankkeen lähtökohtana oli ajatus siitä, että maaseudun käytännön kehittäminen tarvitsee tuekseen korkeatasoista tieteellistä ja soveltavaa tutkimusta. Ainoastaan kriittisen tutkimuksen kautta on mahdollista avata uusia näkökulmia maaseudun kehittämiseen.

Hanketta edelsi "Suomalaisen maaseutututkimuksen evaluointi" -hanke, joka tehtiin Mikkelin Ruralia-instituutissa ja on arvioitu erikseen tässä raportissa. Tässä hankkeessa päämääränä oli valmistella esitys uudesta maaseudun tutkimusohjelmasta Suomen Akatemialle.

Tutkimusohjelmaa valmistelevalle hankkeelle oli kaksi erillistä tavoitetta: maaseudun kehittämiseen liittyvän perustutkimuksen rahoituspohjan ja alan tutkijakoulutuksen vahvistaminen.

TOTEUTUS

Tutkimusohjelman valmistelussa hyödynnettiin tehokkaasti loppuvuodesta 2002 valmistunutta Suomalaisen maaseutututkimuksen evaluointi -hanketta. Myös maaseutututkimuksen asiantuntijoiden asiantuntemusta hyödynnettiin ohjelman valmistelussa. Keskeisten organisaatioiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä kerättiin asiantuntijahaastatteluiden ja paneelikeskustelujen avulla. Haastatteluita tehtiin yhteensä 18 kappaletta. Haastattelujen pohjalta esiin nousseita teemoja työstettiin ja niiden pohjalta lopulta muodostui runko tutkimusohjelmaesityksen ensimmäiselle versiolle. Ensimmäistä versiota esiteltiin asiantuntijapaneelissa, jossa saatujen kommenttien pohjalta esitystä muokattiin edelleen. Ennen varsinaisen ohjelmaesityksen muotoutumista sitä esiteltiin vielä toisessakin asiantuntijapaneelissa, jossa siitä annettiin kirjallista palautetta. Lopullinen esitys toimitettiin Suomen Akatemialle.

TULOKSET

Suomen Akatemia ei päätenyt rahoittamaan valmiiksi esitettyä tutkimusohjelmaa. Sen sijaan Suomen Akatemiassa käynnistettiin maaseutututkimuksen suunnattu haku, minkä ansiosta Akatemian alaisena on käynnistynyt 5 suurta tutkimushanketta vuoden 2007 alussa.

TALOUS

Hankkeen rahoituksesta vastasi MMM/YTR. Rahoitusta myönnettiin alun perin yhteensä 47 000 euroa, toteutuneet kustannukset olivat yhteensä noin 40 000 euroa. Hankkeessa tehtiin jatkoaika-anomus ja kustannuserittelymuutos, jotka hyväksyttiin.

VAIKUTUKSET

Tärkein vaikutus on ollut Suomen Akatemiassa käynnistynyt maaseutututkimuksen suunnattu haku. Lisäksi tutkimusohjelman mukaisia teemoja on hyödynnetty tutkimusorganisaatioiden strategioissa sekä poliittisten suuntaviivojen määrittämisessä.

H 33**VÄESTÖN IKÄÄNTYMINEN JA MAASEUDUN TYÖMARKKINAT**

Vastuuorganisaatio: Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT
Yhteyshenkilö: Raija Volk, puh. (09) 34 888 417
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 52 022 euroa (MMM/YTR:n osuus 30 000 euroa)
Kesto: 3/2003–2/2004
Avainsanat: väestön ikääntyminen, työmarkkinat

JULKAISUT

Huovari, Janne & Raija Volk (2004). Ikääntyminen ja maaseudun työmarkkinat. Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos. Helsinki.

TAVOITTEET

Hankeidea pohjautui työvoiman ikääntymiseen ja työvoiman riittävyyteen liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Suuri huolen aihe 1990-luvun maaseudun muuttotappioiden jälkeen on ollut, miten maaseudulla riittää työvoimaa kattamaan kasvavat hoivapalveluiden tarpeet. Hankkeen tavoitteena oli tuottaa tietoa maaseudun työvoiman riittävydestä ja siitä, miten työmarkkinakehitys ja muuttoliike ovat kytköksissä toisiinsa. Tarkastelu kohdennettiin kuuteen eri kuntaryhmään sekä kaupungeissa että maaseudulla.

TOTEUTUS

Tutkimuksen toteuttamisesta vastasivat kaksi tutkijaa ja tutkimusavustaja. Hankkeella oli ohjausryhmä, joka kokoontui yhteensä kolme kertaa. Ohjausryhmä toimi aktiivisesti ja sen vaikutus näkyi muun muassa tutkimuksen kysymysten asettelussa sekä osittain myös sisällössä. Tutkimuksen toteuttamisessa ongelmalliseksi osoittautui työmarkkinoiden ja muuttoliikkeen välisen yhteyden tarkastelu, johon ei hankevetäjän haastattelun mukaan ollut käytettävissä riittävästi aikaa.

TULOKSET

Tutkimus osoitti, että väestön ikääntymisen vuoksi työmarkkinoilta poistuu työvoimaa enemmän maaseudulla kuin kaupungeissa. Ilmiö selittyy sillä, että maaseudulla väestö on ikärakenteeltaan vanhempaa kuin kaupunkiseuduilla. Vuoteen 2012 mennessä työväestön poistuminen työmarkkinoilta näkyy etenkin harvaan asutulla ja ydinmaaseudulla. Maaseudulla on kuitenkin olemassa merkittävä työvoimareservi, jonka peruskoulutus on iäkääntä työkäistä sukupolvea lukuun ottamatta hyvä.

Tutkimuksen mukaan tilastoissa ei ole havaittavissa selviä merkkejä kasvavasta muuttolattiudesta maaseudulle. Ainoastaan 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä saattaa olla odotettavissa pientä muuttovoittoa maaseudun hyväksi. Tutkimuksessa tehdyn laskelman mukaan maaseudun työpaikkojen ja väestön määrä vähenevät tulevaisuudessa. Maatalouden työpaikkojen vähentymisellä on selvä vaikutus maaseudun työllisyyteen. Maaseudun väestön

määrään puolestaan vaikuttaa ratkaisevasti opiskeluikäisen väestön muutto kaupunkiseuduille.

Tutkimuksen johtopäätös oli, että työvoiman tehokkaan käytön kannalta tulisi työpaikkojen kasvua suunnata nykyistä enemmän maaseudulle. Nopeakaan muuttoliike ei korjaa kaupungin ja maaseudun välisiä työllisyyden eroja.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä noin 52 000 euroa, josta MMM/YTR:n osuus oli 30 000 euroa. MMM/YTR:n rahoituksen lisäksi hankkeelle jäi omarahoitusosuutta noin 22 000 euroa. Omarahoitusosuudesta katettiin pääasiassa hankkeen yleiskustannuksia ja valtaosa MMM/YTR:n rahoituksesta meni hankkeen palkkakustannuksiin.

VAIKUTUKSET

Hanketta esiteltiin jo hankkeen toteuttamisaikana erilaisissa tilaisuuksissa. Hankkeesta saatuja tuloksia on hyödynnetty työryhmissä, kuten YTR:n maaseudun hyvinvointipalveluiden teemaryhmässä. Lisäksi hankkeesta on työstetty materiaalia valtioneuvoston kansliassa valmisteltuun väestökysymyksiä käsittelevään hallituksen selontekoon eduskunnalle. Hankkeessa syntynyttä materiaalia on hanketoteuttajan haastattelun mukaan hyödynnetty jälkikäteen ja projekti on myös saanut jatkohankkeen. Tutkimuksen myötä syntyi uusi tutkimussuunnan avaus, joka toi työvoiman riittävyyden näkökulman väestötutkimukseen.

H 34**MAASEUTUPOLITIIKAN TOIMEENPANO – MAASEUTUPOLITIikka OSANA KUNNAN KEHITTÄMISPOLITIikkaA**

Vastuuorganisaatio: MTT Taloustutkimus
Yhteyshenkilö: Hilikka Vihinen, puh. (09) 5608 6313
Päärahoittaja: MTT
Kokonaiskustannus: 92 199 euroa (MMM/YTR:n osuus 46 023 euroa)
Kesto: 3/2003–10/2004
Avainsanat: Kunnat, paikallinen kehittäminen, maaseutupolitiikka. maaseudun kehittäminen

JULKAISUT

Mustakangas, Ella, Markku Kiviniemi & Hilikka Vihinen (2004). Kunta maaseudun kehittämisessä – maaseutu kunnan kehittämisessä. MTT Taloustutkimus. Helsinki.
Mustakangas, Ella (2004). Maaseutua kehitetään kunnassakin – mutta miten? Maaseutu-Plus 4/2004.

TAVOITTEET

Maaseutupolitiikan toimeenpano – Maaseutupolitiikka osana kunnan kehittämispolitiikkaa -hanke on jatkoa saman tutkimustiimin aikaisemmalle kuntien kumppanuutta maaseudun kehittämisessä käsitelleelle tutkimukselle.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ja helpottaa maaseutupolitiikan käyttämistä yleisen kehittämispolitiikan välineenä kunnissa. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, millä tavoin ja millaisin edellytyksin kansalaisilla ja erilaisilla järjestöillä olisi mahdollisuus osallistua paikallisen kehittämispolitiikan toteuttamiseen. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin korottaa kunnan toimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan vuoropuhelumahdollisuuksia kuntatason maaseudun kehittämiseen liittyen sekä lisätä kunnan toimijoiden tietoisuutta omasta roolistaan ja merkityksestään paikalliselle kehittämistyölle.

TOTEUTUS

Tutkimuksen teoreettisessa osiossa tarkasteltiin hallinnon tehokkuutta ja tuloksellisuutta sekä markkinavoimien, politiikan ja kansalaisyhteiskunnan yhteistoimintaa demokratian vahvistamiseksi. Tutkimuksen kohdekunniksi valittiin Orimattila, Huittinen, Karttula, Joutseno, Joutsa ja Taivalkoski.

Tutkimuksen empiirinen aineisto kerättiin haastattelemalla kohdekuntien edustajia sekä elinkeinoyhtiöiden, TE-keskusten, maakuntien liittojen ja kylien maakunnallisten yhteenliittymien avainhenkilöitä. Haastatteluista kertyi runsas aineisto (38 haastattelua), jonka purkaminen ja työstäminen osoittautuivat työläiksi ja vaativat suunniteltua enemmän työaika. Tästä syystä hankkeelle päädyttiin hakemaan jatkoaikaa.

Hanke käynnistyi maaliskuussa 2003. Vaikka tutkimus valmistui jo loppukesästä 2004, se haluttiin julkaista vasta lokakuussa kuntavaalien alla. Tutkimuksesta tiedotettiin STT:n kautta ja siitä järjestettiin tiedotustilaisuus MTT Taloustutkimuksessa.

TULOKSET

Tutkimuksessa onnistuttiin laajentamaan ja syventämään kuntatason maaseutupolitiikan analyysiä. Se avasi uuden näkökulman maaseutupolitiikan toteuttamiseen kuntatasolla. Tutkimuksen keskeisin tulos oli, ettei maaseutupolitiikka erotu kunnan kehittämisessä läheskään niin selvästi kuin seutu- ja aluekeskusajattelu. Vaikka maaseudun kehittämisohjelmat ovat lisänneet rahoituskanavia ja projektityöskentelyä, ei maaseutupolitiikan potentiaalia strategisena ´toisin tekemisenä` juuri tunnisteta. Kuntatasolla kehittämistyö tapahtuu lähinnä seutukohtaisen ajattelun mukaisesti, mikä johtaa siihen, että maaseudun kehittäminen on alueellisesti valikoivaa ja kylien kehitystä eriyttävää. Tutkimustulokset osoittivat, että kuntien harjoittama maaseudun kehittäminen saa alkunsa monista erilaisista lähteistä, mutta on harvoin tietoista ja strategista toimintaa. Kunnat arvostavat kylien vyvykkyyttä toimia oman asemansa ja hyvinvointinsa edistämiseksi.

Hankkeessa saavutettiin kaikki sille tutkimussuunnitelmassa asetetut määrälliset tulokset. Kansainvälisissä tieteellisissä yhteyksissä odotukset ylittyivät ja tutkimuksesta on raportoitu suunniteltua enemmän erilaisissa kansainvälisissä konferensseissa. Hankkeen innovatiiviset elementit liittyvät hankkeen sisältöön ja tutkimusasetelmaan. Tutkimus vahvisti maaseutupolitiikan tutkimusta kuntatason kontekstissa.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat noin 92 000 euroa. Kustannukset jakautuivat MTT Taloustutkimuksen sekä MMM/YTR:n kesken lähes puoliksi siten, että MTT Taloustutkimuksen osuus oli hieman suurempi kuin MMM/YTR:n, jonka rahoitusosuuden suurin menoerä koostui tutkijoiden palkkakuluista.

Hankkeen maksatuksissa esiintyi ongelmia koko hankkeen toteuttamisen ajan. Maksatukset viivästyivät, koska MTT:n taloushallinnolla oli vaikeuksia tuottaa MMM:n maksatushallinnolle sellaisia raportteja, joilla pystyttiin todentamaan hankkeessa syntyneet kustannukset. Ongelma liittyi hanketoteuttajan omiin taloushallinnon järjestelmiin. Hankkeen kulut pyrittiin pitämään mahdollisimman pieninä, koska hanketoteuttajalla oli pelko siitä, että MMM/YTR:n rahoitusosuus jää kokonaan saamatta.

VAIKUTUKSET

Tutkimustulokset ovat saaneet runsaasti julkisuutta. Merkittävimpänä valtakunnantason vaikutuksena voidaan haastatellun hankevetäjän mukaan pitää tutkimuksen hyödyntämistä neljännen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman (2005–2008) valmistelussa. Tutkimustuloksia esiteltiin laajasti sekä kotimaisilla että ulkomaisilla foorumeilla ja aiheesta kirjoitettiin artikkeleita. Tutkimusaiheen teemoja on syvennetty jatkohankkeissa ja aineistoa voidaan edelleen hyödyntää sellaisenaan tai yhdistettynä tutkimustiimiin aikaisempaan kumppanuutta käsitelleen tutkimushankkeen aineistoon.

H 35**LÄHEISYYDEN EKONOMIA MAASEUTUALUEIDEN KILPAILUTEKIJÄNÄ**

Vastuuorganisaatio: Vaasan yliopisto, Levón-instituutti
Yhteyshenkilö: Miia Mäntylä, puh. (06) 324 8318
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 42 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 42 000 euroa)
Kesto: 4/2003–5/2004
Avainsanat: läheisyyden ekonomia, asuinalueet, asuinympäristö, kilpailukyky, paikallisuus, viihtyvyys

JULKAISUT

Mäntylä, Miia & Petra Lindqvist (2004). Onnelaa etsimässä. Läheisyyden ekonomia alueiden menestystekijänä. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti. Julkaisu No. 112. Vaasa.
Mäntylä, Miia (2004). Läheisyyden ekonomiasta uusi maaseutupolitiikan käsite. Levón-instituutin tiedotuslehti (3/2004), Vaasa

TAVOITTEET

Hankkeen taustalla oli oletus, että verrattaessa pienten paikkakuntien kilpailukykyä suuriin keskuksiin voidaan käyttää teesejä, jotka yhdessä muodostavat ns. läheisyyden ekonomia -käsitteen. Teesejä ovat: 1) asioiminen on helppoa ja nopeaa, 2) asuminen on edullista, 3) kaupallinen paine on vähäistä, 4) päätöksenteko on nopeaa ja 5) sosiaaliset verkostot ovat vahvoja.

Läheisyyden ekonomia -tutkimushankkeen tavoitteena oli selvittää, onko läheisyyden ekonomiaa olemassa, mistä osatekijöistä se muodostuu, miten sitä mitataan ja jos läheisyyden ekonomiaa on, millaisilla alueilla se ilmenee.

Tutkimuksen tavoitteena oli eritellä monipuolisesti kaupunkien ja maaseutujen erilaisia asuinympäristöjä, ja tarkastelun perusteella tunnistaa läheisyyden ekonomian luonnehtimat asuinympäristöt. Tutkimushankkeessa selvitettiin, miten arkielämän toimintojen läheisyyttä korostava ajatusmalli toteutuu käytännössä erityyppisissä kunnissa ja erityisesti kuntaa pienemmissä asuinympäristöissä.

TOTEUTUS

Tutkimuksen kohteiksi otettiin joukko erilaisia asuinpaikan taloudelliseen, sosiaaliseen, toiminnalliseen ja fyysiseen ympäristöön kuuluvia muuttujia, joiden avulla läheisyyden ekonomiaa mitattiin. Läheisyyden ekonomian toteutumisen selvittämistä varten valittiin yhdeksän erityyppistä pienaluetta. Alueet olivat Kuhmon kaakkoiset ja luoteiset haja-asutusalueet, Teuvan Norinkylä, Horonkylä ja Äystö, Maskun Seikelä, Piippolan ja Pyhännän kirkonkylät, Vilppulan kirkonkylä, Mikkelin keskusta, Tampereen Atala, Tasanne ja Olkahinen, Vantaan Myyrmäki sekä Helsingin keskustan Vironniemi, Ullanlinna ja Kampinmalmi.

Tutkimusalueiden satunnaisotannalla valituille 18–75-vuotiaille asukkaille lähetettiin elossyyskuussa 2003 kysely, jossa tiedusteltiin heidän kokemuksiaan läheisyyden ekonomin eri osatekijöistä asuinseudullaan. Kyselyjä lähetettiin jokaiselle tutkimusalueelle 100 kappaletta eli yhteensä 900. Vastausprosentti kyselyssä oli 52,7.

Kyselyn lisäksi jokaiselta tutkimusalueelta haastateltiin kolme tai neljä henkilöä. Vilppulasta ja Kuhmosta haastateltiin neljä henkilöä, muilta tutkimusalueilta kolme. Yhteensä haastateltavia oli 29 henkilöä. Tutkimustyötä jatkettiin vuoden 2003 lopusta toukokuuhun 2004 saakka. Hankkeeseen liittyen julkaistiin useita artikkeleita eri sanomalehdissä sekä tehtiin yksi radiolähetys keskisuomalaisessa alueradiossa. Hankkeessa järjestettiin läheisyyden ekonomiaa käsitellyt seminaari Vilppulassa ja siitä tehtiin lehtijuttu. Läheisyyden ekonomiaa esiteltiin myös maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän hankeseminaarissa Helsingissä vuonna 2004.

TULOKSET

Tutkimuksen mukaan läheisyyden ekonomia on todellinen ilmiö ja siihen liittyvät ulottuvuudet ovat ihmisten hyvän elämän kannalta merkityksellisiä. Asioimisen helppous ja nopeus, asumisen hinta, kaupallinen paine ja viihtyisyys sekä sosiaaliset verkostot ovat ihmisille tärkeimpiä. Sosiaalisia verkostoja arvostivat maaseudulla asuvat enemmän kuin kaupungeissa asuvat. Päätöksenteon joustavuus oli vastaajille vähämerkityksellisin läheisyyden ekonomin osa-alue.

Läheisyyden ekonomin ehdot täysin täyttävää aluetta ei tutkimusalueista löytynyt. Jotkin tutkimusalueet olivat hyviä monella ulottuvuudella, toiset ainoastaan yhdellä. Pienten kaupunkien ja keskikokoisten maaseutukuntien keskustoilla oli keskimääräistä useampia vahvuuksia, sillä niissä palvelut ja harrastusmahdollisuudet ovat lähellä ja verraten monipuolisia, ruuhkat ovat vähäisiä ja ihmiset tuntevat toisensa. Kauppojen, pankkien ja virastojen palvelu koettiin joustavaksi. Monet kylät ja rauhalliset lähiöt, joissa on palveluja, ovat miellyttäviä asuinpaikkoja. Syrjäiset haja-asutusalueet ja väkirikkaimmat keskukset koettiin tutkimuksessa läheisyyden ekonomin kannalta vähiten miellyttäväksi paikoiksi.

Monipuoliset palvelut saavutetaan parhaiten kaupungeissa. Asumisen edullisuus puolestaan toteutuu pienillä paikkakunnilla. Toisaalta asunnon arvo kehittyy niissä kaupungeja heikommin. Sosiaaliset verkostot ovat vahvoja pienten paikkakuntien kylissä ja keskuksissa. Haja-asutusalueilla ihmisten vähäisyys vähentää sosiaalisten verkostojen monipuolisuutta. Trendeistä aiheutuvia kaupallisia paineita ei ole juuri millään tutkimusalueella liikaa ja yleensä paineet koettiin myönteisesti, jos niitä oli. Isommissa kaupungeissa ja niiden lähiöissä tosin jotkut kokivat kaupallisuutta olevan liikaakin. Päätöksenteko ja asiointi virastoissa koetaan joustavammaksi pienillä paikkakunnilla verrattuna kaupunkeihin, joissa on isot virastotalot ja paljon henkilökuntaa.

TALOUS

Tutkimushankkeen kokonaisbudjetti oli 42 000 euroa, josta suurin osa oli palkkakuluja. Hankkeen rahoitti kokonaisuudessaan MMM/YTR.

VAIKUTUKSET

Läheisyyden ekonomia -käsite ja hankkeen julkaisu ovat eräänlainen kannanotto maaseudun ja sen vahvuuksien puolesta. Hankkeen tuloksista oltiin kiinnostuneita ja tehtyä julkaisua tilattiin paljon. Läheisyyden ekonomia -käsite päätyi myös maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan vuosille 2005–2008. Jossain määrin läheisyyden ekonomian olisi toivottu saavan laajempaakin valtakunnallista julkisuutta osakseen. Käsitettä pidettiin tärkeänä ajatuksena, ja sitä toivottiin jatkossa hyödynnettävän enemmän.

H 36**MAASEUDUN KULTTUURITAPAHTUMIEN ALUEELLINEN VAIKUTTAVUUS**

Vastuuorganisaatio: Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Seinäjoki
Yhteyshenkilö: Kimmo Kainulainen, puh. (015) 355 6851
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 153 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 153 000 euroa)
Kesto: 4/2003–3/2004
Avainsanat: kulttuuritapahtumat, kulttuuri, maaseutu

JULKAISUT

- Kainulainen, Kimmo (2004). Elämyksistä elinkeinoja. Kulttuuritapahtumien paikallistaloudelliset merkitykset maaseutukunnille ja kaupungeille. Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Helsinki.
- Kainulainen, Kimmo (2004). Kulttuuriteollisuuden ja aluetalouden kehityksen moniulotteinen yhteys. Teoksessa Sotarauta Markku & Kati-Jasmin Kosonen (toim.). Yksilö, kulttuuri, innovaatioympäristö. Avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan. Tampere University Press, 172–201. Tampere.
- Kainulainen, Kimmo (2004). Kulttuuritapahtumat ovat luovien kuntien rakennusaineeksi, Kuntalehti 17/2004.
- Kainulainen, Kimmo (2004). Kulttuuritapahtumat ja luovuuden juurtuminen kuntien kehityspotentialina. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 4/2004.

TAVOITTEET

Hankkeen aineistoihin liittyvänä tavoitteena oli kerätä valtakunnallinen aineisto koskien eri maakunnissa järjestettyjä eri kulttuurialoja edustavia tapahtumia sekä valita viisi tapahtumaa tarkemman case-analyysin kohteeksi.

Tutkimuksen sisällöllisinä tavoitteina oli selvittää:

1. Mitä lisäarvoa kulttuuritapahtumat tuovat alueiden ja paikkakuntien kehitykseen? Miten kulttuuritapahtumat ovat tukeneet paikallista elinkeinoelämää?
2. Miten kulttuuritapahtumien suorat talousvaikutukset ilmenevät?
3. Mikä merkitys tapahtumilla on ollut maaseutukuntien vetovoimaisuudelle ja imagoille?
4. Miten tapahtumat vaikuttavat luovan ilmapiirin kehittymiseen ja luovuuden klusteroitumiseen?
5. Mikä merkitys yhteistyöllä on tapahtumien organisoinnin kannalta?

Hanke nivoutui osaksi Helsingin yliopiston tekemää kulttuuriin liittyvien tutkimusten sarjaa, joissa kulttuurin vaikuttavuutta on tutkittu erilaisista näkökulmista.

TOTEUTUS

Hankkeessa käytetty tutkimusaineisto kerättiin valtakunnallisella kyselyllä. Kyselyjen kohteena oli lähes 300 tapahtumajärjestäjää ja hieman alle 250 kuntien elinkeinovastaavaa. Ta-

pahtumajärjestäjille suunnatun kyselyn vastausprosentti oli 49,6 ja kuntien elinkeinojohtajille lähetetyn kyselyn vastausprosentti oli 61,4.

Kyselyjen pohjalta valittiin viisi maaseutumaisessa toimintaympäristössä järjestettyä valtakunnallista tapahtumaa erillisen case-analyysin kohteeksi. Nämä tapahtumat olivat Pentinkulman päivät Urjalassa, Kuhmon kamarimusiikki, Sodankylän elokuvajuhlat, Rääkkylän Kihaus ja Sata-Häme soi Ikaalisissa. Valittujen tapahtumien avainhenkilöt haastateltiin siten, että haastatteluita saatiin yhteensä 29.

TULOKSET

Tutkimus osoitti, että kulttuuritapahtumilla on suoria, epäsuoria sekä johdettuja työllisyys- ja talousvaikutuksia, jotka realisoituvat yleisön käyttämien rahamäärien kautta tapahtumapaikkakunnilla. Tapahtumien suorat talousvaikutukset ilmenevät erityisesti paikallisten palveluyritysten myynnin kasvuna. Pienille maaseutukunnissa järjestetyille tapahtumille olivat ominaisia niin sanotut taloudelliset vuodot. Ne aiheutuvat siitä, ettei pienillä paikkakunnilla ole tarjottavanaan riittävästi majoitus- ja muita palveluita. Tämän vuoksi yleisö sijoittuu tapahtumien ajaksi lähialueella sijaitseviin kaupunkeihin.

Tutkimuksessa havaittiin, että tapahtumien teemat ja brändit ovat merkittäviä paikkakunnan tai alueen imagon muokkaajia. Usein tapahtumien teemat täydentävät vahvasti paikkakunnan kulttuuri-imagollista kokonaisuutta. Tutkimuksessa toteutetut case-haastattelut osoittivat, että kunnat eivät ole hyödyntäneet tapahtumien imagollisia vaikutuksia, eikä niihin liittyvää potentiaalia ole riittävästi huomioitu esimerkiksi markkinoinnissa. Kulttuuritapahtumat muokkaavat selkeästi alueiden imagoa ja vahvistavat alueiden vetovoimaisuutta.

Kulttuuritapahtumilla on merkitystä myös alueella vallitsevaan luovaan ilmapiiriin. Tapahtumat elävöittävät paikallista toimintaa ja lisäävät yhteisöllisyyden tunnetta. Ne luovat alueelle virikkeellistä ilmapiiriä ja edistävät alueiden omaehtoista kehittämistoimintaa. Myös yritys yhteistyö on parantunut kulttuuritapahtumien järjestelyjen myötä.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat 153 000 euroa ja päärahoittaja MMM/YTR. Hankkeelle haettiin jatkoaikaa, joka hyväksyttiin. Samalla hyväksyttiin myös kustannuslajimuu- tokset.

VAIKUTUKSET

Tutkimuksessa on eritelty selkeästi Suomessa järjestettyjen kulttuuritapahtumien alueellisia vaikutuksia, mikä on antanut uusia näkökulmia kulttuuritapahtumien paikallisten merkitysten tarkasteluun. Tutkimuksesta nousi uusi kulttuuripolitiikan toteuttamiseen ja tapahtumien vaikuttavuuden arviointiin liittyvä luovuuden klusteroitumisen tematiikka, jota voidaan hyödyntää kulttuuritapahtumiin liittyvissä tutkimuksissa.

H 37**MAASEUDUN ALUERAKENTEN MUUTOS 1990–2002**

Vastuuorganisaatio:	Oulun yliopisto, Kajaanin kehittämiskeskus
Yhteyshenkilö:	Heikki Keränen, puh. (08) 553 2526
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	38 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 38 000 euroa)
Kesto:	2003–2004
Avainsanat:	maaseutu, aluerakenne, paikkatiedot, väestö, työpaikat

JULKAISUT

Keränen, Heikki (2004). Maaseudun aluerakenteen muutos 1990–2002. Oulun yliopisto. Kajaani.

TAVOITTEET

Tutkimushankkeessa tarkasteltiin maaseudun aluerakenteen muutosta Suomessa neliökilometriruutuaineiston avulla. Tavoitteena oli luokitella maaseutualueiden neliökilometriruudut väestön muutoksen mukaan viiteen eri tyyppiin: 1) uusasutusta 2) väestö kasvanut 3) väestö ennallaan 4) autioitunut 5) väestö vähentynyt. Lisäksi tavoitteena oli tehdä luokittelua myös työpaikkojen suhteen seuraavasti: 1) uusia työpaikkoja syntynyt 2) työpaikkamäärä kasvanut 3) työpaikkamäärä ennallaan 4) työpaikat hävinneet 5) työpaikat vähentyneet.

Maaseututyyppeiden luokittelun tarkoituksena oli nostaa esiin väestön- ja työpaikkamuutoksen välinen sisäinen dynamiikka maaseutualueilla. Luokittelun mahdollistamana tutkimuksessa pyrittiin myös vertailemaan alueiden välisiä eroja maaseututyyppeiden ja maakuntien välillä.

TOTEUTUS

Tutkimusaineistona käytettiin koko maata koskevaa 1 x 1 neliökilometriruutuihin sidottua paikkatietoaineistoa, joka käsitti väestötiedot vuosilta 1990, 1996 ja 2000 sekä työpaikkatiedot vuosilta 1990, 1995 ja 2000. Kunkin vuoden tiedoista muodostettiin perustietokanta, johon sisältyivät kaikki sellaiset neliökilometriruudut, joissa on ollut ainakin yhtenä tarkasteluvuonna asukkaita. Uuden tietokannan pohjalta muodostettiin luokittelu, joka mahdollisti väestömuutostyyppien jaottelun.

Maaseudun määrittelyssä käytettiin lähtökohtana sitä, että maaseudeksi voidaan luokitella kaikki sellaiset alueet, jotka sijaitsevat taajaman ulkopuolella sekä kaikki alle 500 asukkaan taajamat.

TULOKSET

Tutkimus nosti selkeästi esille väestö- ja työpaikkakehityksen osalta sen, että maaseudun aluerakenteen kehitys ilmenee hyvin monimuotoisena. Väestönkehityksen tarkastelussa havaittiin, että noin neljäsosassa asuttua maaseutua tapahtui väestön kasvua, noin viiden-

neksessä väestö pysyi ennallaan ja noin 40 %:ssa väestö vähentyi. Uusasutusalueiden osuus oli suhteellisesti suurin harvaan asutulla maaseudulla. Tutkimus osoitti myös sen, että asuminen ja muuttoliike maaseudulla on keskittynyt samoille alueille.

Työpaikkamuutosten tarkastelua ei voida pitää yhtä luotettavana kuin väestömuutosten tarkastelua, koska työpaikka-aineistojen paikannukset olivat osin puutteellisia. Työpaikkatietojen tarkastelu kuitenkin osoitti, että työpaikkamuutokset olivat tarkastellulla ajanjaksolla olleet moninaisia. Uusia työpaikkoja syntyi noin 10 %:ssa maaseutualueita. Työpaikkakasvua tapahtui noin viidesosassa maaseutua ja työpaikat hävisivät noin 17 %:ssa ja vähentyivät hieman yli viidesosassa maaseutua. Tarkastelu osoitti maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistuneen tutkittuna ajanjaksona. Osaltaan tulos kuvaa todellista kehitystä, mutta harvaan asutuilla alueilla kysymys on kuitenkin enimmäkseen alkutuotannon työpaikkojen häviämisestä.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä 38 000 euroa. Rahoituksesta vastasi kokonaisuudessaan MMM/YTR. Hankkeen suurimmat menot aiheutuivat palkkakustannuksista.

VAIKUTUKSET

Haastateltu tutkija piti todennäköisenä, että tutkimusta on hyödynnetty tilastolähteenä vuosien 2005–2008 maaseutupoliittisen kokonaisohjelman laatimisessa. Tutkimus ei ole johtanut jatkohankkeisiin.

H 38**KYLÄN JA KUNNAN TALOUDELLINEN SUHDE**

Vastuuorganisaatio: Eräjärven kehittämissyhdistys ry
Yhteyshenkilö: Reijo Kahelin, puh. (03) 2481 253
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 17 956 euroa (MMM/YTR:n osuus 17 956 euroa)
Kesto: 3/2003–4/2004
Avainsanat: kylä, kunta, talous, taloudellinen suhde

JULKAISUT

Kahelin, Reijo (2004). Kylän ja kunnan taloudellinen suhde. Esimerkkeinä Eräjärvi-Orivesi, Pohjaslahti-Vilppula ja Ramsöö-Vesilahti. Eräjärven kehittämissyhdistys ry. Eräjärvi.

TAVOITTEET

Tutkimusaihe polveutui yleisestä yhteiskunnallisesta keskustelusta kylien ja kuntien suhteesta ja siitä, voiko kylä tukea kuntaa taloudellisesti. Maaseudun palveluiden säilymisen kannalta on hyvin merkittävää, millaisia paikallisia resursseja syrjäisillä seuduilla sijaitsevilla kylillä on käytössään. Hankkeen tavoitteena oli taloudellisen toiminnan kautta tutkia, voivatko kylät toimia itsenäisesti kunnasta riippumatta. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, onko kuntien rooli kansalaisyhteiskunnan kehittämisessä merkittävä.

TOTEUTUS

Tutkimus tehtiin kolmen kunnan ja kylän tapaustutkimuksena. Tutkimuskohteina olivat Vilppulan Pohjaslahti, Vesilahden Rämstö ja Oriveden Eräjärvi. Tutkimus toteutui pääsääntöisesti suunnitellulla tavalla, vaikka verotietoja koskevaa aineistoa ei rahan puutteen vuoksi voitu hankkia.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentui kansalaistoiminnan, sosiaalitalouden ja sosiaalisen pääoman käsitteiden ympärille. Tutkimusaineisto kerättiin kirjallisista lähteistä, erityisesti kirjanpitomateriaaleista sekä haastatteleamalla kuntien ja kylien edustajia. Aineiston analysoinnissa käytettiin pääasiassa laadullisia metodeja siten, ettei analysoinnissa juuri tehty yleistyksiä, vaan haastateltavien mielipiteet tulivat esille anonyymeina lainauksina.

TULOKSET

Vesilahden kunnan ja Rämstöön taloudellisessa suhteessa keskityttiin tarkastelemaan erityisesti kunnan panostusta vapaaehtoiseen kylätoimintaan. Vesilahden kunnalle on Rämstöön kylän toiminnan kautta syntynyt huomattavaa taloudellista etua kylien kehittämiseen vireän hanketoiminnan myötä. Kyläläisten aktiivinen panostus talkootyöhön on edistänyt kunnan alueiden kunnossapitoa ja on siten myös rahallisesti arvokasta. Tutkimuksessa tehtyjen laskelmien mukaan Rämstöön kylän toiminta on vuosien 1993 ja 2002 välisenä aikana tuonut Vesilahden kuntaan ulkopuolista rahaa yhteensä noin 420 000 euroa. Samalla ajan-

jaksolla ovat kunnan panostukset kylään olleet yhteensä 27 000 euroa ja kylän panostukset kuntaan päin noin 37 000 euroa.

Pohjaslahden kylä oli itsenäinen kunta vuoteen 1973 saakka, jonka jälkeen se jakautui siten, että osa siitä liittyi Virtain kaupunkiin ja osa Vilppulan kuntaan. Tässä tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan Vilppulan kuntaan kuuluvia Pohjaslahden kylän osia. Pohjaslahden kylässä on toimiva koulu, kirjaston sivupiste, sekä vuoteen 2003 saakka neuvola sekä lääkärin ja terveydenhoitajan vastaanotto. Vilppulan kunnan panostusta koulutoimintaan voidaan pitää merkittävänä, koska sen kustannukset olivat oppilasta kohden lähes kaksi kertaa suuremmat kuin muilla Vilppulan kouluilla. Tutkitulla ajanjaksolla rahallisesti mitattuna Vilppulan kunta panosti Pohjaslahden kylään yhteensä noin 76 000 euroa enemmän kuin se sai kylästä päin. Laskuissa ei kuitenkaan ole pystytty huomioimaan kyläläisten tekemää talkootyötä, minkä rahassa mitattava arvo nousee merkittäväksi.

Oriveden kunnan ja Eräjärven kylän taloudellinen suhde rahassa mitattavien panostuksien perusteella menee lähes tasoihin. Oriveden kunta sijoitti vuosien 1993–2002 välisenä aikana Eräjärven kylään yhteensä 382 000 euroa ja Eräjärven kylä Oriveden kaupunkiin yhteensä 378 000 euroa.

Tutkimuksessa havaittiin, että kylien asukkaiden keskinäinen yhteistyö ja yhteisöllisyys ovat kasvaneet merkittävästi tutkimusaikana. Tutkimuksen tulokset tukevat näkemystä siitä, että kunnilla on merkittävä rooli kansalaisyhteiskunnan kehityksen tukijoina. Toisaalta myös kylien kehittämis- ja elinkeinotoiminta tukevat kuntaa ja sen taloutta voimakkaasti. Sillä on myös kyläläisiä yhdistäviä sosiaalisia vaikutuksia, joita kunnankin toiminnassa tulisi hyödyntää.

TALOUS

Hanke rahoitettiin täysmääräisesti MMM/YTR:n toimesta. Hankkeen taloudesta vastasi Eräjärven kehittämisyhdistys ry. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat noin 18 000 euroa, mistä suurin osa muodostui palkoista ja tutkimuksen saattamisesta julkaistavaan muotoon.

VAIKUTUKSET

Tutkimustuloksia on esitelty mm. MaaseutuPlus ja Maaseudun tulevaisuus -lehdissä. Tutkimuksia painettiin noin 400 kappaletta ja ne jaettiin maaseutututkimuksen ja kehittämisen parissa työskenteleville organisaatiolle ja henkilöille. Toistaiseksi tutkimuksen pohjalta ei ole syntynyt jatkohankkeita, mutta tutkija hauduttaa ajatusta väitöskirjasta saman aiheen pohjalta. Tutkimuksella on ollut positiivisia vaikutuksia sen kohteena olleiden kylien tunnettavuuteen. Tuloksia on esitelty valtakunnallisesti erilaisissa seminaareissa ja tilaisuuksissa. Lisäksi tutkimuksella on ollut positiivisia paikallistason vaikutuksia siten, että se on lisännyt viranhaltijoiden ja päätöksentekijöiden ymmärrystä kylätoimintaa kohtaan.

H 39**UUDET AINEKSET MAASEUDUN ELINVOIMAISUUTEEN**

Vastuuorganisaatio: Lapin yliopisto, Kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta
Yhteyshenkilö: Seppo Aho, puh. (016) 341 2639
Päärahoittaja: MMM/YTR
Kokonaiskustannus: 64 485 euroa (MMM/YTR:n osuus 64 485 euroa)
Kesto: 3/2003–12/2003
Avainsanat: maaseutu, maaseudun elinkeinot, kehittäminen, kylätoiminta

JULKAISUT

Aho, Seppo & Heli Ilola (2004). Maaseudun elinvoimaisuus – nykyisyydestä aineksia tulevaisuuteen. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Aho, Seppo & Heli Ilola (2004). Maaseutu suomalaisten asenteissa, toiveissa ja kokemuksissa. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

TAVOITTEET

Hankeidean taustalla oli tutkijan henkilökohtainen akateeminen kiinnostus ja halu selvittää, millainen yhteiskunnallinen rooli maaseutumatkailulla on.

Hankkeen tavoitteena oli laatia kehittämismalli, joka kuvaa kaupunkien muuttajapotentiaalin, asumisen ja elämäntapojen sekä työnteon erilaisten muotojen ja sosiaalisen pääoman vuorovaikutusta sekä merkitystä maaseudun elinvoimaisuudelle.

Hankkeen tavoitteet ositettiin seuraaviin teemoihin:

- maaseudulle suuntautuvaan muuttohalukkuuteen
- maaseudun rooleihin ja mahdollisuuksiin uusissa asumismuodoissa ja elämäntavoissa
- sosiaaliseen pääomaan, maaseudun yhteysverkkoihin ja verkostoitumisen tehostamiseen, sekä
- uusiin tuotantomuotoihin ja työelämän muutoksiin maaseudun kehittämispotentiaalina

TOTEUTUS

Hankkeen alussa tutustuttiin aihepiiriä koskeneeseen tutkimukseen, valittiin hankkeen kohdekunnat sekä rakennettiin tarvittavat yhteistyöverkostot. Valittuihin kuntiin tehtiin tutustumiskäyntejä ja haastatteluita. Kun aineisto oli kerätty, analysoitiin maaseudun vetovoimaisuutta empiirisen ja teoreettisen aineiston pohjalta. Analyysin perusteella suunniteltiin uuden kyselyaineiston keruu, joka myöhemmin toteutettiin. Tämän jälkeen tehtiin vertailu kahden aineiston välillä. Lopuksi laadittiin kehittämismalli ja kirjoitettiin tutkimusraportit.

Hankkeella oli ohjausryhmä, joka antoi taustatukea tutkimustyölle.

TULOKSET

Hanke onnistui odotusten mukaisesti. Hankkeessa tuotettiin kaksi tutkimusraporttia, joissa esiteltiin hankkeen keskeiset tulokset. Tuloksiin lukeutui myös tavoitteena ollut maaseudun kehittämismalli. Hankkeen tutkimusraportit julkaistiin Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisusarjassa (ks. kohta julkaisut).

Hankkeen myötä kakkosasumisen käsite vahvistui. Lisäksi hankkeessa löytyi uudenlaisia näkökulmia, joiden kautta palveluita ja tuotantomuotoja voidaan kehittää maaseudun elinvoimaisuuden lisäämiseksi. Hanketta on esitelty erilaisissa konferensseissa sekä seminaareissa. Lisäksi sitä koskien on kirjoitettu useita artikkeleita eri lehdissä.

TALOUS

Hankkeelle haettiin MMM/YTR-rahoitusta, koska sen katsottiin soveltuvan hyvin hankkeen teemaan. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat hieman alle 65 000 euroa. Hankkeen rahoituksesta vastasi MMM/YTR.

VAIKUTUKSET

Hankkeen myötä kakkosasumisen teemaa syvennettiin ja sitä lähdettiin edelleen työstämään jatkohankkeissa. Hankkeen myötä Rural Studies -opintoihin syntyi maaseudun elinvoimaisuus -opintomoduli, jonka suorittaa noin 20 opiskelijaa vuosittain. Hankkeessa tuotettua raporttia käytetään oppimateriaalina. Hankkeen raportti on tieteellisissä piireissä noteerattu laajasti ja siihen on viitattu lukuisia kertoja erilaisissa tutkimuksissa. Kakkosasumisen teemasta on syntynyt uudenlainen väline maaseudun elinvoimaisuuden tarkasteluun.

Hanke ja sen teema on herättänyt kiinnostusta valtakunnan tasolla, minkä seurauksena tutkijat ovat saaneet puheenvuoropyyntöjä erilaisiin konferensseihin ja seminaareihin.

H 40**KUNTALIITOSTEN VAIKUTUS KYLÄTASOLLA**

Vastuuorganisaatio:	Vaasan yliopisto, Levón-instituutti
Yhteyshenkilö:	Kari Leinamo, puh. (06) 3248 317
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	37 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 37 000 euroa)
Kesto:	7/2003–3/2004
Avainsanat:	kuntaliitos, kuntien yhdistyminen

JULKAISUT

- Leinamo, Kari (2004). Kuntaliitoksen jälkeen. Kuntien yhdistymisen vaikutukset liitosalueiden näkökulmasta. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti. Julkaisu No.111. Vaasa.
- Leinamo, Kari (2004). Kuntaliitoksen onnistuminen vaatii keskinäistä arvostusta ja yhteistyötä. Kuntapuntari 3/2004, 7–9.
- Leinamo, Kari (2004). Malti on valttia yhdistymiskaavailuissakin. Kuntaliitosten vaikutukset vaihtelevat. Levón-instituutin tiedotuslehti 3/2004.

TAVOITTEET

Tutkimushankkeen tarkoituksena oli tuoda kuntaliitoksia koskevaan keskusteluun uusi näkökulma tarkastelemalla kuntaliitosten seurannaisvaikutuksia. Tutkimuksessa selvitettiin kuntaliitoskysymyksiä pitkällä aikavälillä erityisesti liitosalueiden näkökulmasta. Tutkimuksessa verrattiin kuntaliitosten edeltävää, itsenäisten kuntien tilannetta nykyhetkeen eli tilanteeseen, jossa kuntaliitoksesta on kulunut aikaa noin 30 vuotta. Tutkimuksessa seurattiin liitosalueiden ja itsenäisten kuntien kehitystä useasta eri näkökulmasta ja tehtiin alueiden välistä vertailua. Yhdistymisen tuloksena syntyneen uuden kunnan osalta tarkastelun painopiste oli nimenomaan liitosalueen kehityksen kuvaamisessa. Alueiden välinen vertailu oli yksityiskohtaista syväanalyysiä.

TOTEUTUS

Tutkimuksessa tarkasteltiin 1960- ja 1970 -luvulla tehtyjen kuntaliitosten vaikutuksia vertailemalla viittä liitosaluetta vastaavanlaisiin itsenäisiin säilyneisiin kuntiin. Aineistomahdollisuuksien selvittäminen vei tutkimuksen paikallistason lähtökohtatilanteen takia aikaa, mutta tässä kuitenkin onnistuttiin. Hanketta varten kerättiin kuntatason tietoa liitosajankohdasta tai sitä edeltävistä vuosista sekä nykyhetkestä käyttäen hyväksi erilaisia tilastoja, kuntahistorioita ja muita kirjallisia julkaisuja, kuntien kotisivuja sekä kunnista pyydettyä materiaalia.

Aineistonkeruumatkoja toteutettiin useita. Matkoilla koottiin erialaista arkistoaineistoa maistraateista, maakunta-arkistoista sekä tutkimuskuntien ja -kaupunkien virastoista sekä tehtiin haastatteluita. Jokaiselta liitosalueelta haastateltiin kolmea liitoshetkellä tai nykyisin kunnallispolitiikassa tai muuten yhteiskunnallisessa elämässä vaikuttanutta asukasta. Haastatteluita tehtiin yhteensä 15.

Hankkeen toteutusta jatkettiin maaliskuuhun 2004 saakka. Hankkeesta tehtiin runsaasti lehtiartikkeleita sekä radio- ja tv-haastatteluita.

TULOKSET

Hankkeen kolme tärkeintä tulosta olivat:

1. Kuntaliitoksen vaikutukset näkyvät yllättävän vahvana ja myöhään. Kuntaliitosten vaikutukset vaihtelevat paikkakunnittain.
2. Kuntaliitoksen aiheuttamat muutokset voivat olla hyvinkin erilaisia, eikä niitä jälkikäteen välttämättä osata yhdistää kuntaliitokseen.
3. Kuntaliitokset ovat monimuotoisia, ne voivat onnistua tai epäonnistua. Onnistuminen on kuntakohtaista ja riippuu pitkälti alueen ilmapiiristä. Kuntaliitosten monimuotoisuudesta johtuen ei selvää näkemystä liitoksen hyödyllisyydestä tai haitallisuudesta ole helppo esittää.

TALOUS

Alkuperäisen suunnitelman mukaiset kokonaiskustannukset olivat 43 559 euroa, mutta hankkeelle myönnettiin 37 000 euron määräraha. Suurimmat kustannuserät olivat palkkakustannukset ja matkakulut. MMM/YTR:n maksuosuus oli 100 %.

Määrärahan pienenemisen takia suunnitellun kuuden vertailukuntaparin sijaan tutkimus toteutettiin tarkastelemalla tapahtuneita muutoksia viidessä kuntaparissa. Kuntaparit olivat Kauvatsa–Kiikoinen, Teisko–Vesilahti, Muuruvesi–Vehmersalmi, Sääminki–Mikkelin mlk ja Kymi–Pyhtää. Palkkakustannukset, matkakulut, ostopalvelut sekä tilavuokriin varatut summat pienenevät muutoksen myötä. Julkaisukustannusten, tarvikkeiden ja laitteiden osalta kustannusarvio säilyi ennallaan.

VAIKUTUKSET

Kuntaliitosten vaikutusten selvittämisen tarkastelu-aika oli tässä tutkimuksessa pitkä, kun vastaavia selvityksiä tehdään useimmiten jo muutaman vuoden kuluttua liitoksesta. Tutkimus toi esille erilaisen näkökulman kuntaliitoksiin eli siinä esiteltiin myös liitoksiin liittyvät kriittiset seikat. Tutkimus lisäsi sen toteuttaneen tutkijan asiantuntemusta kuntaliitosasioissa ja hänen osaamistaan on myöhemmin hyödynnetty eri yhteyksissä.

HUOMIOITA

Hankkeelle haettiin jatkoaikaa kaksi kertaa. Jatkoaikaa haettiin, koska hankkeen tutkimusaineisto koostui poikkeuksellisen hajanaisesta lähdemateriaalista, ja tietojen kokoamiseen ja täydentämiseen meni oletettua enemmän aikaa. Käsiteltävien teemojen yksityiskohdat kymmenessä tutkimuskunnassa oli myös tarkistettava.

Hanke sai osakseen paljon julkisuutta.

H 41**MAASEUDUN ASEMA SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA**

Vastuuorganisaatio:	Jyväskylän yliopisto, Chydenius-instituutti, Kokkola
Yhteyshenkilö:	Olli Rosenqvist, puh. (06) 829 4256
Päärahoittaja:	MMM/YTR
Kokonaiskustannus:	35 000 euroa (MMM/YTR:n osuus 35 000 euroa)
Kesto:	1/2003–5/2004
Avainsanat:	maaseutu, haja-asutusalueet, strukturalismi, konstruktivismi, modernisaatio, maaseutupolitiikka, kulttuurimaantiede

JULKAISUT

Rosenqvist, Olli (2004). Maaseudun asemoituminen myöhäismodernissa yhteiskunnassa. Acta Wasaensia 129, Vaasan yliopisto, Vaasa.

TAVOITTEET

Kyseessä on väitöskirjan loppuunsaattamiseksi toteutettu hanke, joka on jatkoa tässä arvioinnissa tarkastellulle hankkeelle "Maaseutu ja kaupunki Suomen pikkukaupunkiseudulla".

Tutkimuksen tavoitteena oli vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Mikä tai mitä maaseutu on nykyisessä yhteiskunnassa?
2. Mikä on maaseudun asema nyky-yhteiskunnassa ja erityisesti Suomessa?
3. Miten maaseutu tulisi asemoida nykyiseen yhteiskuntaan?

TOTEUTUS

Väitöskirjatutkimus toteutettiin artikkelitutkimuksena. Prosessissa julkaistiin kuusi refereemennettelyn läpikäynyttä artikkelia, jotka olivat saaneet erillistä rahoitusta. Tutkimusaihe alkoi kehittyä jo 1990-luvun puolivälissä, jolloin tutkija halusi kyseenalaistaa maaseudun kolmijakokeskustelua. Tutkimukseen haettiin rahoitusta useita kertoja jo aiemmin, mutta tutkimussuunnitelma hioutui vasta vuonna 2001 sellaiseksi, että hankkeelle myönnettiin rahoitus.

Tutkimusaineistona käytettiin tutkimuskirjallisuutta, aluutilastoja, hallinnollis-poliittisia asiakirjoja sekä Minä ja maaseutu -aiheisen kirjoituskilpailun tuotoksia. Tutkimusaineistosta hahmotettiin yhtenäisiä merkitysjärjestelmiä, joita verrattiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Aineistoa tarkasteltiin sekä alueellisena että sosiaalisena konstruktiona.

Tutkimuksen toteutus onnistui melko hyvin, vaikkakin salassapitopitosäädöksistä johtuvat tilastolliset vääristymät aiheuttivat ongelmia tutkimuksen läpiviemisessä. Tutkimusaineiston hankkimista haittasivat myös tilastoaineistojen korkeat hankintakustannukset. Tutkimuksessa pyrittiin innovatiivisesti käyttämään hyväksi teorian ja käytännön vuoropuhelun menetelmiä ja siten tuottamaan uutta tietoa. Hankkeella ei ollut ohjausryhmää, koska hankkeen toteuttaja ei tutkimuksen luonteesta johtuen kokenut sitä tarpeelliseksi.

TULOKSET

Tutkimushankkeen tuloksena syntyi kuudesta referee-arvostelun läpikäyneestä artikkelista koottu väitöskirja. Ensimmäisessä artikkelissaan tutkija halusi luoda pohjaa entistä syvemmälle alueelliselle maaseudun kehittämiseksi ja maaseutupolitiikalle. Toisessa artikkelissa keskityttiin maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen tutkimiseen soveltuvan maaseudun määrittelyyn sekä teoreettisesti että konkreettisesti. Maaseutua tarkasteltiin (1) aluekehitys- eli kaupunkidiskurssista, (2) maa- ja metsätaloudiskurssista ja (3) maaseutudiskurssista. Edellä mainittu jäsenys loi keskeisen taustan tutkimuksen myöhemmille osille.

Kolmannessa artikkelissa oli tarkoitus kuvata maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta teemapohjaista maaseudun ja kaupungin määritelmää soveltaen. Tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan vastanneet ennako-odotuksia vaan osoittivat, että taajamista käy enemmän väkeä töissä haja-asutusalueilla kuin toisinpäin. Yllättävä tutkimustulos johti uudelleen analyysiin ja kolmannesta artikkelista muodostui ennakkosuunnitelmista poiketen katsaus taajamarajauksen historiaan ja soveltamiseen. Neljännen artikkelin lähtökohtana oli yhdentävä maaseutupolitiikka. Artikkelissa selvitettiin, mitkä aluekehitys-, maa- ja metsätalous- sekä maaseutudiskurssien ominaispiirteistä haittaavat yhdentävän maaseutupolitiikan toteutumista Suomessa. Viidennessä artikkelissa keskityttiin pohtimaan, miten maaseutua olisi kehitettävä entistä paremman menestyksen saavuttamiseksi parantamalla kilpailukykyisyyttä. Artikkelissa syvennettiin myös 2 ja 4 artikkelissa aloitettua hegemonisten maaseutudiskurssien analyysiä. Viimeisessä artikkelissa pohdittiin, mitä maaseutu merkitsee tavallisille ihmisille. Sen aineistona käytettiin Minä ja maaseutu -aiheisen kirjoituskilpailun tuotoksia. Artikkelissa analysoitiin, millaisista asioista ihmisen maaseutuidentiteetti voi muodostua ja millaisia lähtökohtia maaseutuidentiteetit tarjoavat maaseudun kehittämiseksi.

Kokonaisuudessaan väitöskirja onnistui luomaan uutta teoreettista tietoa, jota voidaan hyödyntää maaseutupolitiikan kehittämistyössä. Tutkimus on noteerattu melko laajasti ja sitä on lainattu runsaasti myös muissa tutkimuksissa.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä 35 000. Rahoituksesta vastasi MMM/YTR. Suurimmat menot hankkeelle aiheutuivat tutkijan palkkakustannuksista.

VAIKUTUKSET

Tutkimus on synnyttänyt kaksi uutta jatkohanketta, joita ovat Suomalainen näkökulma eurooppalaiseen maaseutukeskusteluun sekä Maalaisten ja kaupunkilaisten arvot ja myytit. Jatkohankkeista ensin mainitulla on mahdollisuus poikia kansainvälistä meriittiä, sillä hankkeen tuloksena syntynyt artikkeli on hankevetäjän mukaan menossa julkaisuun brittilehdessä.

Hankkeen myötä tutkijan ammattitaito on kehittynyt ja sitä on hyödynnetty muun muassa Keski-Pohjanmaan maaseutustrategian toteuttamisessa. Lisäksi tutkija on toiminut Maaseudun uusi aika -lehden maaseututeemanumeron vierailevana toimittajana ja päässyt väitöskirjojen esitarkastajaksi. Hankkeen vaikuttavuus kulminoituu tutkijan henkilökohtaisen teoreettisen osaamisen tason nousuun ja mahdollisuuteen hyödyntää tätä osaamista erilaisilla foorumeilla.

H 42**MAASEUDUN NUORTEN ELÄMÄNPERSPEKTIIVIT 1990-LUVULLA**

Vastuuorganisaatio: Tampereen yliopisto
 Yhteyshenkilö: Anne Tuhkunen, puh. (03) 3551 7912
 Päärahoittaja: Nuorisotutkimusverkosto
 Kokonaiskustannus: Ei tarkkaa tietoa (MMM/YTR:n osuus 33 900 euroa)
 Kesto: 2/1998–2/2007 (MMM/YTR-rahoitus päättyi 5/2003)
 Avainsanat: sijainnillisuus, paikkakiinnittyneisyys

JULKAISUT

- Tuhkunen, Anne (2007). Between Location and a Sense of Place – Observations Regarding Young People`s Migration Alacrity in Northern Europe. Acta Universitatis Tamperensis; 1207, Tampereen yliopisto. Tampere.
- Tuhkunen, Anne (2007). Sijainnillisuuden ja paikkatunteen välissä. Nuorisotutkimus 1, 2007, 57–60.
- Jukarainen, Pirjo & Anne Tuhkunen (2004). Imagosta identiteettiin? Raja- ja syrjäseutujen nuorten muuttoliikkeen lähtökohtia. Teoksessa Paju, Petri (toim.) Samaan aikaan toisaalla? Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorten elinolot vuosikirja IV. Vammalan kirjapaino Oy. Vammala, 94–105.
- Tuhkunen, Anne (2002). Ideal life in the North. The Barents number for YOUNG. 3-4/2002, vol 10, 42–60.
- Soininen, Anne (2002). To a town with a better future? Young people and their future orientations in the Barents region. Saatavilla: <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus/nuorisowww/index.html>.

TAVOITTEET

Maaseudun nuorten elämänperspektiivit 1990-luvulla oli väitöskirjahanke, jonka idea syntyi pro gradu -tutkielman pohjalta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka korkea muuttoinnokkuus Barentsin alueella asuvien tutkimukseen osallistuneiden nuorten keskuudessa on. Lisäksi tutkimuksessa pyrittiin löytämään sellaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat alueen nuorten muuttohalukkuuteen omalta kotipaikkakunnaltaan.

TOTEUTUS

Tutkimushanke käynnistyi Joensuun yliopiston alaisena, mutta sosiologian pääaineen vaihtaminen aluetieteeseen johti siihen, että tutkija ja hänen mukanaan myös hanke siirtyivät Tampereen yliopiston alaisuuteen.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentui elämänpolitiikan, individualismin, tulevaisuusorientaation, paikkakiinnittyneisyyden ja muuttoon vaikuttavien perustekijöiden ympärille. Tutkimuskysymysten teossa ja aineiston analyysissä otettiin huomioon kolme eri paikan komponenttiin liittyvää näkökulmaa, joita olivat sijainnillisuus, paikallisuus ja paikkatunne.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselytutkimuksen menetelmin. Kyselyt tehtiin neljällä eri koulutustasolla: peruskouluissa, lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa sekä yliopistoissa. Kyselyyn vastasi yhteensä 1 627 nuorta, joiden ikäjakauma oli 14–30 vuotta. Tutkimus rajattiin maantieteellisesti Barentsin alueeseen, johon kuuluu Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän pohjoisosia.

TULOKSET

Tutkimustulokset osoittivat muuttoinnokkuuden ja negatiivisen tulevaisuusorientaation olevan vallitseva piirre tutkimukseen osallistuneiden nuorten keskuudessa. Muuttoinnokkuus oli korkein suomalaisilla ja ruotsalaisilla vastaajilla. Erityisen korkea se oli sellaisilla henkilöillä, jotka asuivat kylissä tai kuntakeskuksissa. Vähäisin muuttoinnokkuus oli suurissa kaupungeissa asuvilla nuorilla.

Keskeisimmät nuorten muuttoinnokkuuteen vaikuttaneet syyt liittyivät yksilön toiveiden sekä sijainnillisuuden, paikallisuuden ja paikkatunteen yhteensopimattomuuteen. Tutkimus osoitti, että asuinpaikan sijainnilla ja paikkakunnan tarjoamilla mahdollisuuksilla on suuri merkitys muuttoinnokkuuden ja henkisen asenteen muodostumiseen suhteessa syrjä- ja kaupunkiseuduista muodostettuihin mielikuviin. Erityisesti keskeisen sijainnin omaavat kaupunkiseudut ja niiden tarjoamien mahdollisuuksien kirjo olivat merkittävimpiä nuorten muuttoinnokkuuteen vaikuttavia tekijöitä. Tutkimus osoitti myös sen, että usein nuoret ajattelevat mahdollisuuksien olevan jossain muualla kuin heidän omalla kotiseudullaan. Muuttoinnokkuutta rajoittavana tekijänä oli kuitenkin paikallisuus, joka näyttäytyy asuinpaikan sosiaalisena ulottuvuutena. Pitkät välimatkat läheisiin ihmisiin koettiin kielteisenä tekijänä. Tutkimustulokset osoittivat, että muutosta on tullut osa nuorten yksilöllistä, hyvään elämään tähtäävää elämänsuunnitelmaa, joka perustuu henkilökohtaiseen näkökulmaan sekä haluttuun ja joskus jopa väistämättömään kehitysprosessiin.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannuksista ei ollut saatavilla tietoa. Hanketoteuttajan arvion mukaan suurimman rahoitusosuuden hankkeelle on myöntänyt Nuorisotutkimusverkosto. MMM/YTR:n rahoitus oli yhteensä noin 33 900 euroa, joka maksettiin etukäteen konttsummana. MMM/YTR:n rahoituksella katettiin tutkijan palkkakuluja. Lisäksi hanke sai rahoitusta Tampereen yliopiston tukisäätiöltä.

Hankkeen rahoituksen pirstaloituminen useiden eri rahoittajien kesken aiheutti paineita hankkeen läpiviemiseen. Pätkittäin myönnetty rahoitus häyttasi aika-ajoin tutkimukseen keskittymistä, koska aikaa kului runsaasti uusien määrärahojen hakemiseen.

VAIKUTUKSET

Tutkimuksen tuloksena syntynyt väitöskirja julkaistiin helmikuussa 2007. Asian tuoreuden vuoksi pitkän aikavälin vaikutuksia on miltei mahdotonta arvioida. Kyseessä on kuitenkin pitkään jatkunut tutkimusprosessi, jonka aikana aihe on saanut runsaasti julkisuutta eri tiedotusvälineissä. Tutkija on myös saanut aiheetta koskien runsaasti puheenvuoropyyntöjä erilaisiin tilaisuuksiin ja seminaareihin. Tämän ansiosta tietämys asiasta on levinnyt laajasti.

H 43**LAATUKILPAILUKYKY JA YHTEISTYÖ MAASEUDUN KEHITTÄMISESSÄ**

Vastuuorganisaatio: Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta
Yhteyshenkilö: Lea Konttinen, puh. 040 587 4209
Päärahoittaja: MMM/YTR, rahoittanut noin kolmanneksen hankkeesta
Kokonaiskustannus: 99 200 euroa (MMM/YTR:n osuus 33 600 euroa)
Kesto: 8/1999–2007 (MMM/YTR-rahoitus on päätynyt 12/2004)
Avainsanat: laatukilpailukyky, maaseudun kehittäminen

JULKAISUT

Väitöskirja julkaistaan todennäköisesti joulukuussa 2007.

TAVOITTEET

Kyseessä on väitöskirjaprosessiin liittyvä tutkimushanke. Se on osa laajempaa Pohjois-Karjalassa toteutettua primäärituotannon laatuajattelun leviämistä tukevaa kehitys- ja tutkimushankekokonaisuutta, joka koostuu (1) yritysten koulutuksesta ja konsultoinnista, (2) neuvonnan kehittämisestä sekä (3) tutkimuksesta ja tuotekehittämisestä.

Tutkimustyön ensisijaisena tarkoituksena on ollut tutkia laatuajattelun omaksumista ja leviämistä sekä siihen liittyvää kehitysverkostoa ja neuvontayhteistyötä. Työn tavoitteena on ollut analysoida maaseudun neuvontaorganisaatioiden verkostoitumista ja luoda tutkimuksen kautta uutta tietämystä kehittämistyön perustaksi. Tutkimuksen keskeisimpiä kysymyksiä olivat:

1. Miten neuvontayhteistyöverkostot muodostuvat ja muotoutuvat?
2. Mitkä ovat neuvontayhteistyön alueelliset ulottuvuudet?
3. Mitkä ovat edellytykset ja esteet yritysten yhteistyölle?
4. Missä määrin yritykset kilpailevat ja toisaalta ovat yhteistyössä keskenään?
5. Missä löytyy yhteistyön mahdollisuuksia?
6. Mitkä ovat neuvontayhteistyön verkostoitumisen alueelliset vaikutukset?

TOTEUTUS

Tutkimus käynnistyi elokuussa 1999 ja jatkui elokuuhun 2000, jonka jälkeen se keskeytyi. Tutkimustyön kirjoittaminen jatkui sivutoimisesti vuonna 2004. Tutkimuksen toteuttamista on hidastanut monimutkainen rahoitusrakenne sekä osittainen rahoituksen puute, minkä vuoksi tutkija ei ole voinut keskittyä päätoimisesti tutkimuksen tekoon, vaan on joutunut työskentelemään myös muissa tehtävissä. Varsinaisen tutkimustyön lisäksi tutkija on tehnyt runsaasti laatutyökäluihin ja laatukoulutukseen liittyvää kehitystyötä.

TULOKSET

Hankkeen myötä tehdyn tutkimuksen tulokset julkaistaan väitöskirjassa, jonka arvioidaan valmistuvan vuoden 2007 aikana. Työ on jätetty esitarkastukseen toukokuussa 2007. Hankkeen tuloksia ei ole korrekta esitellä ja arvioida yksityiskohtaisesti ennen vastaväittäjien

loppulausunnon valmistumista ja väitöskirjan julkaisua. Ennakkokäsitys hankkeen tulok-
sista on kuitenkin myönteinen.

TALOUS

Hankkeen kokonaiskustannukset olivat yhteensä lähes 100 000 euroa, josta MMM/YTR:n rahoitusosuus oli noin kolmannes. Muu rahoitus hankittiin kouluttamalla ja konsultoimalla sekä muiden työtehtävien kautta. Hankkeen kustannuksista noin 2/3 muodostui palkkakustannuksista. Toiseksi suurin menoerä muodostui matkakuluista.

VAIKUTUKSET

Tutkimukseen liittyvä käytännön kehittämistyö on johtanut siihen, että tutkimus on saanut julkisuutta jo ennen sen varsinaista valmistumista. Hankkeen toteuttaja on toiminut asiantuntija-, koulutus- ja konsultointitehtävissä ja ollut merkittävässä roolissa esimerkiksi Maaseutukeskusten Liiton laatukoulutuksen uudistamiseen tähtäävässä prosessissa. Kirjallista materiaalia on tuotettu erityisesti maatalojen toiminnan laadun arvioinnista. Lisäksi hankkeesta on oltu mukana toteuttamassa ja koordinoimassa Tulos 2000 -seminaaria, johon osallistui yhteensä 186 henkilöä.

LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO

TEEMAHAASTATTELURUNKO A:

HANKKEEN ETENEMINEN (Casen pohjana)

1. Hankkeen valmistelu
 - mistä hankeidea syntyi ja miksi sille haettiin juuri MMM/YTR-rahoitusta?
 - hakumenettely, hankevalmistelu ja hakuvaiheen ohjaus?
2. Hankkeen rahoitus
 - millaisena koitte rahoitusmallin toimivuuden?
 - maksatusjärjestelyt (aikataulut, hallinto)?
 - olisiko hankettanne toteutettu tässä laajuudessa tai lainkaan ilman MMM/YTR-rahoitusta?
3. Hankkeen toteuttaminen
 - onnistuttiinko hankkeen toteuttamisessa suunnitellulla tavalla? Muuttuiko oma hankkeenne suhteessa alkuperäiseen suunnitelmaan seuraavissa asioissa: rahoitus, laajuus, sisältö, toteutus?
 - millaisia esteitä tai hidasteita hankkeen toteutuksessa koettiin?
 - miten innovatiivisena pidätte hankeidea / hankkeen toteutusta?
 - tutkimushankkeen yhteys kehittämistoimintaan tai päinvastoin?
 - oliko hankkeella ohjausryhmää tai muuta toimintaa tukevaa ulkopuolista ohjausta (millaista)? Mikä oli ohjauksen vaikutus erityisesti hankkeen sisältöön ja toteutukseen?
4. Hankkeen tulokset ja niiden julkaiseminen
 - millaisia tuloksia ("tuotteet" ja innovaatiot, kuten toimintamallit) hankkeen avulla raportissa mainittujen tulosten lisäksi saavutettiin?
 - syntyikö hankkeesta loppuraportin lisäksi esim. artikkeleita, opinnäytetöitä, esitteitä, opaskirjoja tai vastaavaa?
 - miten hankkeen tulosten julkaisemiseen tai julkistamiseen liittyvä työ onnistui?
5. Pitkän aikavälin vaikutukset
 - onko hankkeesta syntynyt jatkotoimia, jatkohankkeita tai muuta hanketoimintaa valtakunnallisesti, alueellisesti tai paikallisesti?
 - millaisia valtakunnallisia vaikutuksia hankkeellanne oli?
 - seurasi hankkeesta verkostoitumista eri toimijoiden välillä?
6. Yhteenveto
 - miten hanke mielestänne onnistui kokonaisuudessaan?
 - millaisia hyviä ja huonoja kokemuksia hankkeen toteuttamisesta saatiin?

TEEMAHAASTATTELURUNKO B:

RAHOITUSMALLIN TOIMINTA (luottamuksellinen)

1. MMM/YTR-rahoituksen ominaisuudet
 - mikä on mielipiteenne koskien hakumenetelmää ja sääntöjä?
 - olisiko hankkeenne toteutettu erilaisena, jos hakumenetelmä tai säännöt olisivat mahdollistaneet sen?
 - tulisiko hankkeiden rakentamisen vapautta lisätä?
 - salliiko MMM/YTR-rahoitus innovatiivisuuden?
 - oliko rahoitusmalli joustava? (muutosmahdollisuudet?)

2. MMM/YTR-rahoitus suhteessa muihin kehittämis- ja tutkimustoiminnan rahoitusmalleihin
 - mahdollisuudet innovatiivisiin ratkaisuihin paremmat vai huonommat?
 - ohjaavatko MMM/YTR-hankekäytännöt hankkeiden sisältöä liiaksi?
 - saitteko muuta rahoitusta hankkeellenne? Miten se vaikutti esim. hallinnointiin, raportointiin tai sisältöön?

3. MMM/YTR-rahoitusmallin kehittäminen
 - pitäisikö yhteistoimintaa hanketoimijoiden ja YTR:n välillä kehittää?
 - pitäisikö hankkeiden tiedottamista kehittää?
 - välittyvätkö hyvät käytännöt ja innovaatiot hankkeiden välillä?
 - onko hankkeilla yhteistoimintaa?

LIITE 3: HANKKEET AAKKOSJÄRJESTYKSESSÄ HANKETOTEUTTAJIEN MUKAAN

Arktiset Aromit ry, Suomussalmi

Puhelin: (08) 6155 5590

Internet-osoite: <http://www.arctic-flavours.fi>

Hanke: 7

Eräjärven kehittämissyhdistys ry, Eräjärvi

Puhelin: (03) 530 6433

Internet-osoite: http://www.ylapirkanmaa.fi/orivesi/erajarvi/tekstisivu.tpl?sivu_id=388

Hanke: 38

Filmiryhmä Oy

Puhelin: 040 502 5025

Internet-osoite: <http://www.filmiryhma.fi>

Hanke: 10

Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Mikkeli

Puhelin: (015) 20 231

Internet-osoite: <http://www.helsinki.fi/ruralia/>

Aikaisempi nimi: Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, johon Helsingin yliopiston Osuustoimintainstituutti liitettiin vuonna 2001

Hankkeet: 1 ja 30

Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Seinäjoki

Puhelin: (06) 421 3300

Internet-osoite: <http://www.helsinki.fi/ruralia/>

Aikaisempi nimi: Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus

Hankkeet: 31, 35 ja 36

Jalasjärven Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus JAKK, Jalasjärvi

Puhelin: 020 145 800

Internet-osoite: <http://www.jakk.fi/>

Hanke: 16

Joensuun yliopisto, Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos, Savonlinna

Puhelin: (015) 511 70

Internet-osoite: <http://mot.joensuu.fi>

Hanke: 11

Jyväskylän Innovation Oy, Jyväskylä

Puhelin: (014) 4451 100

Internet-osoite: <http://www.jsp.fi>

Aikaisempi nimi: Jyväskylän teknologiakeskus Oy

Hanke: 13

Jyväskylän yliopisto, Chydenius-instituutti, Kokkola

Puhelin: (06) 829 4111

Internet-osoite: <http://www.chydenius.fi/>

Hanke: 2

Kalatalouden keskusliitto, Helsinki

Puhelin: (09) 6844 590

Internet-osoite: <http://www.ahven.net>

Hanke: 9

Koillis-Savon kehitys oy, Juankoski

Puhelin: 0400 991 239

Internet-osoite: <http://www.koillis-savo.net/>

Hanke: 22

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry, Helsinki

Puhelin: (09) 7519 1900

Internet-osoite: <http://www.taitogroup.fi>

Hanke: 6

Lapin yliopisto, Kauppatieteiden ja matkailun tiedekunta, Rovaniemi

Puhelin: (016) 341 2620

Internet-osoite: <http://www.ulapland.fi>

Hanke: 39

Lapin yliopisto, aluepalvelut, Rovaniemi

Puhelin: (016) 341 341

Internet-osoite: <http://www.ulapland.fi>

Aikaisempi nimi: Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskus

Hanke: 4

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT, Helsinki

Puhelin:(03) 41 881

Internet-osoite: <http://www.mtt.fi>

Hankkeet: 14 ja 33

Oulun yliopisto, arkkitehtuurin osasto

Puhelin: (08) 553 4913

Internet-osoite: <http://http://webcgi oulu.fi/ark/>

Hanke: 25

Oulun yliopisto, Lönnrot-instituutti, Kajaani

Puhelin: (08) 553 1011

Internet-osoite: <http://www.kajaaninyliopistokeskus oulu.fi/lonnrot>

Aikaisempi nimi: Kajaanin kehittämiskeskus

Hanke: 37

Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos, Helsinki

Puhelin: (09) 348 8844

Internet-osoite: <http://www.ptt.fi/>

Hanke: 32

Sisäasiainministeriö, alueiden ja hallinnon kehittämisosasto, Helsinki

Puhelin: (09) 16 001

Internet-osoite: <http://www.intermin.fi>

Hanke: 27

Sivistysliitto Kansalaisfoorumi SKAF ry, Vantaa

Puhelin: (09) 5840 610

Internet-osoite: <http://www.kansalaisfoorumi.fi>

Aikaisempi nimi: Vapaan Sivistystoiminnan Liitto

Hanke: 29

Suomen Kuntaliitto, Helsinki

Puhelin: (09) 77 11

Internet-osoite: <http://wwwold.kuntaliitto.fi/>

Hanke: 20

Suomen Latu ry

Puhelin: (09) 4159 1100

Internet-osoite: <http://suomenlatu.fi>

Hanke: 24

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, Helsinki

Puhelin: 020 755 2600

Internet-osoite: <http://www.alli.fi/>

Hanke: 3

Suomen Ratsastajainliitto ry, Helsinki

Puhelin: (09) 2294 510

Internet-osoite: <http://www.ratsastus.fi>

Hanke: 8

Suomen Tieyhdistys ry, Helsinki

Puhelin: (09) 7001 0884

Internet-osoite: <http://www.tieyhdistys.fi/>

Hanke: 23

Suomen Yrityskummit ry, Helsinki

Puhelin: (09) 771 2140

Internet-osoite: <http://wwwold.kuntaliitto.fi/yrityskummit>

Hanke: 19

Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Tampere

Puhelin: (03) 3551 6017

Internet-osoite: <http://www.uta.fi/tyt/>

Hanke: 17

TTS Työtehoseura, Rajamäki

Puhelin: (09) 2904 1200

Internet-osoite: <http://www.tts.fi>

Hanke: 12

Turun yliopisto, Yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus, TSE Entre, Turku

Puhelin: (02) 481 481

Internet-osoite: <http://www.tse.fi/>

Aikaisempi nimi: PK-Instituutti

Hanke: 15

Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Turku

Puhelin: (02) 333 6330

Internet-osoite: <http://www.tkk.utu.fi/>

Hankkeet: 5, 18 ja 28

Vaasan yliopisto, Levón-instituutti, Vaasa

Puhelin: (06) 324 8111

Internet-osoite: <http://www.uwasa.fi/levon/>

Hankkeet: 21, 26, 34 ja 40

Lisäksi

Hankkeet 41–43 väitöskirjahankkeita.

LIITE 4: HANKKEET AAKKOSJÄRJESTYKSESSÄ HANKKEEN NIMEN MUKAAN

- Aktiivisesti kohti seutustrategioiden toteuttamista (20)
Alueellisesti hajautettujen organisaatioiden toimintamalli (16)
Etätyön seuranta ja arviointi julkishallinnossa (17)
Green Network -elokuva (10)
Hakelämmöstä yritystoimintaa (12)
Harveneva palveluverkosto ja korvaavat innovaatiot maaseudulla (21)
Hevosten maaseutu (8)
Kala-Suomi 2002–2004 (9)
Kesäheinäprojekti (6)
Kesämökkibarometri (27)
Kulttuuri kylän matkailupalveluissa (3)
Kuntaliitosten vaikutus kylätasolla (40)
KV-kartta – Maaseudun toimijoiden kansainvälisyyskartoitukset (19)
Kylän ja kunnan taloudellinen suhde (38)
Laatukilpailukyky ja yhteistyö maaseudun kehittämisessä (43)
Läheisyyden ekonomia maaseutualueiden kilpailutekijänä (35)
Lämpöyrittäjä Suomi (13)
Maaseudun aluerakenteen muutos 1990–2002 (37)
Maaseudun asema suomalaisessa yhteiskunnassa (41)
Maaseudun kulttuuritapahtumien alueellinen vaikuttavuus (36)
Maaseudun nuorten elämänperspektiivit 1990-luvulla (42)
Maaseudun pienyritysrekisterin päivittäminen (14)
Maaseudun syke nuoren mieleen (30)
Maaseudun vastaanottohalukkuus suurten ikäluokkien eläkeläismuuttajille (26)
Maaseutu ja kaupunki kestävän kehityksen aluerakenteessa (1)
Maaseutu ja kaupunki Suomen pikkukaupunkiseuduilla (2)
Maaseutukylien maankäytön suunnittelu asukaskeskeiseksi (25)
Maaseutupolitiikan toimeenpano (33)
Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän toiminta- ja teemaryhmien yhteistyö Yrityskummi-
verkoston kanssa (18)
Maaseutu turuille, toreille ja kauppahalleihin (4)
Maaseutuyrittäjyys – Millainen mahdollisuus? (15)
Nuorten maatilayrittäjien nykytilaa ja tulevaisuudenuskoa kartoittava tutkimus (5)
Oppivat kohteet maaseutumatkailuissa (11)
Palvelukunta-hanke (22)
Poluista reiteiksi (24)
Suomalainen maaseutututkimus (31)
Suomalaisen maaseutututkimuksen evaluointi ja maaseutua koskevan tutkimusohjelman
valmistelu (32)
Suomalaiset luonnontuotteet markkinoille (7)
Tieisännöitsijöiden koulutusohjelma TIKO 2002–2003 (23)
Uudet ainekset maaseudun elinvoimaisuuteen (39)
Valtakunnallisen mökkihankkeen esiselvityshanke – Kakkosasukkaaksi ja ykkösasukkaak-
si maalle (28)
Virikekoulutus ponnahduslautana maallemuuttoon (29)
Väestön ikääntyminen ja maaseudun työmarkkinat (33)

VUODESTA 2000 LUKIEN ILMESTYNEITÄ JULKAISUJA

Lisätietoja maaseutupolitiikan julkaisuista www.maaseutupolitiikka.fi

2007

Jokamiehenoikeuksien tulkintoja ja haasteita luontoliikunnan ja -matkailun kannalta. Samuli Lehtonen, Timo Heikkinen ja Jukka Hirvonen. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2007, helmikuu 2007.

Asuinmaaseutu 2007–2010, Maaseutuasumisen kehittämissuunnitelma. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 2/2007, helmikuu 2007.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän vuosikertomus 2006. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 3/2007, huhtikuu 2007.

Maaseutumatkailun puoli vuosisataa – artikkeleita kehittämisen eri näkökulmista. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 4/2007, huhtikuu 2007.

Maaseutupolitiikkaa naisten äänellä. Naisteemaryhmän tarina 1990–2007. Petra Stenfors. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 5/2007, toukokuu 2007.

Verkostoluottotoiminta yrittäjäosaamisen kehittäjänä. Grameen Bank – Tie Ihmisten Talouteen. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 6/2007, elokuu 2007

A Viable Countryside – Ministries' Responsibilities and Regional Development. Special Rural Policy Programme 2007–2013. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 7/2007, syyskuu 2007

2006

Seurakunnat yhteistyökumppaneina maaseudun kehittämisessä. Heikki Pesonen ja Kari Mikko Vesala. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 1/2006, helmikuu 2006.

Maailmalta maalle – Tutkimus maaseutumatkailuyritysten vientimenestyksestä ja viennin esteistä. Saira Saraniemi. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 2/2006, huhtikuu 2006.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän vuosikertomus 2005. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 3/2006, kesäkuu 2006.

Vuosina 2001–2002 päättyneiden YTR-hankkeiden arviointi. Arttu Vainio – Lasse Löytty – Miia Mäntylä. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 4/2006, syyskuu 2006.

Tuliko yrteistä elinkeino? Suomen yrttialan kehitys vuosina 1984–2004. Bertalan Galambosi. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 5/2006, lokakuu 2006.

Elintarvikealan pienyrittäjyyden imagon parantaminen ja menekinedistäminen. Valtakunnallinen strategia vuosille 2007–2013. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 6/2006, lokakuu 2006.

Rural Finland 2015. The future operating environment of rural development work. Publications of the rural policy committee 7/2006, marraskuu 2006.

Kulttuuri maaseudun toimintaryhmien kehittämisohjelmissa. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 8/2006, tammikuu 2007.

2005

Avauksia kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen – käytännön vuorovaikutuksesta aluekeskusohjelman ja maaseudun paikallisten toimintaryhmien yhteistoimintaan. Satu Kumpulainen ja Jukka Hirvonen, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, Teknillinen korkeakoulu. Julkaisu 1/2005, helmikuu 2005.

Kulttuuriohjelma. Toimenpiteitä maaseudun kulttuurin toimintaedellytysten edistämiseksi vuosille 2005–2008. Kulttuuriteemaryhmä. Julkaisu 2/2005, maaliskuu 2005.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän toimintakertomus 2004. Julkaisu 3/2005, huhtikuu 2005.

Näkökulmia hyvinvointipalvelujen tuottamiseen – yhteistyö palvelujen turvaajana. Matti Heikkilä & Virpi Lemponen (toim.) Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 4/2005, toukokuu 2005.

Maaseutuparlamentti 2005. Kooste puheenvuoroista ja kannanotoista. Julkaisu 5/2005, kesäkuu 2005.

Maaseutupolitiikan taito kohenee – hitaasti, mutta varmasti. Analyysi Elinvoimainen maaseutu – yhteinen vastuumme 2005–2008 kokonaisuohjelman lausunnoista. Johanna Heikkilä, Ilkka Korhonen, Risto Matti Niemi, Pirja Peltomäki, Tuomas Perheentupa, Marja Taskinen, Eero Uusitalo. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisu 6/2005, syyskuu 2005.

2004

Taksipalvelutyöryhmän raportti. Maaseudun taksipalvelutyöryhmä. Julkaisu 1/2004, helmikuu 2004.

Yhdessä vahvat – Naisyrittäjyyttä Suomessa, Italiassa ja Virossa. Annamari Asikainen ja Minna Komulainen (toim.) Julkaisu 2/2004, helmikuu 2004.

Hyvinvointipalvelujen hyvät käytännöt maaseudulla. Hyvinvointipalvelujen teemaryhmä, Virpi Lemponen (toim.) Julkaisu 3/2004, toukokuu 2004.

Tutkimuksia naisista suomalaisella maaseudulla. Bibliografia. Tiina Hanhela ja Naisteemaryhmä. Julkaisu 4/2004, maaliskuu 2004.

Kuntien houkuttimet. Syrjäisen maaseudun alueellinen työryhmä. Julkaisu 5/2004, huhtikuu 2004.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän vuosikertomus 2003. Julkaisu 6/2004, toukokuu 2004

Maankäytön suunnittelu maaseutukylissä – kyläläiset ja asiantuntijat yhteistyössä. Sari Niemi. Julkaisu 7/2004, elokuu 2004

Suomen maaseutupolitiikan arviointia ja vertailua. Risto Matti Niemi ja Markku Visti. Julkaisu 8/2004, elokuu 2004

Nuoruus maaseudulla – säilyvä vai katoava luonnonvara? Nuorisoteemaryhmä, Tuomas Perheentupa (toim.). Julkaisu 9/2004, syyskuu 2004

ELINVOIMAINEN MAASEUTU – yhteinen vastuumme. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2005–2008. Julkaisu 10/2004, joulukuu 2004

ELINVOIMAINEN MAASEUTU – yhteinen vastuumme. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2005–2008. Tiivistelmä Julkaisu 11/2004, joulukuu 2004

EN LIVSKRAFTIG LANDSBYGD – vårt gemensamma ansvar. DET LANDSBYGDSPOLITISKA HELHETSPROGRAMMET 2005–2008. Sammandrag. Julkaisu 12/2004, joulukuu 2004

VIALE COUNTRYSIDE – our joint responsibility. RURAL POLICY PROGRAMME 2005–2008. Summary. Julkaisu 13/2004, joulukuu 2004

LA VITALITÉ DU MONDE RURAL – une responsabilité commune. PROGRAMME GÉNÉRAL DE POLITIQUE RURALE 2005–2008. Sommaire. Julkaisu 14/2004, joulukuu 2004

EIN LEBENDIGER LÄNDLICHER RAUM – unsere gemeinsame Verantwortung. POLITISCHES GESAMTPROGRAMM FÜR DEN LÄNDLICHEN RAUM 2005–2008. Zusammenfassung. Julkaisu 15/2004 pdf, joulukuu 2004

ЖИЗНЕСПОСОБНОСТЬ СЕЛЬСКИХ РЕГИОНОВ – наша общая задача. КОМПЛЕКСНАЯ ПРОГРАММА СЕЛЬСКОЙ ПОЛИТИКИ 2005–2008 гг. Краткая версия. Julkaisu 16/2004 pdf, joulukuu 2004

Maaseudun naisten toimintaohjelma 2005–2008. Maaseutu kehittyä naisten työllä. Maaseudunnaisteemaryhmä, Annamari Asikainen (toim.). Julkaisu 17/2004, joulukuu 2004

Syrjäseudut käännekohdassa? -seminaarijulkaisu. Syrjäisen maaseudun teemaryhmä, Keimo Sillanpää (toim.) Julkaisu 18/2004, joulukuu 2004

2003

Hyvinvointipalvelujen tulevaisuus maaseudulla. Hyvinvointipalvelujen teemaryhmän raportti. Julkaisu 1/2003, maaliskuu 2003.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän vuosikertomus 2002.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Julkaisu 2/2003, maaliskuu 2003.

Esiyrittäjyys. Aloite uudesta aktiivisen työvoimapolitiikan menetelmästä. Syrjäisen maaseudun teemaryhmä. Julkaisu 3/2003, toukokuu 2003.

Tehokkaat toimitilat kulttuuriin ja taiteeseen liittyvälle liiketoiminnalle maaseudulla. Kulttuuriteemaryhmän raportti. Julkaisu 4/2003, toukokuu 2003.

Lyhyt liiketoimintaopas maaseudun kulttuurialan yrittäjille. Kulttuuriteemaryhmän raportti. Julkaisu 5/2003, toukokuu 2003.

Luonnontuotealan tutkimusohjelma 2003–2008. Pirkko Mäkelä. Julkaisu 6/2003, syyskuu 2003.

Maaseudun uudet työt. Suomalainen maaseutusopimus keskusteluun. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Julkaisu 7/2003, lokakuu 2003.

Luonnontuotteisiin liittyvän opetuksen nykytila ja kehittäminen. Simo Moisio. Julkaisu 8/2003, joulukuu 2003.

Suomalainen maaseutututkimus 1980 – 2000. Pirjo Siiskonen. Julkaisu 9/2003, joulukuu 2003.

Maaseutupolitiikan ja maakuntaohjelmatyön yhteensovittaminen. Maakuntaohjelmien maaseutupoliittinen analyysi ja neuvottelukierroksen anti 2003. Eero Uusitalo, Risto Matti Niemi, Marjatta Koskinen, Tarja Arajärvi, Laura Perheentupa. Julkaisu 10/2003, helmikuu 2004.

2002

Syrjäisen maaseudun yritystoiminta. Kapeikot ja kehittämistoimenpiteet. Julkaisu 1/2002, maaliskuu 2002.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän vuosikertomus 2001. Julkaisu 2/2002, kesäkuu 2002.

Politikointia vai uusi toimintatapa? YTR maaseutupolitiikan koordinoijana sektorihallinnossa. Leena Ingberg. Julkaisu 3/2002, elokuu 2002.

Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus politiikaksi. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutustyöryhmä. Julkaisu 4/2002, elokuu 2002.

ESDP ja kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus – suomalainen näkökulma. Kaisa Schmidt-Thomé. Julkaisu 5/2002, elokuu 2002.

Maaseutupolitiikan verkostoituminen. Risto Matti Niemi. Julkaisu 6/2002, lokakuu 2002.

2001

Hoivayrittäjyys ja maaseutu. Hoiva-alan teemaryhmän raportti. Julkaisu 1/2001, tammikuu 2001.

Valtakunnalliset maaseudun kehittämis- ja tutkimushankkeet 1999. Yhteenveto ja arviointiraportti. Hannu Puustinen. Julkaisu 2/2001, tammikuu 2001.

Martat ja Mariat – Pienviljelijäperheiden naiset. Maarit Sireni. Julkaisu 3/2001, heinäkuu 2001.

Vuoropuhelua maaseutupolitiikasta. Yhteenveto IHMISTEN MAASEUTU -tahdon maaseutupolitiikka -kokonaisuohjelmaan annetuista vastauksista. Eero Uusitalo, Marjatta Koskinen, Risto Matti Niemi. Julkaisu 4/2001, lokakuu 2001.

Luonnontuotteiden talteenoton ja käytön edistämishjelma. Luonnontuotealan teemaryhmä. Julkaisu 5/2001, marraskuu 2001.

Ravintonakäytettävät luonnontuotteet. Kirsti Pääkkönen. Erikoiskeruuotteet. Helena Ahonen-Raassina. Luonnontuotealan teemaryhmä. Julkaisu 6/2001, marraskuu 2001.

Etätyön laajentaminen kunnissa 2000–2001, loppuraportti. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Tapio Penttilä. Julkaisu 7/2001, tammikuu 2002.

Valtakunnalliset maaseudun kehittämis- ja tutkimushankkeet 2000. Yhteenveto- ja arviointiraportti. Hannu Puustinen. Julkaisu 8/2001, helmikuu 2002.

Maaseudun yritysneuvonta – yhteistyötä osaamisen pohjalta. Maaseutuneuvonnan työryhmä. Julkaisu 9/2001, tammikuu 2002.

1999–2000

Yhteenveto- ja arviointiraportti. Valtakunnalliset maaseudun kehittämis- ja tutkimushankkeet 1998. Kirsi Viljanen. Julkaisu 10/1999, marraskuu 1999.

Mökkiläisten etätyökampanja, loppuraportti. Distansarbetskampanjen för stugägarna, slutrapport. Julkaisu 1/2000, maaliskuu 2000.

Luottamusta rakentamassa. Yrittäjäohjelman kokemuksia verkostoluottotoiminnasta. Sirpa Polo, Annamari Asikainen. Julkaisu 2/2000, huhtikuu 2000.

Luonnontuotealan nykytilan kuvaus ja kehittämisohjelma vuosille 2000–2006. Luonnontuotealan teemaryhmä. Julkaisu 3/2000, maaliskuu 2000.

Maaseudun syken nuoren mieleen. Nuorisoteemaryhmän ohjelma. Julkaisu 4/2000 joulukuu 2001. Uusittu painos

Maaseutu politiikassa ja hallinnossa. Marjatta Koskinen, Pauliina Porkka, Eero Uusitalo. Julkaisu 5/2000, tammikuu 2001.

Lähiruoan mahdollisuudet. Lähiruokatyöryhmän loppuraportti. Julkaisu 6/2000, marraskuu 2000.

Vakituisen asumisen kehittäminen ranta-alueilla. Suunnittelukeskus Oy ja Saaristoasiain neuvottelukunta. Julkaisu 7/2000, tammikuu 2001.

Ihmisten maaseutu – tahdon maaseutupoliittikka. Kolmas maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma vuosille 2001–2004. Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä. Julkaisu 8/2000, marraskuu 2000.

Ihmisten maaseutu – tahdon maaseutupoliittikka, TIIVISTELMÄ. Kolmas maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma vuosille 2001–2004. Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä. Julkaisu 9/2000, marraskuu 2000.

En landsbygd för människor – viljans landsbygdspolitik, SAMMANDRAG. Landsbygdspolitiskt helhetsprogram för perioden 2001–2004. Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp. Publikation 10/2000, november, 2000.

Countryside for the People – rural policy based on will, SUMMARY. The Rural Policy Programme for 2001–2004. Rural Policy Committee. Publication 11/2000, November 2000.

Lisäksi

Monessa mukana. Näkymiä naisten työhön ja elämään maaseudulla. Riitta Högbacka ja Terhi Trast (toim). Elokuu 2000.

Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutustyöryhmän raportti. Syksy 2000.

Urban-Rural Interaction. Report of the Working Group on Urban-Rural Interaction, Finnish Report in Autumn 2000. English Translation in Summer 2001.

Ikääntyvä ja keskittyvä Suomi. Kaupunkien, maaseudun ja vuorovaikutusalueiden väestökehitys 1975–2030. Satu Nivalainen ja Mika Haapanen. Heinäkuu 2002.

Edellytykset käytännöksi. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus. Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutustyöryhmän kolmas raportti. Eero Uusitalo, Janne Antikainen ja Kaisa Schmidt-Thomé. Syyskuu 2004

Elinvoimainen maaseutu – ministeriöiden vastuut ja alueellinen kehittäminen. Maaseutupoliittinen erityisohjelma 2007–2010. Sisäasiainministeriön julkaisuja 19/2007.

Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmän arviointi. Loppuraportti. Työryhmämuistio MMM2004:13. Konsulttitoimisto Terra Oy.

Elinvoimainen maaseutu – yhteinen vastuamme. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2005–2006. Alueiden kehittämislain (602/2002) ja VN:n alueiden kehittämisasetuksen (1224/2002) mukainen erityisohjelma. MMM:n julkaisuja 15/2004.

En livskraftig landsbygd – vårt gemensamma ansvar. Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2005–2006. Ett specialprogram i enlighet med regionutvecklingslagen (602/2002) och statsrådets förordning om regionutveckling (1224/2002)

Nyrkkitappelusta yhteiseen tulevaisuuteen. Analyysi kolmesta kuntayhteisön toteutuksesta. Virpi Lemponen (2005). Acta nro 178. Suomen Kuntaliitto.

Suomen maaseutu 2015 – Maaseudun kehittämistyön toimintaympäristön tulevaisuus. Kimmo Kivinen, Jari Puhakka ja Arto Kaunonen, helmikuu 2006.